

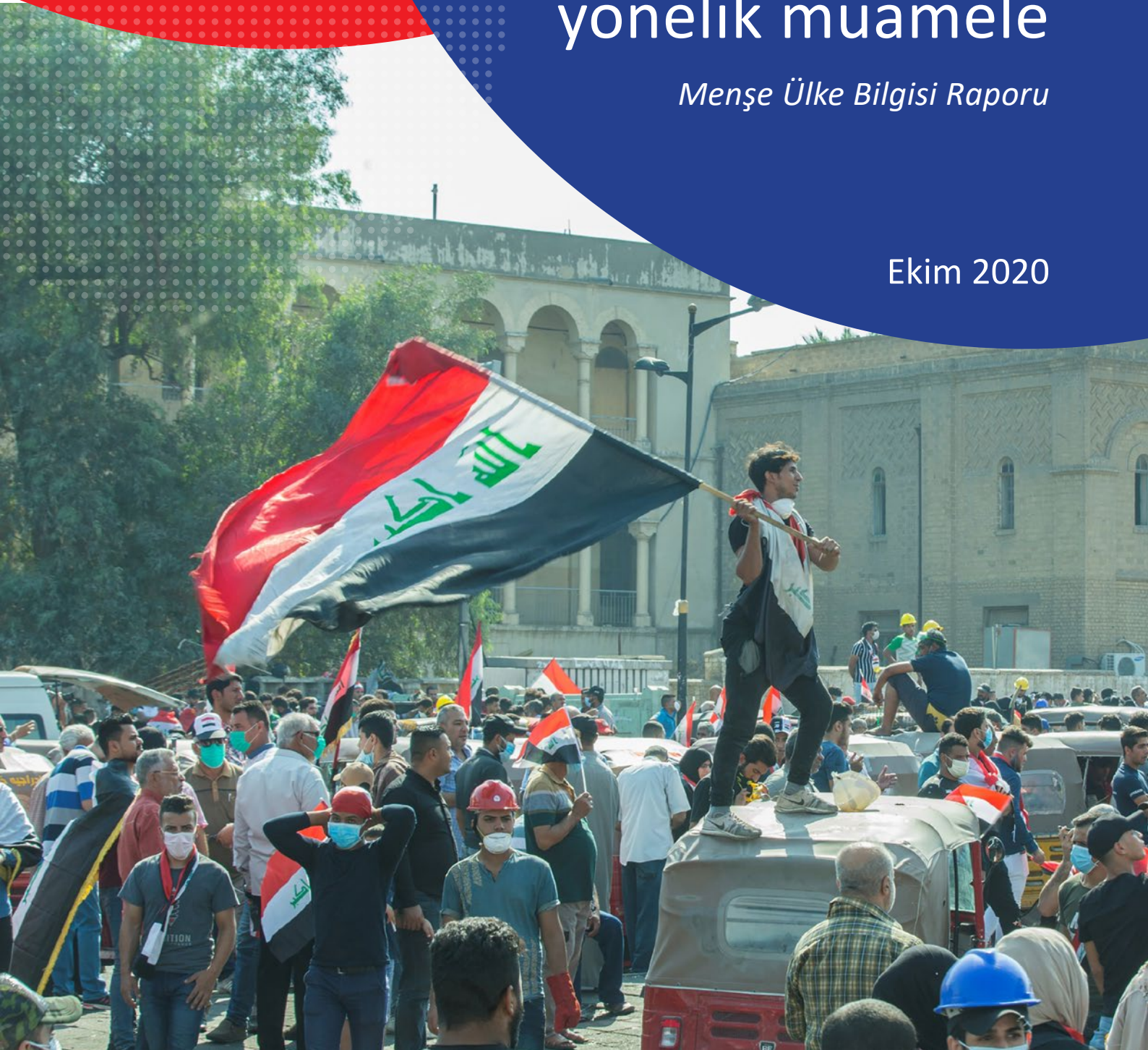

EASO

Irak: Protesto hareketi ve protestoculara/ eylemcilere yönelik muamele

Menşe Ülke Bilgisi Raporu

Ekim 2020

Avrupa Birliği hakkında daha fazla bilgiye İnternet üzerinden ulaşabilirsiniz (<http://europa.eu>)

PDF	ISBN 978-92-9465-104-4	doi:10.2847/193628	BZ-02-20-560-TR-N
Print	ISBN 978-92-9465-103-7	doi:10.2847/512782	BZ-02-20-560-TR-C

© European Asylum Support Office, 2020

Kapak fotoğrafı © Mondalawry, Irak'taki Göstericiler, 1 Kasım 2019, [url](#) (CC BY-SA 4.0)

Kaynağın belirtilmesi şartıyla çoğaltılmasına izin verilmektedir. EASO telif hakkı kapsamında olmayan fotoğrafların veya diğer materyallerin kullanımı veya çoğaltılması için doğrudan telif hakkı sahiplerinden izin alınmalıdır.

Teşekkür

EASO, bu raporun hazırlayıcısı olarak, Norveç Menşre Ülkeler Bilgi Merkezi Landinfo'ya teşekkür eder.

Aşağıdaki birim bu raporu gözden geçirmiştir:

Avusturya Menşre Ülke Birimi, Federal Göçmenlik ve İltica Dairesi

Ayrıca aşağıdaki dış kuruluş bu raporu gözden geçirmiştir:

ACCORD, Avusturya Menşre Ülkesi ve Sığınma Araştırma ve Belgeleme Merkezi

Adı geçen birimlerin, uzmanların ya da kuruluşların yaptığı incelemelerin raporun genel niteliğine katkıda bulunduğuna, ancak EASO'nun tam sorumluluğunda olan nihai raporu resmi olarak onayladıklarını belirtmediğine dikkat edilmesi gerekir.

İçindekiler

Teşekkür	3
İçindekiler.....	4
Yasal Uyarı.....	5
Sözlük ve Kısaltmalar	6
Giriş	7
Metodoloji	7
Yetki tanımının belirlenmesi.....	7
Kalite kontrolü	7
Kaynaklar ve bilgi toplama.....	7
Raporun yapısı ve kullanımı.....	8
Harita	9
1. Arka plan	10
1.1 Sosyoekonomik ve politik şikayetler	10
1.2 2019'da Ekim ayı öncesi gerçekleşen protestolar	12
2. Ekim 2019 sonrası protestolar	14
2.1 Bağdat ve güney illerindeki protesto hareketi	14
2.1.1 Protestocuların talepleri.....	14
2.1.2 Ana protestolar ve gerçekleştikleri yerler	16
2.1.3 Protestolara kimler katılıyor?	20
2.1.4 Protestolar için örgütlenme nasıl gerçekleşiyor?	21
2.1.5 Protestolara karşı siyasi girişimler	23
2.2 Diğer protestolar ve KRI'deki protestolar	24
3. Protestoculara yapılan muamele.....	29
3.1 Bağdat ve güney illerindeki protesto hareketine verilen tepkiler.....	29
3.1.1 Toplanma özgürlüğü ve protesto hakkı	29
3.1.2 Protestolar sırasındaki tepkiler.....	29
3.1.3 Tutuklamalar, adam kaçırmalar ve zorla kaybettirilmeler.....	32
3.1.4 Gözaltı ve kötü muamele.....	33
3.1.5 Kişileri hedef alma	34
3.1.6 Medya ve bilgiye erişim	35
3.2 Diğer protestolara ve KRI'deki protestolara verilen tepkiler	36
4. Hesap verebilirlik ve çözüm önlemlerine erişim.....	37
4.1 Aşırı güç kullanımıyla ilgili soruşturmalar	37
4.2 Hesap verebilirlik girişimleri ve pratikte uygulama	38
4.3 Çözüm önlemlerine erişim.....	39
4.3.1 Etkili çözüm önlemlerine erişim	39
4.3.2 Yer değiştirme ve hedef alınmayı önleyebilme	40
Ek 1: Kaynakça.....	41
Ek 2: Yetki Tanımı	59

Yasal Uyarı

Bu rapor, EASO COI Rapor Metodolojisine (2012) ⁽¹⁾ göre yazılmıştır. Bu rapor özenle seçilmiş bilgi kaynaklarına dayanmaktadır. Kullanılan tüm kaynaklara referans verilmiştir.

Bu raporda yer alan bilgiler azami özen gösterilerek araştırılmış, değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Ancak, bu belgenin tamamen kapsayıcı olduğu iddia edilmemektedir. Belirli bir olay, kişi veya kuruluşun raporda belirtilmemiş olması, olayın gerçekleşmediği veya kişi ya da kuruluşun var olmadığı anlamına gelmez.

Ayrıca bu rapor, uluslararası koruma başvurusunun sonuçlandırılması veya başvurunun haklılığı konusunda belirleyici nitelikte değildir. Kullanılan terminoloji, belirli bir hukukî durumun göstergesi olarak kabul edilmemelidir.

‘Mülteci’, ‘risk’ ve benzer terimler; AB Sığınma Müktesebatı, 1951 Mülteci Sözleşmesi ve Mültecilerin Durumuna İlişkin 1967 Protokolü kapsamındaki gibi hukukî anlamda değil, genel terimler olarak kullanılmaktadır.

Bu raporda yer alan bilgilerin kullanımından EASO ya da EASO adına hareket eden hiçbir şahıs sorumlu tutulamaz.

Bu rapor, 8 Ağustos 2020’de tamamlanmıştır. Bu tarihten sonra gerçekleşen hiçbir olaya bu raporda yer verilmemiştir. Bu raporun referans dönemi hakkında daha fazla bilgi, [Giriş](#) kısmının metodoloji bölümünde mevcuttur.

Bu raporun İngilizce dilinde yazılan orijinal versiyonu, EASO-DGMM Yol Haritası 2019-2021’de belirtildiği üzere Türkçeye çevrilmiştir. Orijinal İngilizce versiyon ile tercüme edilen versiyon arasında herhangi bir uyumsuzluk olması halinde orijinal İngilizce versiyon geçerlidir.

¹ The EASO COI Report Methodology can be downloaded from the EASO COI Portal https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/2019_EASO_COI_Report_Methodology.pdf

Sözlük ve Kısaltmalar

AAH veya Asa'ib ahl al-haqq El Hikme Hareketi	PMF içinde önemli bir konuma sahip, İran bağlantılı silahlı grup Tayyar al-hikma al-watani veya Ulusal Bilgelik Hareketi olarak bilinen, Ammar el-Hekim'in liderliğindeki siyasi grup/parti
Harakat hizballah al-nujaba Hizbullah Tugayları	PMF'de yer alan, İran bağlantılı silahlı grup PMF içinde önemli bir konuma sahip, İran tarafından desteklenen silahlı grup
IHCHR KRI <i>Muhasasa</i>	Irak İnsan Hakları Yüksek Komisyonu Irak Kürdistanı Irak'ın siyasi pozisyonların dağıtımında kullanılan, etnik-mezhepsel, orantılı kota sistemini tanımlamak için kullanılan Arapça terim
OHCHR PM PMF	BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi Başbakan Halk Seferberlik Güçleri (PMU) veya Haşdi Şabi olarak da bilinen Gönüllü Halk Güçleri
Saraya talia al-khurasani UNAMI UNOCHA	PMF'de yer alan, İran bağlantılı silahlı grup Birleşmiş Milletler Irak'a Yardım Misyonu BM İnsani İşler Koordinasyon Ofisi

Giriş

Bu raporun amacı, 1 Ocak 2019 ile 31 Temmuz 2020 tarihleri arasında Irak'ta gerçekleşen siyasi protestolara ve devlet kurumları ile diğer aktörlerin söz konusu protestoları düzenleyenlere ve/veya bunlara katılanlara yönelik muamelesine dair genel bir bakış sağlamaktır. Raporun temel odağında, referans dönemde meydana gelen protestoların büyük bir kısmını oluşturmaları sebebiyle Ekim 2019'da Bağdat ve güney illerinde başlayıp birkaç ay süren protestolar yer almaktadır. Yetki tanımı gereği diğer yerlerde meydana gelen ve/veya diğer konularla ilgili protestolar da ele alınacaktır; ancak bu protestolar kapsam ve sıklık bakımından sınırlıdır.

Metodoloji

Rapor araştırması, EASO COI Rapor Metodolojisine² uygun şekilde yapılmıştır ve rapor, EASO Menşe Ülke Bilgisi (COI) Raporları için EASO Yazma ve Referans Verme Kılavuzu uyarınca yazılmıştır.³ Rapor araştırması 2020 yılının Haziran ve Temmuz aylarında gerçekleştirilmiştir. Bağımsız değerlendirme geri bildirimleri üzerine ek bilgiler eklenerek, rapor 25 Ağustos 2020 tarihinde tamamlanmıştır.

Yetki tanımının belirlenmesi

Yetki tanımı, COI ve AB+ ülkelerindeki politika uzmanları ve bu raporu düzenleyen tarafla istişare edilerek, EASO Irak Ülke Rehberliği güncellemesinin geliştirilmesi çerçevesinde belirlenmiştir. Referans dönem Ocak 2019 ila 31 Temmuz 2020'yi kapsamaktadır. Bu raporun Yetki Tanımı [Ek'te](#) bulunabilir.

Kalite kontrolü

EASO COI Rapor Metodolojisine uygun olarak, [Teşekkür](#) bölümünde değerlendiriciler olarak belirtilen departmanlarda görev yapan COI araştırmacıları tarafından bağımsız değerlendirme gerçekleştirilmiştir.

Kaynaklar ve bilgi toplama

Bu rapor, kamuya açık bir dizi kaynağa dayanmaktadır. Bu kaynaklar, bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, Birleşmiş Milletler Irak'a Yardım Misyonu (UNAMI) ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR) gibi Birleşmiş Milletler kurumları; Irak hükümeti ve Başbakanlık ofisi gibi resmi kaynaklar, Irak Parlamento Konseyi komiteleri ve yarı bağımsız Irak İnsan Hakları Yüksek Komisyonu (IHCHR); İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), Uluslararası Af Örgütü (AI) ve Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ) gibi uluslararası hak arama gruplarına ait raporlar ve beyanlar ile ABD Dışişleri Bakanlığı gibi diğer ülkelerin devlet kurumları; Orta Doğu Enstitüsü (MEI) ve Atlantik Konseyi (AC) gibi akademik kuruluşlar ve düşünce kuruluşları; Büyük Ayetullah Ali el-Sistani adına verilen cuma hutbeleri gibi önemli görüş ve rehberlik kaynakları; Irak medyası ve uluslararası medyaya ait raporları içermektedir.

ABD Dışişleri Bakanlığı, Irak medyasıyla ilgili olarak, 'Medya aktif durumdadır ve çoğunlukla sahiplerinin siyasi görüşlerini yansıtacak şekilde çeşitli görüşlere yer vermektedir. (...) Siyasi partiler yüzlerce günlük ve

² EASO, EASO Country of Origin Information (COI) Report Methodology, June 2019, [url](#)

³ EASO, Writing and Referencing Guide for EASO Country of Origin Information (COI) Reports, June 2019, [url](#)

haftalık yayının birçoğunun yanı sıra onlarca radyo ve televizyon istasyonunu güçlü bir şekilde etkilemiş ya da doğrudan kontrol etmiştir,' şeklinde görüş bildirmiştir.⁴ Ayrıca medya, hükümetin kısıtlamalarına uymak amacıyla ve misilleme korkusuyla otosansür uygulamıştır.⁵ Aşağıda yer alan medya raporları ve diğer kaynaklar ilgili bağlamları içinde okunmalı ve yorumlanmalıdır. Ön yargılardan ve yanlış yorumlamadan kaçınmak adına ve EASO COI Rapor Metodolojisi⁶ doğrultusunda, genellikle çapraz kontrol ya da üçgenleme adıyla bilinen bir süreç kullanılarak bilgiler mümkün olan ve ilgili durumlarda farklı kaynaklarla karşılaştırılmış, kıyaslanmış ve desteklenmiştir.⁷

Bilgiler; Twitter, Facebook ve Telegram gibi web siteleri ve sosyal medya uygulamaları dahil olmak üzere çeşitli çevrimiçi platformlardan toplanmıştır. Sadece sosyal medyadaki resmi hesaplardan (ör. Irak Başbakanlığının Twitter hesabı) toplanan bilgiler kullanılmıştır. Bahsi geçen tüm materyaller yazar tarafından indirilip saklanmıştır. Atıfta bulunulan tüm kaynaklara kaynakçada yer verilmiştir.

Bu rapor, ele alınan protestolar ve olaylara dair kapsamlı bir resim çizebilmek amacıyla hem İngilizce hem de Arapça kaynaklara dayanmaktadır. Bu raporu İngilizce dilinde yazan Landinfo uzmanı, Arapça kaynaklara sık sık başvurmuştur. Tüm gazete makaleleri, sosyal medya gönderileri ve devlete ait web sitelerinden alınan bilgiler dahil olmak üzere alıntılanan Arapça kaynakların birçoğu, konunun uzmanı tarafından gayriresmî olarak Arapçadan İngilizceye tercüme edilmiştir. Çok sayıda Arapça kaynak kullanılması nedeniyle bu rapor, İngilizce olmayan tüm bu kaynakların gösterilmesiyle ilgili olarak, tercüme edilen her kaynağın gösterilmesinde EASO Yazma ve Referans Verme Kılavuzu işaretleme kurallarını izlememektedir. Bunun amacı, raporun azami düzeyde rahat okunmasını ve etkili olmasını sağlamaktır.

Raporun yapısı ve kullanımı

Raporun başlangıcında, Irak'ta son birkaç yılda gerçekleşen protestoların arka planı ve daha geniş bağlamına ve bu protestoların dayandığı toplumsal ve politik şikayetlere dair kısa bir açıklama yapılmakta ve ardından, 1 Ekim 2019'dan önceki protestolara dair kısa bir genel bakış sunulmaktadır. Ekim ayı ve sonrasındaki protestolara yer verilen sonraki bölümde bu protestoların nasıl başladığı, dile getirilen talepler, gösterilerin büyüklüğü ve kapsamı, nasıl düzenlendikleri ve yetkili makamların bu protestolara karşı siyasi tepkisi açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde, devlet kurumları ve diğer aktörlerin protestoculara muamelesi; protestolara katılan kişilere karşı şiddet kullanımı, protestoları düzenleyenlerin ve eylemcilerin hedef alınması, protestocuların tutuklanması ve gözaltına alınmasının yanı sıra güvenlik hizmetleri, kamu mülkleri ve özel mülklere yönelik saldırılarla birlikte ele alınacaktır. Son bölümde ise çözüm önlemlerine erişimin yanı sıra, sürece dahil olan aktörler tarafında şiddet kullanımı ve hesap verebilirliğe ilişkin soruşturmalara yer verilmektedir. Bu bölümler boyunca farklı alt bölümlerle, ülkenin diğer kısımlarındaki ve/veya diğer sorunlara odaklanan protestolar ele alınacaktır. Aşağıda ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere, Covid-19 pandemisine karşı Irak'ta uygulanan önlemlerin ardından protestoların büyük ölçekte devam edip etmeyeceği raporun yazıldığı tarihte net değildir.

⁴ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), pp. 26-27

⁵ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), pp. 26-27

⁶ EASO, EASO Country of Origin Information (COI) Report Methodology, June 2019, [url](#), pp. 14-15

⁷ Stake, R.E., Qualitative Case Studies, 2005.

Harita

Harita 1: BM, Temmuz 2014, Irak*

* UN, Map No. 3835 Rev. 6, July 2014, [url](#)

1. Arka plan

Geçtiğimiz birkaç yılda Irak'ta düzenli olarak siyasi protestolar gerçekleşmiş, ancak bunlar kapsam ve odak noktası bakımından bölgeler arasında farklılık göstermiştir. 2012'nin sonlarında ve 2013 yılında Ninova, El Enbar, Diyala, Selahaddin ve Kerkük illeri dahil olmak üzere çoğunlukla Sünnilerin yaşadığı bölgelerde meydana gelen protestolar⁹, güvenlik güçleriyle sık sık çatışmalara yol açmış¹⁰ ve bu protestoların bazılarına aşırılık yanlısı gruplar sızmıştır.¹¹ Protestocular, Başbakan el-Maliki'yi Sünni nüfusa karşı ayrımcılık ve marjinalleştirme uyguladığı gerekçesiyle suçlamıştır.¹² Irak Kürdistanı'nda (KRI)¹³, hükümetin Bağdat'tan yapılan kaynak aktarımlarına uyguladığı kesintinin yanı sıra 2014 yılında petrol fiyatlarının düşmesinin ardından uygulanan kemer sıkma önlemleri ve maaşların ödenmemesine karşı tekrar eden protestolar veya protesto girişimleri gerçekleşmiştir.¹⁴ Bağdat'ta ve çoğunlukla Şiilerin yaşadığı güney illerinde ise 2011 yılından bu yana, genellikle yolsuzlukla ilgili benzer şikayetlere, fırsat eksikliğine ve hizmetlerin yetersizliğine odaklanan protestolar yaşanmaktadır.¹⁵

1.1 Sosyoekonomik ve politik şikayetler

Irak, %60'ı 25 yaşın altında olan genç bir nüfusa sahiptir.¹⁶ Ancak çok sayıda genç insan iş gücü piyasasının dışında bırakılmış ve 2016 yılı itibarıyla, genç işsizliği toplam nüfustaki %16 işsizlik oranına kıyasla %36'da seyretmiştir.¹⁷ Dünya Bankası'na (WB) göre, yoksulluk son birkaç yılda 'keskin bir artış' göstermiş, ülkenin güney kesimlerinde yoksulluk oranı %30'a ulaşmıştır.¹⁸ Kesintisiz elektrik ve yeterli miktarda temiz içme suyu sağlayamayan devlet, yüksek yaz sıcaklıklarının etkilerini şiddetlendirmiştir.¹⁹ Aynı zamanda Irak, Uluslararası Şeffaflık Örgütü (TI) tarafından dünyada yolsuzluğun en çok yaşandığı ülkelerden biri olarak gösterilmektedir.²⁰ Devlet, ülkedeki

⁹ New York Time (The), Dozens Killed in Battles Across Iraq as Sunnis Escalate Protests Against Government, 23 April 2013, [url](#); BBC, Iraqi Sunni protest clashes in Hawija leave many dead, 23 April 2013, [url](#); Guardian (The), Iraq protests signal growing tension between Sunni and Shia communities, 26 December 2012, [url](#)

¹⁰ See for instance: BBC, Iraqi Sunni protest clashes in Hawija leave many dead, 23 April 2013, [url](#)

¹¹ Badawi, T., Why Arab Sunnis are disengaged from Iraq's protests, AC, 7 February 2020, [url](#); BBC, Iraqi Sunni protest clashes in Hawija leave many dead, 23 April 2013, [url](#)

¹² BBC, Iraqi Sunni protest clashes in Hawija leave many dead, 23 April 2013, [url](#); Guardian (The), Iraq protests signal growing tension between Sunni and Shia communities, 26 December 2012, [url](#)

¹³ The Kurdistan Region of Iraq (KRI) is governed by the autonomous Kurdistan Regional Government (KRG) under the Iraqi Constitution, and responsible for the governorates of Erbil, Sulaymaniyah, and Dohuk.

¹⁴ Reuters, Protests intensify in Iraqi Kurdistan amid economic crisis, 9 February 2016, [url](#); NRT, Protesters briefly block major road in Sulaimani to demand KRG pay salaries, create job opportunities, 21 June 2020, [url](#)

¹⁵ Hasan, H., Iraq Is Currently Being Shaken by Violent Protests, Carnegie, 4 October 2019, [url](#); Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#)

¹⁶ WB, Iraq Economic Monitor : Toward Reconstruction, Economic Recovery and Fostering Social Cohesion, 2018, [url](#), p. 14

¹⁷ WB, Jobs in Iraq : A Primer on Job Creation in the Short-Term, 2018, [url](#), p. 6

¹⁸ WB, Iraq Economic Monitor : Toward Reconstruction, Economic Recovery and Fostering Social Cohesion, 2018, [url](#), p. 9

¹⁹ BBC, Iraq sweats in near-record heatwave, 22. July 2016, [url](#); Dourian, K., Iraq's Electricity Challenges Mount as Oil Revenue Slows to a Trickle, AGSIW, 15 May 2020, [url](#); Al-Jazeera, Electricity cuts across Iraq make life unbearable in summer heat, 31 July 2018, [url](#)

²⁰ TI, Country Data – Iraq, n.d., [url](#)

en büyük işveren konumundadır²¹ ve ABD Dışişleri Bakanlığı (USDOS), ‘hükümetin tüm seviyelerinde ve tüm alanlarında’ iltimasın ve fonların kötüye kullanımının yaygın olduğunu bildirmiştir.²²

Bu sorunları birbirleriyle bağlantılı olarak gören protestocular, siyasi elitleri, ülkenin zengin petrol kaynaklarını israf ederek, sıradan Irak vatandaşlarına sağlanan olanaklar ve hizmetler pahasına kendilerini ve müttefiklerini zenginleştirmekle suçlamaktadır.²³ 2018 yazında, Basra kentinde binlerce insanın kirli içme suyu nedeniyle hastaneye kaldırılmasıyla birlikte yeterli hizmetlerin sağlanamaması akut bir sorun haline gelmiştir.²⁴ Bu durum, üç ay boyunca aralıklarla devam eden, bazı durumlarda yetkililerin ‘aşırı güç kullanımı’ ile karşılık verilen²⁵ ve çok sayıda insanın ölmesine ve yaralanmasına neden olan protestoların fitilini ateşlemiştir.²⁶ Şehirdeki protestocular, İran destekli tarafları Irak siyasetine karışmakla ve Irak’ın çok sayıda sorununun sorumluluğunu müşterek şekilde taşımakla suçlamış, İran konsolosluğuna saldırı düzenleyerek İran karşıtı sloganlar atmıştır.²⁷ İş imkanı, daha iyi hizmet ve yolsuzluğun sona ermesine odaklanan taleplerin dile getirildiği protestolar, Güney Irak’ın diğer bölgelerine ve Bağdat’a sıçramıştır.²⁸

Yukarıda bahsedilen protestoların, Batı ve Kuzey Irak’ta çoğunlukla Sünnilerin yaşadığı bölgelere ya da Irak Kürdistanı’na yayıldığına dair bir rapor bulunmamaktadır. Ancak Irak Kürdistanı’nda, kemer sıkma önlemleri ve maaşların ödenmemesine karşı düzenli olarak protestolar yapılmıştır. Örneğin, Şubat 2016’da²⁹ ve yine 2018’in Mart-Nisan aylarında³⁰, kamu çalışanları çeşitli şehirlerde protesto düzenlemiş ve/veya grevlere dahil olmuştur. İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2018’deki protestolarla ilgili olarak, yetkililerin gösterileri bastırma çalışmaları sırasında gazetecilerin ve protestocuların gözetimine alındığını ve dayak yoluyla şiddete maruz kaldığını bildirmiştir.³¹

²¹ France24, Still in streets, Iraqis say problem is poverty, 4 December 2019, [url](#)

²² USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 42

²³ DW, Iraq protests: Demonstrators in Basra storm Iran’s consulate, 7 September 2018, [url](#); DW, What’s behind the protests in Iraq?, 5 October 2019, [url](#); Dodge, T., Corruption Continues to Destabilize Iraq, Chatham House, 1 October 2019, [url](#); Hasan, H., Iraq Is Currently Being Shaken by Violent Protests, Carnegie, 4 October 2019, [url](#); Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what’s next, MEI, 14 October 2019, [url](#);

²⁴ Human Rights Watch stated that 118 000 people were hospitalized with symptoms related to water quality, whereas NPR and Vox refer to ‘thousands’ of hospitalisations HRW, World Report 2020 – Iraq, 2020, [url](#); NPR, Months Of Protests Roil Iraq’s Oil Capital Basra, 27 September 2018, [url](#); Vox, The violent protests in Iraq, explained, 8 September 2018, [url](#)

²⁵ HRW, World Report 2019 – Iraq, 2019, [url](#)

²⁶ Reuters, Unrest intensifies in Iraq as Iranian consulate and oil facility stormed, 7 September 2018, [url](#); HRW, World Report 2019 – Iraq, 2019, [url](#); BBC, Basra protests: Rioters attack Iran consulate, 7 September 2018, [url](#); HRW, Iraq: Security Forces Fire on Protesters, 24 July 2018, [url](#); Al, Iraq: Effective investigations needed into death of protesters in Basra, 7 September 2018, [url](#)

²⁷ Guardian (The), Protesters set fire to Iranian consulate in Basra, 7 September 2018, [url](#)

²⁸ DW, Protests spread from oil-rich Basra across southern Iraq, 15 July 2018, [url](#)

²⁹ Reuters, Protests intensify in Iraqi Kurdistan amid economic crisis, 9 February 2016, [url](#)

³⁰ HRW, Kurdistan Region of Iraq: Protesters Beaten, Journalists Detained, 15 April 2018, [url](#); Denmark, The Danish Immigration Service and Norway, Landinfo, Northern Iraq - Security situation and the situation for internally displaced persons (IDPs) in the disputed areas, incl. possibility to enter and access the Kurdistan Region of Iraq (KRI), November 2018, [url](#), p. 25

³¹ HRW, Kurdistan Region of Iraq: Protesters Beaten, Journalists Detained, 15 April 2018, [url](#)

1.2 2019'da Ekim ayı öncesi gerçekleşen protestolar

22 Mart 2019'da, bir gün önce gerçekleşen ve yaklaşık 100 kişinin hayatını kaybettiği feribot kazasının ardından Musul'da hükümet karşıtı protestolar patlak verdi.³² Protestocular kazadan yerel hükümetin yolsuzluklarını ve ihmali sorumlu tuttu. Irak parlamentosu, kazayı araştırmak ve Ninova Valisini görevden almak³³ üzere hızlı bir şekilde oylama yaptı ve Vali hakkında tutuklama emri çıkarıldı.³⁴ 15 Mayıs'ta, Necef'te Mukteda es-Sadr tarafından başlatılan protestolarda dört kişinin öldüğü ve 17 kişinin yaralandığı bildirildi.³⁵ Birkaç gün sonra, es-Sadr'ın 'binlerce destekçisi' gösterilere katılarak Irak'ın ABD ve İran arasındaki çatışmadan uzak durmasını talep etti.³⁶ Ağustos ayının başlarında, protestocuların, Başbakanın PMF güçlerini bölgeden geri çekme kararına karşılık olarak Musul-Erbil yolunu kapattığı bildirildi.³⁷

Mayıs 2019'da protestocular Bağdat, Basra ve Güney Irak'ın diğer bölgelerinde tekrar sokaklara çıkarak daha iyi hizmet, daha fazla olanak ve yolsuzluğun sona ermesini talep etti.³⁸ Haziran ayının sonlarında ve Temmuz başında, güvenlik güçleri Basra'daki protestolara müdahale ederek çok sayıda göstericiyi ve gazeteciyi tutukladı. Ayrıca protestocular, güvenlik güçleri ve 'silahlı gruplar' tarafından tehdit edildiklerini bildirdi.³⁹ 19 Temmuz'da, 'binlerce' El Hikme hareketi⁴⁰ destekçisi, Bağdat ve güney illerinde daha iyi hizmet ve yolsuzluğun sona ermesi talebiyle gösteri düzenledi.⁴¹ Ayrıca Temmuz ayında, sosyal medyada 'genel gösteri çağırısı' yapıldı.⁴² Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında, üniversite mezunları Bağdat'taki bakanlıkların önünde gösteriler ve oturma eylemleri düzenleyerek iş ve olanak taleplerini dile getirdiler.⁴³ Eylül ayına gelindiğinde, eylemciler internet üzerinden insanlara 1 Ekim'deki protestolara

³² Reuters, Grief turns to anti-government anger after boat capsizes in Iraq's Mosul, 22 March 2019, [url](#); EPIC, ISHM: MARCH 15-21, 2019, 21 March 2019, [url](#)

³³ Iraqi Parliament Council, 2019 / آذار 24 / الأحد (5) قرارات وتوصيات الجلسة [Decisions and recommendations from session 5, Sunday 24 March 2019], 24 March 2019, [url](#)

³⁴ Al-Mada Paper, القضاء يلاحق محافظ نينوى بعد 3 أيام من إقالته [The Judiciary is pursuing the Governor of Nineweh three days after his dismissal], 27 March 2019, [url](#)

³⁵ Kurdistan24, Deadly anti-corruption protests restart in Iraq's Najaf, 16 May 2019, [url](#)

³⁶ Middle East Eye, Thousands of Iraqis protest against potential war between US and Iran, 24 May 2019, [url](#)

³⁷ Rudaw, Iraqi PM assures eventual Hashd al-Shaabi withdrawal from Nineveh Plains, 10 August 2019, [url](#). The Popular Mobilisation Forces (PMF), also known as the Popular Mobilisation Units (PMU) or al-Hashd al-Sha'bi, is an umbrella organization consisting of a number of militias, formed in the summer of 2014 with a stated aim of fighting the so-called Islamic State (IS). Since 2016, the PMF has formally and legally been part of the Iraqi state's security apparatus: Knights, M. et. al., Honored not contained. The Future of Iraq's popular mobilization forces, WINEP, March 2020, [url](#), pp. 3-9

³⁸ Sweden, Lifos, Lägesanalys: Demonstrationerna i Irak – evolution eller revolution? [Situation analysis: The demonstrations in Iraq – evolution or revolution?], 2 December 2019, [url](#), p. 5; UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 3

³⁹ Middle East Eye, Threats and arrests face Basra activists as they call for jobs, water and electricity, 6 July 2019, [url](#); National (The), Worries over warnings to Iraqi media covering Basra protests, 4 July 2019, [url](#)

⁴⁰ Political group/party led by Ammar al-Hakim, which on 16 June 2019 declared itself part of the parliamentary opposition, albeit a 'loyal' (to the government) opposition. See: Al-Rahim, R., A shift in Iraqi politics: An opposition emerges, AC, 16 July 2019, [url](#)

⁴¹ Rudaw, People protest lack of services, water across Iraq, 19 July 2019, [url](#)

⁴² UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 3

⁴³ Al-Jazeera, Iraq protests: Thousands of graduates demand jobs from government, 5 September 2019, [url](#)

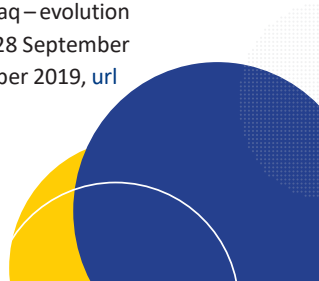
katılım çağrısında bulunmaktaydı.⁴⁴ Başbakan Adil Abdülmehdi hükümeti 27 Eylül’de, Terörle Mücadele Teşkilatı’nın (CTS) IŞİD’le mücadelenin kahramanı olarak görülen saygın başkan yardımcısı Korgeneral Abdülvehhab el Saadi’nin görevden alındığını duyurdu.⁴⁵ El Saadi, Savunma Bakanlığı’nda masabaşı bir göreve getirildi.⁴⁶ İran’ın ve PMF’deki müttefiklerinin çıkarlarına boyun eğme eleştirileriyle karşılanan bu hamle, internette öfke uyandırdı ve devamında gelen halk seferberliğine önemli katkıda bulunan bir faktör olarak görüldü.⁴⁷

⁴⁴ Sweden, Lifos, Lägesanalys: Demonstrationarna i Irak – evolution eller revolution? [Situation analysis: The demonstrations in Iraq – evolution or revolution?], 2 December 2019, [url](#), p. 7; Al-Amal, and Al-Namaa, Preliminary Report on the Violation Against the Iraq Protest of October 2019, 10 November 2019, [url](#), p. 1

⁴⁵ VOA, Controversy Grips Iraq After Removal of Top Commander, 28 September 2019, [url](#)

⁴⁶ Euronews, Is this Iraqi General behind Iraq’s wave of protests?, 3 October 2019, [url](#)

⁴⁷ International Crisis Group, Widespread Protests Point to Iraq’s Cycle of Social Crisis, 10 October 2019, [url](#); Sweden, Lifos, Lägesanalys: Demonstrationarna i Irak – evolution eller revolution? [Situation analysis: The demonstrations in Iraq – evolution or revolution?], 2 December 2019, [url](#), p. 7; VOA, Controversy Grips Iraq After Removal of Top Commander, 28 September 2019, [url](#); Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what’s next, MEI, 14 October 2019, [url](#)

2. Ekim 2019 sonrası protestolar

2.1 Bağdat ve güney illerindeki protesto hareketi

1 Ekim’de Bağdat ve diğer bazı illerde meydana gelen ve ‘Irak’ın yakın geçmişindeki en büyük kitlesel protesto hareketi’nin⁴⁸ başlangıcını gösteren protestolar birkaç ay devam etti. Protestoları üç aşamaya ayırabiliriz. Birincisi, 1 Ekim - 9 Ekim 2019 tarihleri arasında gerçekleşen, Şiilerin Erbain bayramı ve yaşanan şiddet olaylarından dolayı ara verilen protestolardır.⁴⁹ 25 Ekim 2019’da⁵⁰ başlayacak olan yeni protestolar için hızla çağrılar yapıldı ve bu protestolar, Mart/Nisan 2020’ye kadar devam ederek Covid-19 salgını nedeniyle büyük oranda sonlandı.⁵¹ İran Devrim Muhafızları Ordusu (IRGC) Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ve PMF başkan yardımcısı Ebu Mehdi el-Mühendis’in 3 Ocak 2020 tarihinde ABD tarafından düzenlenen drone saldırısı sonucu öldürülmesinin ardından protestolara kısa bir ara verildiğini belirtmeliyiz.⁵² Son olarak, 2020’nin Mayıs ve Haziran aylarında, katılım önemli ölçüde düşmüş olsa da yeni protestolar baş gösterdi.⁵³ Gösteriler, örgütlü bir liderlik olmadan, genel hatlarıyla tanımlanmış olsa da benzer talepler ve taktiklerde birleşmeleri ve katılımcıların demografik özellikleri bakımından aynı protesto hareketinin bir parçası olarak görülmüştür.⁵⁴

2.1.1 Protestocuların talepleri

Protestoların, katılımcılar adına onların taleplerini temsil edebilecek bir liderliği yoktu⁵⁵ ancak mevcut kaynaklar, hareketi bir araya getiren temel taleplerin belirlenebileceğini gösteriyor. Başlangıçtan itibaren, dile getirilen talepler önceki protestolardan bilinen taleplerdi.⁵⁶ Protestocular; ekonomik reformlar, gençler

⁴⁸ UNAMI, For Iraq – The United Nations in Iraq 2019, 31 March 2020, [url](#), p. 5

⁴⁹ New York Times (The), ‘All of Them Are Thieves’: Iraqis Defy Security Forces to Protest Corruption, 25 October 2019, [url](#); Al-Amal, and Al-Namaa, Preliminary Report on the Violation Against the Iraq Protest of October 2019, 10 November 2019, [url](#), p. 1; Alhassani, M., ECFR The Evolution of Iraq’s Protests: Excessive Force Pushes Protesters to Adapt, WINEP, 4 February 2020, [url](#)

⁵⁰ Al-Mada Paper, 50 50] قمع التظاهرات بسبب قمع الحشد وفصائل الجيش والحكومة والجنود Lawsuits against the PM, the army, and the PMF for suppressing the demonstrations], 14 October 2019, [url](#); VOA, Firebrand Cleric Green-Lights Fresh Protests in Iraq, 20 October 2019, [url](#)

⁵¹ UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 6 May 2020, [url](#), para. 15; Asharq al-Awsat, Coronavirus Brings Abrupt End to Iraq Protest Movement, 22 March 2020, [url](#)

⁵² Gulf News, After brief pause, Iraq anti-government protests resume, 20 January 2020, [url](#); Al-Jazeera, Hashd deputy Abu Mahdi al-Muhandis: Iran’s man in Baghdad, 3 January 2020, [url](#); New York Times (The), U.S. Strike in Iraq Kills Qassim Suleimani, Commander of Iranian Forces, 2 January 2020, [url](#). The IRGC is the Islamic Revolutionary Guard Corps.

⁵³ Al-Arabi al-Jadid, احتجاجات 4 محافظات عراقية: الكشف عن قتلة المتظاهرين وإقالة المحافظين [Protests in four Iraqi provinces: disclosure of the killers of protesters and the resignation of the governors], 7 June 2020, [url](#); National (The), Iraq’s new prime minister orders protesters released as rallies resume, 10 May 2020, [url](#);

⁵⁴ Ali, Z. and Khalaf, S., In Iraq, demonstrators demand change — and the government fights back, 9 October 2019, [url](#); Hasan, H., Iraq Is Currently Being Shaken by Violent Protests, Carnegie, 4 October 2019, [url](#); Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what’s next, MEI, 14 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 3; Iraq, Standing Committee on Human Rights – Iraqi Parliamentary Council, تقرير لجنة حقوق الإنسان عن التظاهرات في العراق [The Report of the Standing Committee on Human Rights on the Demonstrations in Iraq], 17 November 2019, [url](#), p. 4

⁵⁵ BBC, The Iraq protests explained in 100 and 500 words, 2 December 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 3

⁵⁶ US, CRS, Iraq: Protests and the Future of U.S. Partnership, 12 November 2019, [url](#)

için iş ve olanaklar, toplumsal adalet, daha iyi hizmet, daha iyi ve tarafsız yönetim, hesap verebilirliğin artması ve yolsuzluğun sona ermesine yönelik çağrıda bulundu.⁵⁷ Ayrıca protestocular, görevden alınan Korgeneral el Saadi'ye yönelik desteklerini ve İran ile diğer yabancı güçlerin Irak'a müdahalesine karşı öfkelerini dile getirdiler.⁵⁸ Bazı protestocular, hükümetin kısa süre önce kayıt dışı konutsal yerleşimleri kaldırmasını da kınadılar.⁵⁹

Protestolar geliştikçe dile getirilen talepler de gelişti. Başlangıçtaki daha iyi ve daha güvenilir yönetim talepleri kısa süre içinde gelişerek sistem değişikliği taleplerine dönüştü.⁶⁰ Bu talepler, hükümetin istifası ve revize edilmiş bir seçim yasasına dayanan yeni seçimlerin⁶¹ yanı sıra Irak'ın 2003 sonrası uyguladığı, *muhasasa* adıyla bilinen etnik-mezhepçi siyasi sisteminin sona ermesi ve anayasal değişiklikler dahil olmak üzere 'tam bir reformu'⁶² içeriyordu.⁶³ Eleştirmenler, pozisyonların ve kaynakların etnik-mezhepçi bir kota sistemine dayalı olarak bölüştürüldüğü sistemin, siyasi elitlerin halk pahasına kendilerini ve müttefiklerini zenginleştirmelerini sağladığını öne sürmüştür.⁶⁴ Kaynaklar, protestoların açıkça mezhep karşıtı olduğunu ve popüler sloganlardan birinin 'vatan istiyoruz' olduğunu belirtmektedir.⁶⁵

Ayrıca protestocular, taleplerini düzenleyerek ya da yeni taleplerde bulunarak gerçekleşen olaylara tepki göstermiştir. Başbakan Abdülmehdi'nin istifasının ardından, Bağdat'taki protestocular 11 Aralık'ta yayınladıkları bildiride 'güçlü reformlar' taahhüdü de dahil olmak üzere yeni bir başbakan taleplerini dile

⁵⁷ UNAMI, UN Special Representative meets protesters, calls for calm and stresses the importance of a direct dialogue, 2 October 2019, [url](#); Abdulhadi, R., Iraqi protestors unite behind demands, not sectarian identities, 31 October 2019, [url](#); Iraq, Standing Committee on Human Rights – Iraqi Parliamentary Council, العراق [The Report of the Standing Committee on Human Rights on the Demonstrations in Iraq], 17 November 2019, [url](#), p. 4; DW, What's behind the protests in Iraq?, 5 October 2019, [url](#); Al-Jazeera, Several killed as Iraq protests escalate, spread nationwide, 2 October 2019, [url](#)

⁵⁸ Byman, D.I., Is change likely in Iraq?, Brookings, [url](#); Czulda, R., Protests challenge Iran's future position in Iraq, AC, 2 December 2019, [url](#); DW, What's behind the protests in Iraq?, 5 October 2019, [url](#); Washington Post (The), Hundreds wounded in Iraq as police fire tear gas, bullets at protesters, 2 October 2019, [url](#)

⁵⁹ Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#); Al-Amal, and Al-Namaa, Preliminary Report on the Violation Against the Iraq Protest of October 2019, 10 November 2019, [url](#), p. 1

⁶⁰ Washington Post (The), Iraqi protests broaden; violent crackdown spirals, 6 October 2019, [url](#); Alaaldin, R., The irresistible resiliency of Iraq's protesters, Brookings, 31 January 2020, [url](#)

⁶¹ Time, Over 300 Killed as Hundreds of Thousands Take Part in Iraqi Protests. What's Behind the Violent Demonstrations?, 13 November 2019, [url](#); Reuters, Iraq passes electoral reforms but deadlock remains, 24 December 2019, [url](#); CRS, Iraq: Protests and the Future of U.S. Partnership, 12 November 2019, [url](#); Haynes, C., Explainer: Iraq's autumn of discontent, AC, 18 November 2019, [url](#)

⁶² Iraq, Standing Committee on Human Rights – Iraqi Parliamentary Council, العراق [The Report of the Standing Committee on Human Rights on the Demonstrations in Iraq], 17 November 2019, [url](#), p. 4

⁶³ Abdulhadi, R., Iraqi protestors unite behind demands, not sectarian identities, 31 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 2; Alshamary, M. and al-Amin, S., Iraqi protesters demand constitutional change. Can they make it happen?, Washington Post (The), 7 November 2019, [url](#)

⁶⁴ Dodge, T., Corruption Continues to Destabilize Iraq, Chatham House, 1 October 2019, [url](#); Hasan, H. Iraq Protests: A New Social Movement Is Challenging Sectarian Power, Carnegie, 4 November 2019, [url](#); Al-Rubaie, A., Despite Political Turmoil and Coronavirus, Iraq's Protest Movement Continues, WINEP, 23 March 2020, [url](#); Boot, M., The Deadly Protests Shaking Iraq: What to Know, CFR, 30 October 2019, [url](#)

⁶⁵ Jiyad, S., Iraq's unsustainable status quo, ECFR, 27 February 2020, [url](#); Alhassani, M., The Evolution of Iraq's Protests: Excessive Force Pushes Protesters to Adapt, WINEP, 4 February 2020, [url](#); Salam, D., Will protests herald a new era in Iraqi politics?, AC, 31 October 2019, [url](#); Iraq, Standing Committee on Human Rights – Iraqi Parliamentary Council, العراق [The Report of the Standing Committee on Human Rights on the Demonstrations in Iraq], 17 November 2019, [url](#), p. 4

getirdi.⁶⁶ 13 Ocak'ta, Nasiriye'deki ve İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre ayrıca diğer illerdeki protestocular, hükümetin tavrını eylemsizlik olarak nitelendirerek hükümetten reformları yedi gün içinde uygulamaya geçirmesini talep ettiler.⁶⁷ Muhammed Tevfik Allavi 1 Şubat'ta Başbakan ilan edildiğinde protestocular bu hamleyi doğrudan reddetti.⁶⁸ Benzer şekilde, Allavi'nin kabine kuramaması üzerine 17 Mart'ta Adnan al-Zurfi Başbakan ilan edildiğinde farklı şehirlerdeki protestocular bu atamayı reddetti.⁶⁹ Haziran ayına gelindiğinde, çeşitli illerdeki protestocular taleplerini il valilerinin istifasına ve önceki protestolarda öldürülenler için adalet üzerine yoğunlaştırdılar.⁷⁰

2.1.2 Ana protestolar ve gerçekleştikleri yerler

Kaynaklarda, protestoların ağırlıklı olarak Bağdat'ta ve çoğunlukla Şiilerin yaşadığı Orta/Güney Irak illerinde gerçekleştiği belirtilmektedir.⁷¹ Bilhassa Ekim ayının ilk haftasında ve yine 25 Ekim'de gerçekleşen protestoların Bağdat'ın yanı sıra Kerbela, Babil, Vasit, Necef, Kadisiyya, Mutenna, Dikar, Maysan ve Basra illerinde gerçekleştiği bildirilmiştir.⁷² Bağdat'ta, protestocular ve güvenlik güçleri arasında Cumhuriyet Köprüsü ve yakınlardaki diğer köprülerde sık sık çatışmaların yaşandığı protestolar Tahrir Meydanı ve Khilani Meydanı'nda yoğunlaştı.⁷³ Diğer bölgelerde ise en büyük protestoların bazıları ve protestocular ile güvenlik güçleri ve/veya diğer silahlı gruplar arasında gerçekleşen en şiddetli çatışmaların Nasiriye, Basra, Kerbela ve Necef şehirlerinde gerçekleştiği görülüyor.⁷⁴

⁶⁶ UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 21 February 2020, [url](#), para. 7

⁶⁷ HRW, Iraq: Authorities Violently Remove Protesters, 31 January 2020, [url](#); EPIC, ISHM: JANUARY 9 – JANUARY 16, 2020, 16 January 2020, [url](#)

⁶⁸ Reuters, Iraqi cleric Sadr tells followers to clear sit-ins after PM appointed, 2 February 2020, [url](#); Al-Jazeera, Mohammed Allawi appointed new Iraq PM, protesters reject him, 1 February 2020, [url](#)

⁶⁹ EPIC, ISHM: MARCH 12 – MARCH 19, 2020, March 19 2020, [url](#)

⁷⁰ Al-Mada Paper, متظاهرون يحاصرون مكاتب المحافظين لإجبارهم على الاستقالة [Protesters surround the offices of Governors to force their resignation], 7 June 2020, [url](#); Al-Arabi al-Jadid, الكشف عن قتلة المتظاهرين وإقالة المحافظين [Protests in four Iraqi provinces: disclosure of the killers of protesters and the resignation of the governors], 7 June 2020, [url](#)

⁷¹ Hasan, H. Iraq Protests: A New Social Movement Is Challenging Sectarian Power, Carnegie, 4 November 2019, [url](#); Abdulhadi, R., Iraqi protestors unite behind demands, not sectarian identities, 31 October 2019, [url](#); Knights, M., Exposing and Sanctioning Human Rights Violations by Iraqi Militias, WINEP, 22 October 2019, [url](#); UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 22 November 2019, [url](#), para. 2, 11

⁷² Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 2; UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 3

⁷³ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 4, 5; Al-Jazeera, Baghdad's commercial hub feels pinch as Iraq protests continue, 27 November 2019, [url](#); Guardian (The), Protesters burn down Iranian consulate in southern Iraq, 27 November 2019, [url](#); Al, Iraq: Iranian tear gas grenades among those causing gruesome protester deaths, 31 October 2019, [url](#)

⁷⁴ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 3; Guardian (The), Protesters burn down Iranian consulate in southern Iraq, 27 November 2019, [url](#); AP, Iraqi protesters attack Iran consulate in Karbala, 3 November 2019, [url](#); HRW, Iraq: Teargas Cartridges Killing Protesters, 8 November 2019, [url](#); AP, 27 Iraqi protesters shot dead in 24 hours, violence spirals, 28 November 2019, [url](#); Wing, J., One Of The Deadliest Days Of Protests At Least 25 Killed In Nasiriya, Musings on Iraq [Blog], 29 November 2019, [url](#)

2019 ve 2020 sonbaharı ve kışında yaşanan protestolar sayıca farklılık göstermektedir. Kaynakların birçoğunda, büyük çaplı gösterilere ‘binlerce’⁷⁵ veya bazı durumlarda ‘on binlerce’⁷⁶ kişinin katıldığı belirtilmektedir. UNAMI, 1 Ekim’de Bağdat’taki protestolara 3.000 kişinin katıldığını⁷⁷ ve ‘29 Ekim ile 4 Kasım tarihleri arasında, Bağdat’taki protestocuların tahminen bir milyona ulaştığını’ bildirmiştir.⁷⁸ Rakamlar Şubat/Mart aylarında düşüş göstermiş ve kaynaklarda ‘yüzlerce’ kişinin protestolara katıldığını belirtilmiştir.⁷⁹ 17 Mart 2020’de, hükümet Covid-19 pandemisi önlemleri kapsamında ülke genelinde sokağa çıkma yasağı ilan etti ve protestocuların yaşanan kriz nedeniyle gösterilerin kısmi olarak askıya alındığını duyurdukları bildirildi⁸⁰ ancak bazı kaynaklarda, Bağdat’taki Tahrir Meydanı dahil olmak üzere bazı yerlerde oturma eylemlerinin devam ettiği bildirilmiştir.⁸¹ Mayıs ayının başında ve yine Haziran başlarında yüzlerce insanın katıldığı bildirilen yeni protestolar gerçekleşti.⁸² Gösterilere ve oturma eylemlerine ek olarak, bazı bölgelerdeki protestocular Basra limanı ve petrol üretimiyle ilgili tesisleri de hedef alarak ekonomik faaliyeti aksatmak amacıyla yolları ve köprüleri kapattı.⁸³ Protestolar sırasında, Necef ve Kerbela’daki İran konsoloslukları dahil olmak üzere kamu mülklerine ve özel mülklere çok sayıda saldırı gerçekleştirildiği de dikkate alınmalıdır.⁸⁴

Irak’taki (KRI hariç) protestolar ve ayaklanmalarla ilgili ACLED verileri

Silahlı Çatışma Konumu ve Olay Verileri Projesi (ACLED), protestolar ve ayaklanmalar gibi ‘gösteri etkinlikleri’ de dahil olmak üzere dünya çapındaki politik şiddete ilişkin gerçek zamanlı veriler toplamaktadır⁸⁵. EASO, bu rapora yönelik olarak protestolar ve ayaklanmalar gibi gösteri etkinlikleriyle ilgili ACLED verileri için kamunun erişimine açık olan, Irak için ACLED Power BI Raporu veri kümesini (1 Ocak 2019 ila 31 Temmuz 2020)

⁷⁵ Al-Jazeera, Several killed as Iraq protests escalate, spread nationwide, 2 October 2019, [url](#); Al-Sumaria, ساحة التحرير تحتضن آلاف المتظاهرين.. صور [Thousands of demonstrators in Tahrir Square ... Pictures], 10 January 2020, [url](#); Al-Mada Paper, المتظاهرون يعودون إلى جسر الأحرار و9 محافظات تغلق المدارس والدوائر [Demonstrators return to al-Ahrar bridge and 9 provinces close schools and offices], 17 November 2019, [url](#)

⁷⁶ Reuters, Iraqi protesters pack Baghdad square, anti-government movement gains momentum, 29 October 2019, [url](#); AP (Associated Press), Iraqi protesters attack Iran consulate in Karbala, 3 November 2019, [url](#)

⁷⁷ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 4

⁷⁸ UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 4

⁷⁹ Al-Mada Paper, ساحات الاحتجاج تحضر لمفاجأة الأحزاب لو تكرر سيناريو تكليف علاوي [The Protest Sites prepare to surprise the parties if they repeat the scenario of Allawi’s designation], 10 March 2020, [url](#); Sky News Arabia, تطورات متسارعة بجنوب العراق... ودعوة لمواجهة ‘القبعات الزرقاء’ [Rapid developments in southern Iraq... Calls to confront the ‘Blue Hats’], 4 February 2020, [url](#)

⁸⁰ UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 6 May 2020, [url](#), para. 15; Asharq al-Awsat, Coronavirus Brings Abrupt End to Iraq Protest Movement, 22 March 2020, [url](#)

⁸¹ New Arab (The), Protesters face live fire after Iraq partially lifts coronavirus lockdown, 22 April 2020, [url](#); Al-Monitor, Coronavirus curfew fails to clear Iraqi protest squares, 6 April 2020, [url](#)

⁸² Al-Arabi al-Jadid, احتجاجات 4 محافظات عراقية: الكشف عن قتلة المتظاهرين وإقالة المحافظين [Protests in four Iraqi provinces: disclosure of the killers of protesters and the resignation of the governors], 7 June 2020, [url](#); National (The), Iraq’s new prime minister orders protesters released as rallies resume, 10 May 2020, [url](#); Wing, J., Protests Return To Iraq Can New Govt Respond To Their Demands?, Musings on Iraq [Blog], 14 May 2020, [url](#)

⁸³ AP, Anti-government protests cripple major Iraqi port, oil field, 18 November 2019, [url](#); Al-Jazeera, Baghdad’s commercial hub feels pinch as Iraq protests continue, 27 November 2019, [url](#); Rudaw, Protesters being killed by ‘third party’, not Iraq’s security forces: defense minister, 16 November 2019, [url](#); EPIC, ISHM: JANUARY 23 – JANUARY 30, 2020, 30 January 2020, [url](#)

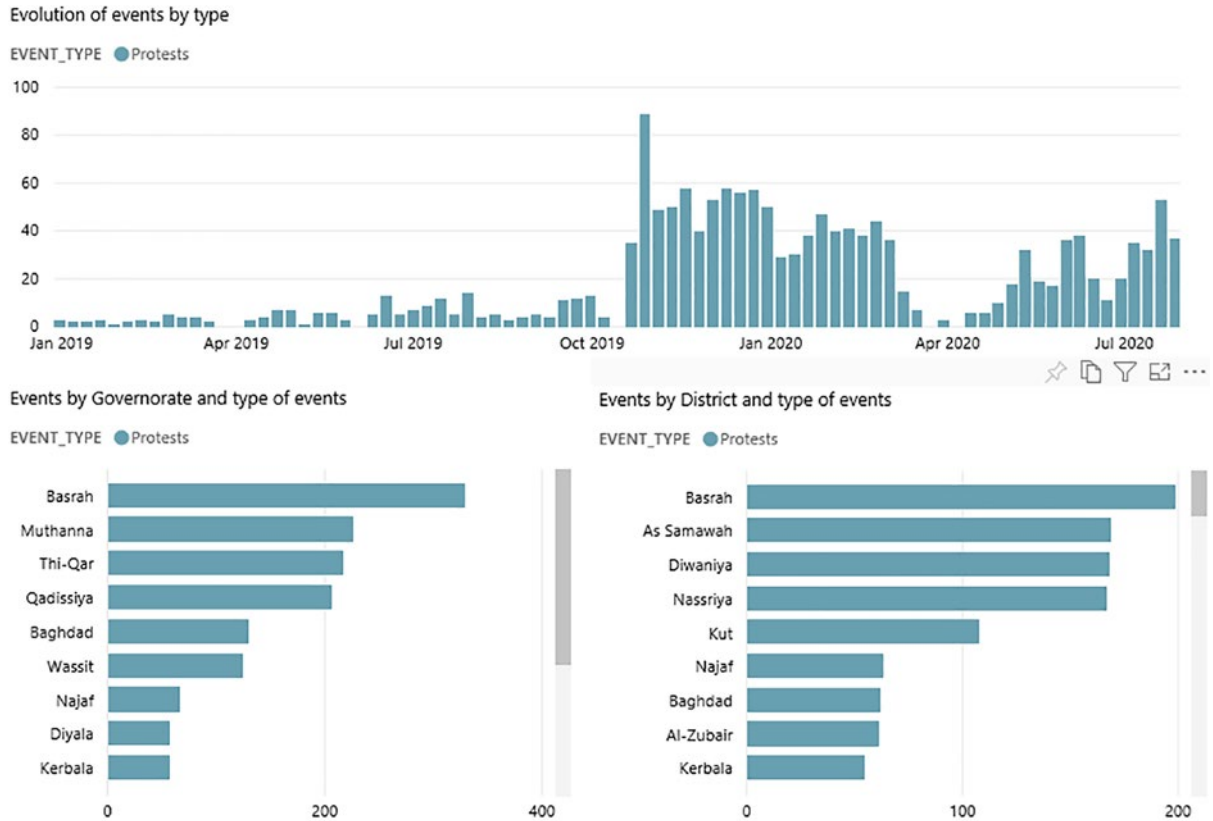
⁸⁴ UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 22 November 2019, [url](#), para. 2; IHCHR, [Facebook], posted on: 27 October 2019, [url](#); Guardian (The), Protesters burn down Iranian consulate in southern Iraq, 27 November 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), pp. 2, 4; BBC, Iraq unrest: Protesters attack Iranian consulate in Karbala, 4 November 2019, [url](#)

⁸⁵ ACLED, About ACLED, n.d., [url](#)

kullandı.⁸⁶ ACLED, referans dönem boyunca Irak'ta (KRI hariç) 'protesto'⁸⁷ olarak tanımlanan toplam 1.558 gösteri etkinliği kaydetti. En çok protestonun gerçekleştiği vilayet olan Basra'yı (329) Mutenna (226) ve Dikar (217) izledi. Irak'ın başkenti Bağdat'ta 130 protesto gerçekleştirildi.⁸⁸

ACLED'in büyük şehirlerde gerçekleşen protestolar için kaydettiği rakamlar aşağıdaki gibidir: Basra vilayetinin başkenti olan Basra şehri en yüksek sayıda protestonun (199) yaşandığı yer oldu. Basra'yı Divaniye (Kadisiyya vilayetinin başkenti – 168) ve Nasiriye (Dikar vilayetinin başkenti – 167) izledi. Irak'ın ve Bağdat vilayetinin başkenti olan Bağdat şehrinde referans dönemde 62 protesto gerçekleşti.⁸⁹

Tabloda, vilayet ve bölgeye göre protesto olayları gösterilmektedir.⁹⁰

Şekil 1: 1 Ocak 2019 ila 31 Temmuz 2020 tarihlerindeki protestolara ilişkin ACLED verileri

⁸⁶ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

⁸⁷ ACLED's codebook defines protests as 'a public demonstration in which participants do not engage in violence, though violence may be used against them. Events include individuals and groups who peacefully demonstrate against a political entity, government institution, policy, group, tradition, business or other private institution.' For more detailed information on the definition and sub-events captured within 'protests', see: ACLED, ACLED Codebook – 2019, 2019, [url](#), pp. 12-13

⁸⁸ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

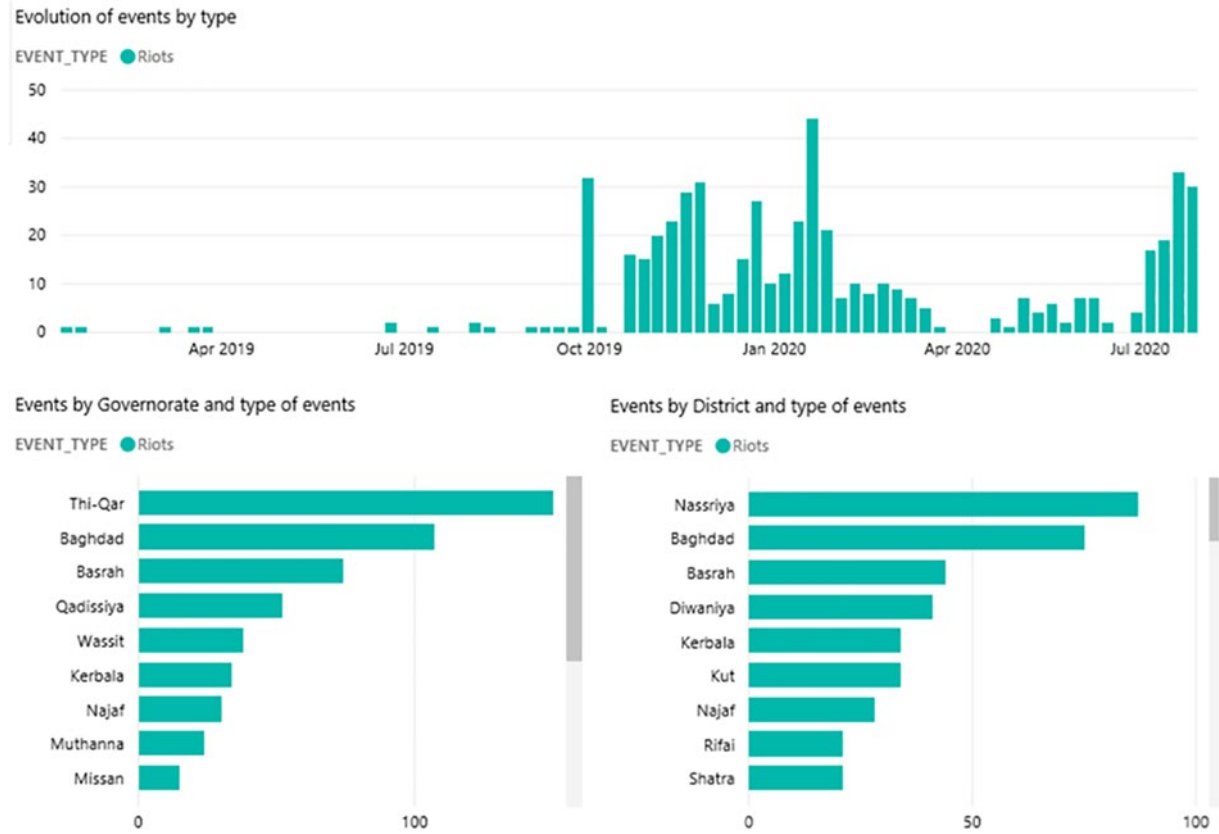
⁸⁹ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

⁹⁰ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

ACLED'in 'ayaklanma' olarak tanımladığı ve şiddetli gösterileri de içeren gösteri etkinliklerine⁹¹ ilişkin verilerle ilgili olarak ACLED, referans dönemde Irak'ta (KRI hariç) bu tür 539 olay gerçekleştiğini ve en kötü etkilenen üç vilayetin şunlar olduğunu bildirdi: Dikar (150), Bağdat (107) ve Basra (74).⁹²

ACLED'in büyük şehirlerde gerçekleşen ayaklanmalar için kaydettiği rakamlar aşağıdaki gibidir: En çok sayıda ayaklanma Dikar vilayetinin başkenti Nasiriye'de (87) yaşandı. Nasiriye'yi Bağdat (Irak ve Bağdat vilayetinin başkenti - 75) ve Basra (Basra vilayetinin başkenti – 44) izledi.⁹³

Tabloda, vilayet ve bölgeye göre protesto olayları gösterilmektedir.⁹⁴

Şekil 2: 1 Ocak 2019 ila 31 Temmuz 2020 tarihlerindeki ayaklanmalara ilişkin ACLED verileri

⁹¹ ACLED's codebook defines 'riots' as 'violent events where demonstrators or mobs engage in disruptive acts, including but not limited to rock throwing, property destruction, etc. They may target other individuals, property, businesses, other rioting groups or armed actors' including sub-events that involve violence, destructive behaviour, mob violence, etc. For more detailed information on the definition and sub-events captured within 'riots', see: ACLED, ACLED Codebook – 2019, 2019, [url](#), pp. 13-14

⁹² EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

⁹³ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

⁹⁴ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

2.1.3 Protestolara kimler katılıyor?

Kaynaklar, şu ana kadar anlatılan protesto hareketinin bir parçası olan gösterilerin büyük bir kısmının Bağdat'ta ve güneyde, çoğunlukla Şiilerin yaşadığı bölgelerde gerçekleştiğini gösteriyor.⁹⁵ Bağdat ve protestoların görüldüğü diğer bölgelerdeki Sünni nüfus protestolara katılırken, bazılarının katılmak için ülkenin diğer bölgelerinden geldiği bildirildi⁹⁶, bu da, protestocuların ağırlıklı olarak nüfusun Şii kısmına ait olduğunu gösteriyor.⁹⁷ Ancak kaynaklarda, protestocuların taleplerinin 'dine özel olmadığı'⁹⁸ ve protestoların 'bir Şii başkaldırısı' olmadığı belirtilmektedir.⁹⁹ 1 - 9 Ekim tarihlerinde gerçekleşen ilk protesto döneminde, birçok kaynakta protestocular, genellikle marjinalize edilmiş ve işsiz ya da düşük maaşla çalışan 'genç erkekler' ve sivil toplum aktivistleri olarak tanımlanmaktadır.¹⁰⁰ Ancak, bu ilk dönemde kadınların da katılımına yönelik raporlar mevcuttur.¹⁰¹

Birçok kaynakta, 25 Ekim'de başlayan ikinci tur gösterilerde protestocuların yapısının değişiklik gösterdiği belirtilmektedir. Bu dönemden itibaren, kadınların, yaşlı insanların, okul çağındaki çocukların, öğrencilerin ve profesyonellerin katılımının artmasıyla birlikte 'demografik olarak farklı gruplardan göstericiler'¹⁰² protestolara katıldı.¹⁰³ Birçok yerde öğretmenler, öğrenciler ve diğer meslek grupları protestoları desteklemek için ucu açık grevler ilan etti.¹⁰⁴ BM, kadınların protesto hareketinde önceden eş görülmemiş bir rol oynadığını kaydetti.¹⁰⁵ Ayrıca PMF'nin eski üyelerinin de gösterilere katıldığı bildirildi.¹⁰⁶

Kaynaklarda, protestocuların birçoğunun belirli bir siyasi parti ya da gruba ait olmadığı, herhangi bir dini veya siyasi lider tarafından yönetilmedikleri, belirli bir görüş ya da ideoloji taşımadıkları ve birleşmiş ya da

⁹⁵ Sweden, Lifos, Lägesanalys: Demonstrationerna i Irak – evolution eller revolution? [Situation analysis: The demonstrations in Iraq – evolution or revolution?], 2 December 2019, [url](#), p. 8; UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 22 November 2019, [url](#), para. 11; UNOCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2019, [url](#), p. 3; Al-Amal, and Al-Namaa, Preliminary Report on the Violation Against the Iraq Protest of October 2019, 10 November 2019, [url](#), p. 1; Badawi, T., Why Arab Sunnis are disengaged from Iraq's protests, AC, 7 February 2020, [url](#); Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#)

⁹⁶ Badawi, T., Why Arab Sunnis are disengaged from Iraq's protests, AC, 7 February 2020, [url](#)

⁹⁷ Hasan, H. Iraq Protests: A New Social Movement Is Challenging Sectarian Power, Carnegie, 4 November 2019, [url](#); Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#)

⁹⁸ Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#)

⁹⁹ Hasan, H. Iraq Protests: A New Social Movement Is Challenging Sectarian Power, Carnegie, 4 November 2019, [url](#)

¹⁰⁰ Iraq, Standing Committee on Human Rights – Iraqi Parliamentary Council, التقرير لـجنة حقوق الإنسان عن التظاهرات في العراق [The Report of the Standing Committee on Human Rights on the Demonstrations in Iraq], 17 November 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 2; UNOCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2019, [url](#), p. 3; Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#)

¹⁰¹ Al-Jazeera, مظاہرات العراق.. نساء على خط المواجهة [The protests in Iraq.. Women at the line of confrontation], 5 October 2019, [url](#)

¹⁰² UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 2

¹⁰³ UNOCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2019, [url](#), p. 3; New York Times (The), 'All of Them Are Thieves': Iraqis Defy Security Forces to Protest Corruption, 25 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 2

¹⁰⁴ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 2; Wing, J., Iraq Protests Get Huge Boost As Students And Professional Groups Join In, Musings on Iraq [Blog], 29 October 2019, [url](#); Reuters, Iraqi protesters pack Baghdad square, anti-government movement gains momentum, 29 October 2019, [url](#)

¹⁰⁵ UNAMI, For Iraq – The United Nations in Iraq 2019, 31 March 2020, [url](#), p. 8; UNAMI, Briefing to the Security Council by Jeanine Hennis-Plasschaert 3 March 2020 (as delivered), 3 March 2020, [url](#)

¹⁰⁶ New York Times (The), 'All of Them Are Thieves': Iraqis Defy Security Forces to Protest Corruption, 25 October 2019, [url](#)

resmi bir liderliğe sahip olmadığı belirtilmektedir.¹⁰⁷ Ancak aynı zamanda kaynaklarda, Mukteda es-Sadr destekçilerinin es-Sadr'ın çağrısı üzerine 25 Ekim'de başlayıp Ocak ayının sonlarına dek protestolara katıldığı belirtilmektedir.¹⁰⁸ Dolayısıyla, bazı gazetelerin ve diğer kaynakların, belirli bir siyasi bağlantısı olmayan 'protestocular' ile aynı protestolara katılan es-Sadr destekçilerini birbirinden ayrı tuttuğu görülmektedir. İki grubun birbirine kıyasla büyüklüklerine ilişkin bilgi bulunamamıştır.

2.1.4 Protestolar için örgütlenme nasıl gerçekleşiyor?

Kaynaklarda protestoların nasıl başladığına dair çelişkili bilgiler bulunmaktadır. Bazı kaynaklar ilk gösterileri 'spontane' olarak değerlendirirken¹⁰⁹, diğer kaynaklarda 1 Ekim'deki protestolara yönelik çağrının Eylül 2019'da dolaşıma girdiği belirtilmektedir.¹¹⁰ Bununla birlikte çok sayıda kaynakta, gösterilerin belirli bir parti veya örgüt tarafından başlatılmaması ve insanların belirli konulardaki öfkelerinden ve ilk protestolara verilen şiddetli tepkiye yönelik öfkelerinden dolayı katılması nedeniyle spontane şekilde gerçekleştirildikleri belirtilmektedir.¹¹¹

Hem erken dönem gösteri çağrıları hem de belirli sorunlara karşı seferberlik olmak üzere protesto seferberliğinin internet ortamında gerçekleştiği bildirilmiştir¹¹², bir kaynakta Facebook özellikle önemli bir platform olarak gösterilmektedir.¹¹³ Ancak protestolar devam ettikçe Iraklı yetkililer 2 Ekim tarihinde 24 saatten uzun süreyle ve yine farklı zamanlarda internet erişimini engellemiştir.¹¹⁴ Buna ek olarak, yetkililer 2 Ekim'den 21 Kasım'a kadar sosyal medyaya erişimi engellemiştir.¹¹⁵ İnternet bağlantısı olduğunda VPN hizmetlerini kullanarak sosyal medyaya erişim sağlanabilse de, bu durum diğer iletişim kanallarının da

¹⁰⁷ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1-9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 3; UNOCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2019, [url](#), p. 3; Iraq, Standing Committee on Human Rights – Iraqi Parliamentary Council, تقرير لجنة حقوق الإنسان عن التظاهرات في العراق [The Report of the Standing Committee on Human Rights on the Demonstrations in Iraq], 17 November 2019, [url](#); p. 4; Abdulhadi, R., Iraqi protestors unite behind demands, not sectarian identities, 31 October 2019, [url](#); Salam, D., Will protests herald a new era in Iraqi politics?, AC, 31 October 2019, [url](#); Al-Jazeera, مظاهرات العراق.. أسباب التصعيد وسبيل الحل [The protests in Iraq.. The reasons behind the expansion and the path to a solution], 10 October 2019, [url](#)

¹⁰⁸ VOA, Firebrand Cleric Green-Lights Fresh Protests in Iraq, 20 October 2019, [url](#); New Arab (The), 'We want dignity': Two killed as massive anti-government protests rock Iraq, 25 October 2019, [url](#); Slim, R., Iraq: Sadr withdraws support for protests in a political power play, MEI, 27 January 2020, [url](#)

¹⁰⁹ Ali, Z. and Khalaf, S., In Iraq, demonstrators demand change — and the government fights back, 9 October 2019, [url](#); Salam, D., Will protests herald a new era in Iraqi politics?, AC, 31 October 2019, [url](#); Washington Post (The), Iraqi protests broaden; violent crackdown spirals, 6 October 2019, [url](#); Abdulhadi, R., Iraqi protestors unite behind demands, not sectarian identities, 31 October 2019, [url](#)

¹¹⁰ Sweden, Lifos, Lägesanalys: Demonstrationerna i Irak – evolution eller revolution? [Situation analysis: The demonstrations in Iraq – evolution or revolution?], 2 December 2019, [url](#), p. 7; Al-Amal, and Al-Namaa, Preliminary Report on the Violation Against the Iraq Protest of October 2019, 10 November 2019, [url](#), p. 1

¹¹¹ Abdulhadi, R., Iraqi protestors unite behind demands, not sectarian identities, 31 October 2019, [url](#); UNOCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2019, [url](#), p. 3; Al-Jazeera, مظاهرات العراق.. أسباب التصعيد وسبيل الحل [The protests in Iraq. The reasons behind the expansion and the path to a solution], 10 October 2019, [url](#); BBC, Iraq protests: Shots fired as demonstrators defy Baghdad curfew, 3 October 2019, [url](#)

¹¹² UNOCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2019, [url](#), p. 3; UNAMI, Demonstrations in Iraq 1-9 October 2019, 22 October 2019, [url](#); Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#)

¹¹³ International Crisis Group, Widespread Protests Point to Iraq's Cycle of Social Crisis, 10 October 2019, [url](#)

¹¹⁴ Netblocks, Iraq blocks Facebook, Twitter, WhatsApp and Instagram, then shuts down internet amid civil unrest, 2 October 2019, [url](#); Netblocks, Iraq shuts down internet again as protests intensify, 4 November 2019, [url](#); Knights, M., Exposing and Sanctioning Human Rights Violations by Iraqi Militias, WINEP, 22 October 2019, [url](#)

¹¹⁵ Netblocks, Social media partially unblocked in Iraq after 50 days, 21 November 2019, [url](#)

önemli olduğunu öne sürebilir. Örneğin, Irak İnsan Hakları Yüksek Komisyonunun internet bağlantısı kullanılmadığında SMS'e başvurduğu bildirilmiştir.¹¹⁶ İnternet ortamında (ve muhtemelen başka ortamlarda) protesto çağrısı yapan ve insanları harekete geçirenlerle ilgili olarak çok az bilgi bulunmaktadır; ancak bu kişiler sivil toplum aktivistleri¹¹⁷, vatandaşlar¹¹⁸ veya sosyal medyada etki düzeyi yüksek olan kişiler (influencer)¹¹⁹ olarak tanımlanmaktadır.

Bazı hizmetler organize edilerek protestolara katılanlara sağlanmıştır. Örneğin, Bağdat'taki Tahrir Meydanı'nda meydana gelen oturma eyleminde gıda, hukukî danışmanlık ve diğer hizmetleri sağlayan çadırlar kurulmuştur.¹²⁰ Kaynaklarda bu hizmetlerin 'gönüllüler' veya 'protestocular'¹²¹ tarafından sağlandığı belirtilmektedir ve bu hizmetlerin nasıl finanse edildiği bilinmemektedir. Benzer şekilde, sağlık hizmeti gönüllülerinin meydana gelen protestoculara tıbbi yardım sağladığı¹²², Tuk-Tuk araçların ise geçici ambulans olarak kullanıldığı bildirilmiştir.¹²³

Ancak Mukteda es-Sadr destekçilerinin es-Sadr'ın hareketiyle örgütlendikleri görülmektedir. Bazılarının ilk başta protestolara spontane olarak katıldığı bildirilirken¹²⁴, es-Sadr talimat verdiğinde destekçileri bu talimatları izlemiştir.¹²⁵ Örneğin, es-Sadr yol kapama eylemlerine son verilmesini emredince¹²⁶, es-Sadr'ın takipçileri daha önce birlikte hareket ettikleri protestoculara saldırmıştır.¹²⁷ Gösterilere katıldıkları süreçte bu hareketin protestolara lojistik destek sağladığı bildirilmiştir.¹²⁸

¹¹⁶ Yahoo News, In Iraq protests, counting the dead is a dangerous job, 31 October 2019, [url](#)

¹¹⁷ Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 2;

¹¹⁸ Al-Amal, and Al-Namaa, Preliminary Report on the Violation Against the Iraq Protest of October 2019, 10 November 2019, [url](#), p. 1

¹¹⁹ International Crisis Group, Widespread Protests Point to Iraq's Cycle of Social Crisis, 10 October 2019, [url](#)

¹²⁰ France24, Iraq protesters set up free public services in Baghdad's Tahrir Square, 3 November 2019, [url](#)

¹²¹ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 2; France24, Iraq protesters set up free public services in Baghdad's Tahrir Square, 3 November 2019, [url](#)

¹²² Al-Jazeera, Despite threats, Iraq's medical volunteers keep protests alive, 23 November 2019, [url](#)

¹²³ MSF, Tuk-tuks, the ambulances of the nation, 14 January 2020, [url](#)

¹²⁴ Washington Post (The), How powerful cleric Moqtada al-Sadr could snuff out Iraq's mass street protests, 4 March 2020, [url](#)

¹²⁵ Reuters, Iraqi security forces raid protest camps after Sadr supporters withdraw, 25 January, [url](#); Washington Post (The), How powerful cleric Moqtada al-Sadr could snuff out Iraq's mass street protests, 4 March 2020, [url](#)

¹²⁶ Mu_AlSadr, [Twitter], posted on: 2 February 2020, [url](#)

¹²⁷ Reuters, Iraqi cleric Sadr tells followers to clear sit-ins after PM appointed, 2 February 2020, [url](#)

¹²⁸ Jiyad, S., Iraq's unsustainable status quo, ECFR, 27 February 2020, [url](#)

2.1.5 Protestolara karşı siyasi girişimler

Bazı kaynaklar 1 Ekim’de meydana gelen gösterilerin hükümeti şaşırttığını belirtse de¹²⁹, UNAMI hükümetin protestolardan önceden haberdar olduğunu ve çok sayıda güvenlik gücü çalışanını görevlendirdiğini bildirmektedir.¹³⁰ Aşağıda belirtildiği gibi yetkililer protestoya yoğun şiddet kullanarak yanıt verirken, hükümet aynı zamanda protestocuların taleplerini yerine getirmek üzere bir dizi girişimde bulundu. 2 Ekim tarihinde Başbakan, Cumhurbaşkanı ve Meclis Sözcüsü, şiddet ve ölümlerle ilgili olarak soruşturma başlatılacağı vaadinde bulundu.¹³¹ Bu vaat, Başbakan tarafından birkaç kez tekrarlandı.¹³² Başbakan 4 Ekim tarihinde, barışçıl protestocuların serbest bırakılacağının sözünü vererek yolsuzlukla mücadele ve iş/olanak sağlama konusunda bir dizi tedbir alınacağını duyurdu.¹³³ Hükümet, 6 ve 9 Ekim tarihlerinde duyurulan, protestolarda hayatını kaybedenlerin şehit olarak değerlendirilmesini içeren¹³⁴ ve bunun sonucunda şehit ailelerine tazminat hakkı tanıyan yeni tedbirler ekledi.¹³⁵

Parlamento 8 Ekim’de, protestocuların taleplerinin uygulanmasını denetlemekle görevli bir komite kurdu.¹³⁶ Parlamento 28 Ekim’de, il meclislerinin feshedilmesi ve yetkilerinin valilere devredilmesi, ayrıca Şubat ayının sonuna kadar anayasa değişikliklerini gözden geçirmek ve değişiklik önermekle görevli bir komitenin kurulması için oylama gerçekleştirdi.¹³⁷ Ancak bu komite, 1 Temmuz 2020 itibarıyla henüz herhangi bir karar yayınlamamıştır.¹³⁸ İş ve olanaklarla ilgili diğer tedbirlerin uygulanıp uygulanmadığı bilinmemektedir.

Başbakan Mehdi, 29 Kasım’da istifasını açıklamış ve 1 Aralık’ta istifa talebi Parlamento tarafından onaylanmıştır.¹³⁹ 7 Mayıs’ta Parlamento tarafından Başbakanlığı onaylanan Mustafa el-Kazimi, yeni hükümetin başkanı olarak görevlendirildi.¹⁴⁰ El-Kazimi; seçim yasasını değiştirme ve erken seçim yapma, şiddet, öldürme ve kaçırma olaylarını soruşturma, şiddet içerikli suçlara karışanlar hariç olmak üzere tüm

¹²⁹ Abdulhadi, R., Iraqi protestors unite behind demands, not sectarian identities, 31 October 2019, [url](#); Reuters, Iraqi police fire on protesters in new unrest, death toll passes 100, 6 October 2019, [url](#); CNN, Iraqi protesters say they have videos of government atrocities. An internet blackout is stopping the world from seeing them, 9 October 2019, [url](#)

¹³⁰ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 3

¹³¹ UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 22 November 2019, [url](#), para. 3

¹³² Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 4 October 2019, [url](#); UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 22 November 2019, [url](#), para. 4, 8

¹³³ Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 4 October 2019, [url](#);

¹³⁴ Reuters, Iraqi PM announces cabinet reshuffle after week of bloody protests, 9 October 2019, [url](#); Iraq, IraqiPMO, [Twitter], posted on: 6 October 2019, [url](#)

¹³⁵ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1-9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 9; Iraq, IraqiPMO, [Twitter], posted on: 6 October 2019, [url](#)

¹³⁶ Iraqi Parliament Council, 2019 تشرين الاول/8 الثلاثاء/ (8) القرارات وتوصيات الجلسة [Decisions and recommendations from session 8, Tuesday 8 October 2019], 8 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 9

¹³⁷ Iraqi Parliament Council, 2019 تشرين الاول/ 28 الاثنين/ (10) القرارات وتوصيات الجلسة [Decisions and recommendations from session 10, Tuesday 28 October 2019], 28 October 2019, [url](#)

¹³⁸ Iraqi Parliament Council, لجنة التعديلات الدستورية [The Committee for constitutional review], undated, [url](#)

¹³⁹ Washington Post (The), Iraqi prime minister says he will submit resignation to head off further bloodshed, 29 November 2019, [url](#); UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 21 February 2020, [url](#), para. 4

¹⁴⁰ Iraq, Iraqi Parliamentary Council, مجلس النواب يمنح الثقة لحكومة رئيس مجلس الوزراء الكاظمي و15 وزيرا [The Parliament confers its trust to the government of prime minister al-Kadhimi and 15 ministers], 7 May 2020, [url](#); France24, Iraq parliament approves PM Kadhimi’s new cabinet after months of deadlock, 7 May 2019, [url](#)

protestocuları serbest bırakma, şehit ailelerine tazminat ödeme, yolsuzlukla mücadele etme, ekonomiyi iyileştirme ve genç insanlara yönelik olanakları artırma vaadinde bulundu.¹⁴¹ 9 Mayıs'ta, el Saadi yeniden göreve getirildi ve CTS başkanlığına terfi etti¹⁴². 10 Mayıs'ta, yargı teşkilatı Başbakanın vaadi doğrultusunda protestocuların serbest bırakılmasına karar verdi.¹⁴³ Başbakan 6 Haziran'da, valileri ve illerde düzgün hizmet sunumunun yetersizliğini denetlemek üzere bir komite kurulacağını duyurdu.¹⁴⁴

Bazı siyasi ve dini güçler, protestoları desteklediklerini açıkladı. Mukteda es-Sadr 2 Ekim'de barışçıl protesto çağrısında bulundu¹⁴⁵ ve daha sonra 25 Ekim'de kendi destekçilerini protestolara katılmaya teşvik etti.¹⁴⁶ Es-Sadr 24 Ocak'ta desteğini geri çekti.¹⁴⁷ BM Güvenlik Konseyine göre, 'siyasi parti ve birliklerin liderleri' protestoculara yönelik şiddeti 4 Ekim tarihinde kınadı.¹⁴⁸ Önemli bir nokta olarak, Büyük Ayetullah el-Sistani birçok defa barışçıl protestoları ve dile getirilen talepleri desteklediğini belirtmiş, Başbakan Mehdi'nin istifasını açıkladığı gün hükümeti onaylamadığını ifade etmiş, şiddeti kınamış ve bununla ilgili olarak doğru, tarafsız soruşturmanın yürütülmesini talep etmiştir.¹⁴⁹

2.2 Diğer protestolar ve KRI'deki protestolar

12 ve 13 Ocak 2020 tarihlerinde, insanlar Erbil'deki Kürdistan Parlamento binasının önünde, eşitsizlikleri devam ettirdiği düşünülen yeni bir emeklilik reform tasarısının kabulünü protesto etmek için toplandı.¹⁵⁰ Güvenlik güçleri 27 Ocak'ta, Süleymaniye'nin doğusunda gerçekleştirilen ve daha iyi temel hizmetlerin talep edildiği bir protestoya katılan iki kişiyi yaraladı.¹⁵¹ 16 Mayıs'ta, aralarında 8 gazetecinin bulunduğu 167 kişi, Dahok'ta, maaşların ödenmemesine karşı öğretmenler tarafından yapılan protesto girişiminde tutuklandı.¹⁵² 15 Haziran'da, sağlık personeli maaşların ödenmemesini protesto etmek için Süleymaniye'de greve gitti¹⁵³

¹⁴¹ Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 10 May 2020, [url](#); Iraq, الحكومة العراقية الجديدة [The Parliament approves the program of the new Iraqi government], 7 May 2020, [url](#)

¹⁴² France24, Iraq's new govt reaches out to October protesters, 9 May 2020, [url](#)

¹⁴³ Al-Jazeera, New Iraq PM releases protesters; promotes respected general, 10 May 2020, [url](#)

¹⁴⁴ Iraq, IraqiPMO, [Twitter], posted on: 6 June 2020, [url](#)

¹⁴⁵ Al-Jazeera, Several killed as Iraq protests escalate, spread nationwide, 2 October 2019, [url](#)

¹⁴⁶ Bobseine, H., Iraqis plan to continue protests Friday. Here's what might happen, Washington Post (The), 24 October 2019, [url](#)

¹⁴⁷ Reuters, Iraqi security forces raid protest camps after Sadr supporters withdraw, 25 January, [url](#)

¹⁴⁸ UN Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 22 November 2019, [url](#), para. 3

¹⁴⁹ New Arab (The), Listen to protesters 'before it's too late,' Shia cleric Sistani tells Iraq government, 4 October 2019, [url](#); Wing, J., Najaf and Tehran Pick Sides In Protests, Musings on Iraq [Blog], 2 November 2019, [url](#); Al-Safi, A., الخطبة الثانية لصلاة الجمعة, 2019/ 11/ 29 الموافق 1441هـ، الموافق 2/ ربيع الآخر/ 2019 [The second sermon of the Friday prayer given by al-Sayyid [honorific religious title] Ahmad al-Safi 29 November 2019], [url](#); Al-Karbalai, A., الخطبة الثانية لصلاة الجمعة بإمامة الشيخ, 2019/ 12/ 6 الموافق 1441هـ، الموافق 9/ ربيع الآخر/ 2019 [The second sermon of the Friday prayer given by al-Sheikh [honorific religious title] Abdel Mahdi al-Karbalai 6 December 2019], [url](#); Al-Karbalai, A., الخطبة الثانية لصلاة الجمعة بإمامة, 2019/ 10/ 11 الموافق 1441هـ، الموافق 12/ صفر/ 2019 [The second sermon of the Friday prayer given by al-Sheikh [honorific religious title] Abdel Mahdi al-Karbalai 11 October 2019], [url](#)

¹⁵⁰ EPIC, ISHM: JANUARY 9 – JANUARY 16, 2020, 16 January 2020, [url](#)

¹⁵¹ EPIC, ISHM: JANUARY 23 – JANUARY 30, 2020, 30 January 2020, [url](#)

¹⁵² EPIC, ISHM: MAY 14 – MAY 21, 2020, 21 May 2020, [url](#); CPI, Security forces in Iraqi Kurdistan detain 8 journalists in Duhok covering protest; charge 4, 18 May 2020, [url](#); Al, Urgent actions: Police arrest teacher and protest organizer, 26 May 2020, [url](#)

¹⁵³ EPIC, ISHM: JUNE 11 – JUNE 18, 2020, 18 June 2020, [url](#)

ve 21 Haziran'da, yine maaşların ödenmemesini protesto eden ve daha iyi iş olanakları talebinde bulunan protestocular şehirdeki yolları kısa süreliğine kapattı.¹⁵⁴ Mayıs ayının sonlarında ve Haziran başında, Covid-19 pandemisi nedeniyle uygulanan sokağa çıkma yasaklarına karşı, Erbil ve Süleymaniye'dekiler de dahil olmak üzere çok sayıda protesto düzenlendi. Yetkililer, protestolara karşılık olarak yeni getirilen kısıtlamaların bazılarını 2 Haziran'da hafifletti.¹⁵⁵ 6 Temmuz'da Süleymaniye'de, maaşların ödenmemesine karşı yeni protestolar gerçekleştirildi.¹⁵⁶

Bir kaynakta, Bağdat'ta ve Orta/Güney Irak illerindeki protestolarda hayatını kaybedenleri anmak için Ninova, El Enbar ve Selahaddin illerinde 'sembolik protesto eylemlerinin' gerçekleştirildiği bildirilmiştir.¹⁵⁷ Ancak genel olarak kaynaklarda, protesto hareketinin yeni hükümet taleplerini desteklemek amacıyla 14 Ocak'ta Musul'da bir protesto gerçekleşmesine rağmen protesto hareketinin, çoğunlukla Sünnilerin yaşadığı bölgelere ulaşmadığı¹⁵⁸ bildirilmiştir.¹⁵⁹ 6 Şubat tarihinde Ninova Ovası'nda, PMF güçlerinin bölgeden geri çekilmesinin talep edildiği protestolar düzenlendi.¹⁶⁰

Temmuz ayının ortasında ve yine 26-27 Temmuz tarihlerinde protestocular, Bağdat'ta neredeyse 52 °C'ye ulaşan yüksek sıcaklığın ortasında daha fazla elektrik talebinde bulunmak¹⁶¹ için sokaklara çıktı.¹⁶² Kaynaklarda, Bağdat, Necef, Babil, Dikar, Kerbela, Vasit, Basra ve Kadisiyya'da¹⁶³ gerçekleşen protestolara 'düzinlerce' ve bazı durumlarda 'yüzlerce' kişinin katıldığı bildirildi.¹⁶⁴

Irak'taki (KRI hariç) ana protestolar ve gerçekleştirildikleri yerlere dair bir grafiğe, ayrıca daha fazla veri ve bilgiye [Bölüm 2.1.2](#)'den erişebilirsiniz.

¹⁵⁴ NRT, Protesters briefly block major road in Sulaimani to demand KRG pay salaries, create job opportunities, 21 June 2020, [url](#)

¹⁵⁵ NRT, New generation movement leader Abdulwahid joins protests in Sulaimani, reaffirms support for their demands, 2 June 2020, [url](#); NRT, All shops, businesses to reopen in Sulaimani and Erbil after KRG backtracks on curfew, 2 June 2020, [url](#)

¹⁵⁶ Nas News, مشاهد جديدة من اقتحام المتظاهرين مبنى برلمان كردستان في السليمانية [New scenes of protesters storming a building of the KRI parliament in Sulaimaniyya], 6 July 2020, [url](#)

¹⁵⁷ Badawi, T., Why Arab Sunnis are disengaged from Iraq's protests, AC, 7 February 2020, [url](#)

¹⁵⁸ Badawi, T., Why Arab Sunnis are disengaged from Iraq's protests, AC, 7 February 2020, [url](#); Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#)

¹⁵⁹ Al-Sumaria, بالفديو اهالي الموصل يطالبون بالاسراع في تشكيل حكومة [On video the people of Mosul demand swiftness in efforts to form new government], 14 January 2020, [url](#)

¹⁶⁰ Bas News, تظاهرة لنازحي وسكان سهل نينوى للمطالبة بإخراج ميليشيات الحشد من مناطقهم [Protest for displaced and inhabitants of Ninewa demanding that the militias of the PMF leave their area], 6 February 2020, [url](#)

¹⁶¹ EPIC, ISHM: JULY 9 – JULY 16, 2020, 16 July 2020, [url](#); Al-Mada Paper, تظاهرات في وسط العراق وجنوبه احتجاجاً على انقطاع الكهرباء [Protests in central and south Iraq against blackouts], 26 July 2020, [url](#); Reuters, Two protesters die after clashes with police in Baghdad, medics and security sources say, 27 July 2020, [url](#)

¹⁶² AFP, Temperature soars to record-breaking 125 in ancient desert city, 28 July 2020, [url](#)

¹⁶³ EPIC, ISHM: JULY 9 – JULY 16, 2020, 16 July 2020, [url](#); Al-Mada Paper, تظاهرات في وسط العراق وجنوبه احتجاجاً على انقطاع الكهرباء [Protests in central and south Iraq against blackouts], 26 July 2020, [url](#); Reuters, Two protesters die after clashes with police in Baghdad, medics and security sources say, 27 July 2020, [url](#); Al-Mada Paper, متظاهرو ذي قار يعلنون تضامنهم مع متظاهري ساحة التحرير ويتهمون الأحزاب الفاسدة بالدفع باتجاه الفوضى [The protestors of Dhi Qar declare their solidarity with the protestors of Tahrir square and accuse the corrupt parties of pushing towards chaos], 27 July 2020, [url](#)

¹⁶⁴ Al-Sumaria, بسبب الكهرباء.. تظاهرات في كربلاء [Because of electricity... protests in Karbala], 27 July 2020, [url](#); Al-Mada Paper, متظاهرو ذي قار يعلنون تضامنهم مع متظاهري ساحة التحرير ويتهمون الأحزاب الفاسدة بالدفع باتجاه الفوضى [The protestors of Dhi Qar declare their solidarity with the protestors of Tahrir square and accuse the corrupt parties of pushing towards chaos], 27 July 2020, [url](#)

KRI vilayetlerindeki protestolar ve ayaklanmalarla ilişkili ACLED verileri

Silahlı Çatışma Konumu ve Olay Verileri Projesi (ACLED), protestolar ve ayaklanmalar gibi ‘gösteri etkinlikleri’ de dahil olmak üzere dünya çapındaki politik şiddete ilişkin gerçek zamanlı veriler toplamaktadır¹⁶⁵. EASO, bu rapora yönelik olarak protestolar ve ayaklanmalar gibi gösteri etkinlikleriyle ilgili ACLED verileri için kamunun erişimine açık olan, Irak için ACLED Power BI Raporu veri kümesini (1 Ocak 2019 ila 31 Temmuz 2020) kullandı.¹⁶⁶ ACLED, protesto verileriyle ilgili olarak, referans dönemde KRI’de ‘protesto’¹⁶⁷ olarak tanımladığı toplam 539 gösteri etkinliği kaydetmiştir.¹⁶⁸

KRI’de ACLED’in kaydettiği toplam protesto etkinliği sayısı 178 olup protestolar çoğunlukla Süleymaniye ve Erbil’de gerçekleştirilmiştir:

- Süleymaniye valiliğinin sayımına göre 64’ü başkent Süleymaniye şehrinde gerçekleşen 114 protesto yapılmıştır;
- Erbil valiliğinin sayımına göre, 48’i Erbil şehrinde gerçekleşen 56 protesto yapılmıştır;
- Dohuk valiliğinin sayımına göre, 2’si başkent Dohuk kentinde ve 2’si Zaho bölgesinde gerçekleşen 8 protesto yapılmıştır.¹⁶⁹

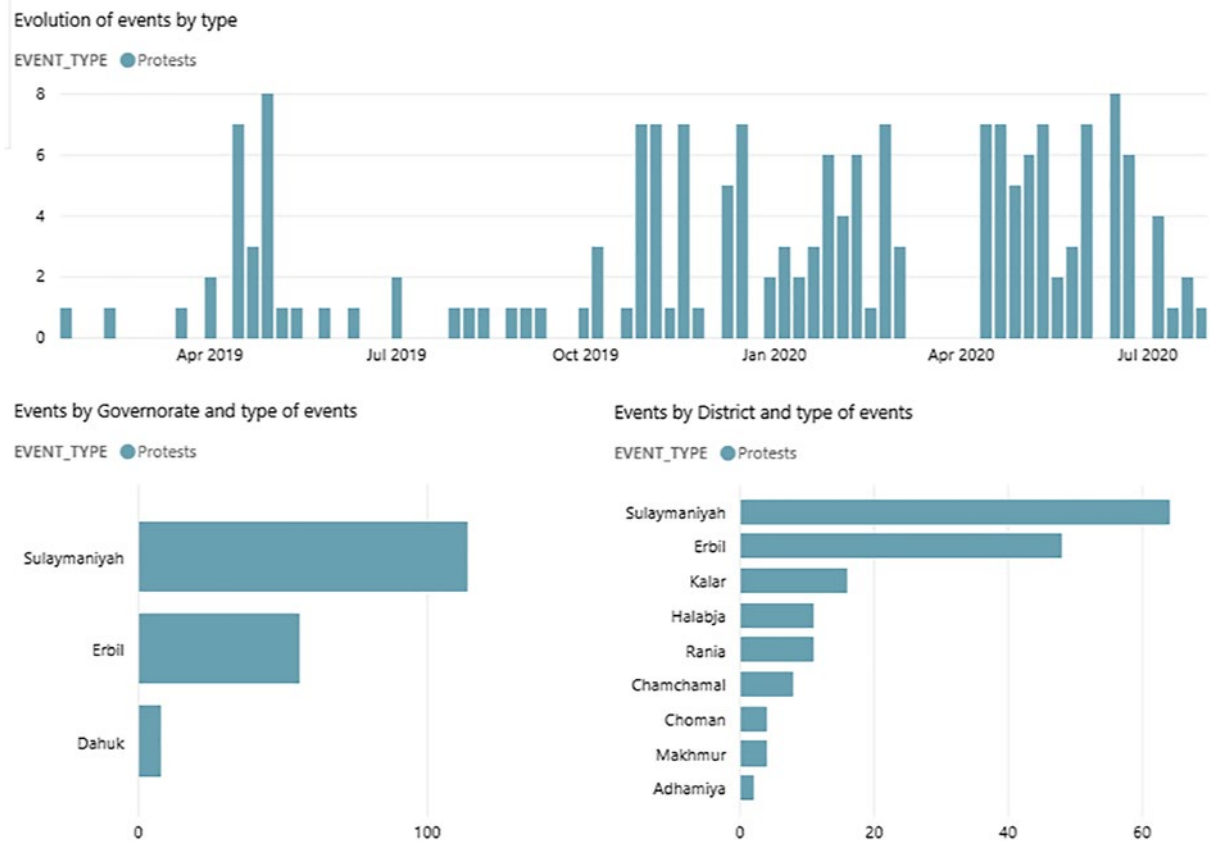
¹⁶⁵ ACLED, About ACLED, n.d., [url](#)

¹⁶⁶ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

¹⁶⁷ ACLED’s codebook defines protests as ‘a public demonstration in which participants do not engage in violence, though violence may be used against them. Events include individuals and groups who peacefully demonstrate against a political entity, government institution, policy, group, tradition, business or other private institution.’ For more detailed information on the definition and sub-events captured within ‘protests’, see: ACLED, ACLED Codebook – 2019, 2019, [url](#), pp. 12-13

¹⁶⁸ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

¹⁶⁹ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

Şekil 3: 1 Ocak 2019 ila 31 Temmuz 2020 tarihlerinde KRI’de gerçekleşen protestolara ilişkin ACLED verileri

ACLED'in 'ayaklanma' olarak tanımlandığı ve şiddetli gösterileri¹⁷⁰ içeren gösteri etkinlikleri verileriyle ilgili olarak ACLED, KRI'de bu tür 8 etkinlik gerçekleştirildiğini kaydetmiştir.¹⁷¹

¹⁷⁰ ACLED's codebook defines 'riots' as 'violent events where demonstrators or mobs engage in disruptive acts, including but not limited to rock throwing, property destruction, etc. They may target other individuals, property, businesses, other rioting groups or armed actors' including sub-events that involve violence, destructive behaviour, mob violence, etc. For more detailed information on the definition and sub-events captured within 'riots', see: ACLED, ACLED Codebook – 2019, 2019, [url](#), pp. 13-14

¹⁷¹ EASO analysis based on publicly available ACLED data. ACLED, Curated Data Files, Middle East (1 August 2020), [url](#)

Şekil 4: 1 Ocak 2019 ila 31 Temmuz 2020 tarihlerinde KRI'de gerçekleşen ayaklanmalara ilişkin ACLED verileri

3. Protestoculara yapılan muamele

3.1 Bağdat ve güney illerindeki protesto hareketine verilen tepkiler

3.1.1 Toplanma özgürlüğü ve protesto hakkı

İfade, toplanma ve barışçıl protesto düzenleme özgürlüğüne Irak anayasasının 38. Maddesinde yer verilmiştir.¹⁷² Ayrıca UNAMI, 'Irak'ta geçerli olan uluslararası ve yerel yasal çerçevenin' barışçıl toplanma ve ifade hakkını, aynı zamanda yaşam, özgürlük ve güvenlik hakkını güvence altına aldığını belirtmektedir.¹⁷³ Hak gruplarınca eleştirilen ifade, toplanma ve barışçıl protesto özgürlüğüne ilişkin yasa tasarısı, 2019'da parlamentoda yeniden gündeme getirilmiştir¹⁷⁴; ancak incelenen protestoların yer aldığı kaynaklarda bununla ilgili referans bulunmamaktadır.

Kaynaklarda, tutuklanan protestocuların ceza aldığı durumların birçoğunda, cezaların Irak Ceza Kanunu'nun 355. Maddesi ile 222, 226, 230, 240, 342 ve 345. Maddelerine atıfla verildiği bildirilmektedir.¹⁷⁵ Ayrıca bu maddeler kamu görevlilerine hakaret, kamu güvenliğini tehlikeye atmak, kamu görevlisinin emrine karşı gelmek ve kamu mülkleri veya özel mülklere zarar verme suçlarıyla ilişkilidir.¹⁷⁶ Yüksek Yargı Konseyi 25 Ekim 2019'da şiddet ve kamu mallarına zarar verme eylemlerinin terörle mücadele yasaları kapsamında yargılanabileceğini belirtirken, UNAMI Aralık 2019'da bu tür bir yargılamanın gerçekleştirilmediğini ve bu kararın bozulduğunu bildirdi.¹⁷⁷ Çok sayıda kaynakta, Irak yetkililerinin yaşam hakkına saygı göstermekle yükümlü oldukları ve güvenlik güçlerinin sadece gerekli durumlarda orantılı güç kullanabileceği belirtilmiştir.¹⁷⁸

3.1.2 Protestolar sırasındaki tepkiler

Hem güvenlik güçleri hem de tespit edilmesi daha güç olan diğer güçler protestoları şiddetle karşılayarak çok sayıda can kaybına neden oldu. Kaynaklarda hayatını kaybeden insan sayısı konusunda oldukça benzer rakamlara yer verilmiştir: 1 - 9 Ekim 2019 tarihleri arasında yaklaşık 150 kişi¹⁷⁹; 25 Ekim - 4 Kasım tarihleri arasında

¹⁷² Iraq, Iraq's Constitution of 2005, undated, [url](#), p. 15

¹⁷³ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 2

¹⁷⁴ MENA Rights Group, Iraq must halt reintroduction of controversial draft laws harmful to fundamental freedoms, 15 July 2019, [url](#)

¹⁷⁵ HRW (Human Rights Watch), Iraq: Lethal Force Used Against Protesters, 10 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), pp. 5-6

¹⁷⁶ Iraq, Penal Code Law No (111) of 1969, July 1969 (Amended 14 March 2010), [url](#)

¹⁷⁷ UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 6; UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 5

¹⁷⁸ AI, Iraq: Rein in security forces to prevent a bloodbath, 9. November 2019, [url](#); HRW, Iraq: Protesters Killed by Teargas Canisters, 27 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 4

¹⁷⁹ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 2; UNOCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2019, [url](#), p. 3; Reuters, Iraqi security forces killed 149 protesters, most by shots to head, chest: government inquiry, 22 October 2019, [url](#)

yaklaşık 100 kişi¹⁸⁰ ve 5 Kasım - 8 Aralık tarihleri arasında yaklaşık 170 kişi öldürülmüştür.¹⁸¹ Bazı kaynaklarda 10 Aralık'tan sonra yaklaşık 175 kişinin daha öldüğü belirtilmektedir, dolayısıyla toplam 600 protestocu hayatını kaybetmiştir.¹⁸² IHCHR, 20 Şubat'a kadar toplam 528 protestocunun öldüğünü belirtmektedir.¹⁸³ UNAMI, 490 protestocunun öldüğünü belirtmekte, ancak bu sayının herkesi içermediğini ve gerçek sayının daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır.¹⁸⁴ Yaralananların sayısı daha fazla değişiklik göstermektedir ve kaynaklarda toplam 9.000 ila 25.000 olduğu belirtilmektedir.¹⁸⁵ Mart 2020'den itibaren gerçekleşen sınırlı protestolarda daha az şiddet yaşandığı görülmektedir; raporlarda ondan az kişinin öldüğü ve onlarca kişinin yaralandığı bildirilmiştir.¹⁸⁶

1 - 9 Ekim tarihlerinde hayatını kaybeden protestocularla ilgili resmi hükümet raporunda, ölenlerin %70'inin silahla baş veya göğüs yaralanması nedeniyle öldüğü bildirilmiştir.¹⁸⁷ Benzer şekilde, OHCHR ve UNAMI, ölümlerin birçoğunun hakiki mühimmat kullanımından kaynaklandığını belirtmektedir.¹⁸⁸ Ayrıca birçok kaynakta, 10'dan fazla kişinin, protestocuların doğrudan baş veya üst gövdesine atılan askeri tip biber gazı kapsülleri nedeniyle öldüğü belirtilmektedir.¹⁸⁹ Buna ek olarak UNAMI, 19 kişinin ateşe verilen binalarda mahsur kalmaları nedeniyle öldüğünü bildirmiştir.¹⁹⁰ Farklı polis kuvvetleri, kara kuvvetleri ve istihbarat görevlileri dahil olmak üzere çeşitli devlet güçlerinin protestolara karşı gösterilen şiddetli tepkilerde rol aldığı birçok kaynakta belirtilmektedir.¹⁹¹ Bu, resmi soruşturma da doğrulanmıştır.¹⁹² Kaynaklarda, güvenlik

¹⁸⁰ UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 2; Washington Post (The), An uprising in Iraq is the broadest in decades. It's posing an alarming threat to Baghdad and Tehran, 7 November 2019, [url](#); Wing, J., New Confrontations Between Protesters And Iraqi Security Forces, Musings on Iraq [Blog], 5 November 2019, [url](#)

¹⁸¹ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 2; Euro-Med, Iraqi Protests: An Audacity to Kill and Absent Justice - A report documenting violations against peaceful protesters in Iraq, 22 December 2019, [url](#), pp. 19-21

¹⁸² Al, Iraq: Protest death toll surges as security forces resume brutal repression, 23 January, [url](#); NPR, Iraq's Protests Shook The Government. Now The Movement Is Nearly Crushed, 21 February 2020, [url](#); USDOS, On Attacks Against Protesters in Iraq, Press Statement Michael R. Pompeo, Secretary of State, 6 February 2020, [url](#)

¹⁸³ Rudaw, Iraq protester death toll climbs to 528: IHCHR, 20 February 2020, [url](#)

¹⁸⁴ UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 2

¹⁸⁵ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 2; USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 2; Rudaw, Iraq protester death toll climbs to 528: IHCHR, 20 February 2020, [url](#); UNAMI, Amid ongoing protests and violence, UN urges stepped up efforts to break political deadlock, 30 January 2020, [url](#)

¹⁸⁶ IHCHR, [Facebook], Posted on: 10 March 2020, [url](#); National (The), Iraq police raid office of pro-Iran militia accused of shooting protesters, 11 May 2020, [url](#); Nas News, (مسلحون مجهولون يقتحمون ساحة التحرير وسط بغداد (فيديو), [url](#); Shafaaq News, إصابة متظاهرين برصاص حي خلال اشعال النار بمبنى حكومي في النجف [Protesters injured by live bullets while setting fire to a government building in Najaf], [url](#); Reuters, Two protesters die after clashes with police in Baghdad, medics and security sources say, 27 July 2020, [url](#)

¹⁸⁷ INA, (واع تنشر التقرير النهائي للجنة التحقيق بأحداث التظاهرات), [url](#); INA publishes the final report on the investigation of what happened during the demonstrations], [url](#); Reuters, Iraqi security forces killed 149 protesters, most by shots to head, chest: government inquiry, 22 October 2019, [url](#)

¹⁸⁸ UN OHCHR, Press briefing note on Iraq, 8 November 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 3

¹⁸⁹ HRW, Iraq: Teargas Cartridges Killing Protesters, 8 November 2019, [url](#); Al, Iraq: Iranian tear gas grenades among those causing gruesome protester deaths, 31 October 2019, [url](#); Al, Iraq: Rein in security forces to prevent a bloodbath, 9. November 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 4; Washington Post (The), Fear spreads among Iraqi protesters as government cracks down, keeps death toll secret, 11 November 2019, [url](#)

¹⁹⁰ UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 4

¹⁹¹ UNAMI provides more details on the agencies involved in their first report on the protests: UNAMI, Demonstrations in Iraq 1-9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 2; HRW, Iraq: New Protester Deaths Despite Order Not to Fire, 4 December 2019, [url](#); Al, Iraq: Rein in security forces to prevent a bloodbath, 9. November 2019, [url](#)

¹⁹² Reuters, Iraqi security forces killed 149 protesters, most by shots to head, chest: government inquiry, 22 October 2019, [url](#)

güçlerinin birçok durumda protestoculara saldırmak, ayrıca oturma eylemlerini ve barikatları dağıtmak için hakiki mühimmat kullandığı belirtilmektedir. Örneğin, güvenlik güçlerinin 6 Ekim’de Bağdat’ta 15 kişiyi¹⁹³, 28 Ekim’de Kerbela’da 18 kişiyi¹⁹⁴ ve 28 Kasım’da Nasiriye’de 20’den fazla kişiyi vurup öldürdüğü bildirilmiştir.¹⁹⁵

Kaynaklarda başka güçlerin de dahil olduğu, ancak bunların ne tür güçler olduğunun her zaman belirli olmadığı belirtilmiştir. Kaynaklarda sıklıkla ‘milislerin’ dahil olduğu yer alırken¹⁹⁶, bazı kaynaklarda PMF’nin parçası olan güçlerin, protestoculara karşı keskin nişancılarının kullanılması da dahil olmak üzere birçok ölümcül saldırıdan sorumlu oldukları belirtilmektedir.¹⁹⁷ Birçok kaynakta ‘İran destekli milislerden’¹⁹⁸ bahsedilmektedir. Ayrıca, ABD hükümeti gibi bazı kaynaklar, protestocuların öldürülmesinden Asa’ib ahl al-Haqq’ın¹⁹⁹ sorumlu olduğunu belirtmektedir.²⁰⁰ Ayrıca kaynaklarda, söz konusu güçlerin zaman zaman güvenlik güçleriyle koordineli olarak hareket ediyor gibi görüldüğü (ör. 2019’da Tahrir Meydanı’nda meydana gelen ve onlarca protestocunun hayatını kaybettiğini bir saldırı) belirtilmektedir.²⁰¹

Protestolar sırasında bazı güvenlik güçleri üyelerinin öldüğü ve yüzlencesinin yaralandığı da belirtilmelidir: Hükümet tarafından 22 Ekim 2019’da açıklanan resmi soruşturmada, güvenlik güçlerine mensup 8 kişinin öldüğü ve 1.287 kişinin yaralandığı belirtilmektedir.²⁰² UNAMI, 9 Aralık 2019 itibarıyla 424 kişinin öldüğünü ve 8.758 kişinin yaralandığını bildirmiştir. Bu rakamlara ‘Irak güvenlik güçleri mensupları’ dahildir.²⁰³ Ayrıca

¹⁹³ HRW, Iraq: Lethal Force Used Against Protesters, 10 October 2019, [url](#); Washington Post (The), Iraqi military admits to ‘excessive force’ in crackdown against protesters, 7 October 2019, [url](#)

¹⁹⁴ BBC, Iraq protests: Upsurge in violence despite Baghdad curfew, 30 October 2019, [url](#); Reuters, Iraqi protesters pack Baghdad square, anti-government movement gains momentum, 29 October 2019, [url](#)

¹⁹⁵ IHCHR, مفوضية حقوق الإنسان توضح ارتفاع معدلات العنف في تظاهرات بغداد وعدد من المحافظات [IHCHR register an increase in the level of violence in the protests in Baghdad and several provinces], 4 December 2019, [url](#); AP, Iraqi prime minister to resign in wake of deadly protests, 29 November 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), pp. 3, 7

¹⁹⁶ UN OHCHR, Press briefing note on Iraq, 8 November 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#)

¹⁹⁷ New York Times (The), Iraq Will Prosecute Military and Police Leaders Over Protest Shootings, 22 October 2019, [url](#); HRW, Iraq: Lethal Force Used Against Protesters, 10 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#); USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 2

¹⁹⁸ Knights, M., Exposing and Sanctioning Human Rights Violations by Iraqi Militias, WINEP, 22 October 2019, [url](#); Mansour, R. et al, These Iraqi militias are attacking protesters and getting away with it. Here’s why, Washington Post (The), 18 November 2019, [url](#)

¹⁹⁹ Asa’ib ahl al-Haqq, The League of the Righteous, is a powerful Iran-aligned Shia militia that plays a highly influential part in the PMF, which also has been deployed in Syria, and which has been accused of numerous attacks (including killings and kidnappings) on civilians: EASO, EASO Country of Origin Information Report - Iraq Targeting of Individuals, March 2019, [url](#), pp. 187, 190; Knights, M. et. al., Honored not contained. The Future of Iraq’s popular mobilization forces, WINEP, March 2020, [url](#)

²⁰⁰ USDOT, Treasury Sanctions Iran-Backed Militia Leaders Who Killed Innocent Demonstrators in Iraq, 6 December 2019, [url](#); HRW, Iraq: Lethal Force Used Against Protesters, 10 October 2019, [url](#)

²⁰¹ HRW, Iraq: State Appears Complicit in Massacre of Protesters, 16 December 2019, [url](#); USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 4; AI, Iraq: Testimonies emerge of coordinated attacks which killed at least 20 protesters, 7 December 2019, [url](#)

²⁰² New York Times (The), Iraq Will Prosecute Military and Police Leaders Over Protest Shootings, 22 October 2019, [url](#); INA, واع تنشر التقرير النهائي للجنة التحقيق بأحداث التظاهرات [INA publishes the final report on the investigation of what happened during the demonstrations], [url](#)

²⁰³ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 2

UNAMI bu rakamların eksik olduğunu belirtmektedir.²⁰⁴ Buna ek olarak UNAMI, göstericilerin 25 Ekim’de El-Amare’de PMF’ye bağlı bir grubun liderini ve liderin erkek kardeşini öldürdüğünü belirtmiştir.²⁰⁵ Ayrıca 12 Aralık’ta, protestocuların Bağdat’ta 15 yaşında bir erkek çocuğunu öldürdükleri bildirilmiştir.²⁰⁶

3.1.3 Tutuklamalar, adam kaçırmalar ve zorla kaybettirilmeler

Protestolar sırasında çok sayıda insan tutuklandı. UNAMI, IHCHR’ye atıfta bulunarak, 1 - 9 Ekim tarihleri arasında ‘gösterilerle bağlantılı 1.055 tutuklamanın’ gerçekleştirildiğini belirtmektedir.²⁰⁷ Tutuklananların 21’i hariç hepsinin bir hafta içinde serbest bırakıldığı bildirilmiştir.²⁰⁸ 9 Aralık’ta UNAMI, 1 Ekim’den itibaren ‘binlerce’ göstericinin genellikle kefaletsiz olarak tutuklandığını belirtmiş ve ‘göstericilerin birçoğunun serbest bırakıldığını ve gözaltında kalanların Irak Ceza Kanunu’na göre cezalandırıldığını’ doğrulamıştır.²⁰⁹ USDOS’un aktardığı adli kaynaklara göre, 18 Aralık 2019 tarihine kadar 2.700 kişi serbest bırakılmıştır.²¹⁰ IHCHR’ye göre, 2020 Şubat ayının ortasına kadar 2.800 kişi tutuklanmış ve 38’i hariç tümü serbest bırakılmıştır.²¹¹ Yukarıda belirtildiği üzere, Başbakan el-Kazimi, 10 Mayıs’ta bazı protestocuların hala gözaltında tutulduğunu belirterek barışçıl protestocuların serbest bırakılacağını sözünü vermiştir.²¹²

Kaynaklarda, protestolarla bağlantılı olarak onlarca kişinin kaçırıldığı belirtilmektedir. IHCHR 28 Aralık 2019’da, 68 kişinin kaçırıldığını veya kaybolduğunu²¹³ belirtmiş ve 21 Mayıs 2020’de IHCHR üyelerinden biri, 1 Ekim’den itibaren 75 kişinin kaçırıldığını ve 25’inin serbest bırakıldığını bildirmiştir.²¹⁴ UNAMI 23 Mayıs 2020’de, aralarında 123 kişinin dahil olduğu 99 kayıp protestocu vakası bulunduğunu ve bunlardan 25’inin halen kayıp olduğunu doğrulamıştır.²¹⁵ Bazı kaynaklarda kaçırma eylemlerinin bilinen aktivistleri, protestolara katılan ve/veya protestolarda önemli bir rol oynayan kişileri ve sosyal medyada yetkilileri ve silahlı grupları eleştiren kişileri hedef aldığını belirtilmektedir.²¹⁶ Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ) ayrıca gazetecilerin kaçırıldığını bildirmiştir.²¹⁷ UNAMI, ‘milis’ olarak tanımlanan grupların kaçırma

²⁰⁴ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 2

²⁰⁵ UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 3; Smyth, P. Iran Is Losing Iraq’s Tribes, WINEP, 4 December 2019, [url](#)

²⁰⁶ Washington Post (The), Iraq’s Sistani condemns protesters’ lynching of teenage boy in Baghdad, 13 December 2019, [url](#)

²⁰⁷ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 63

²⁰⁸ HRW, Iraq: Government Promises Action On Security Force Abuse, 24 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 6

²⁰⁹ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 5

²¹⁰ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 6

²¹¹ Rudaw, Iraq protester death toll climbs to 528: IHCHR, 20 February 2020, [url](#)

²¹² Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 10 May 2020, [url](#); Iraq, مجلس النواب يقر برنامج الحكومة العراقية الجديدة [The Parliament approves the program of the new Iraqi government], 7 May 2020, [url](#)

²¹³ IHCHR, [Telegram], posted on: 28 December 2019, [url](#)

²¹⁴ EPIC, ISHM: MAY 14 – MAY 21, 2020, 21 May 2020, [url](#)

²¹⁵ UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 2

²¹⁶ UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 3; AI, Iraq: End ‘campaign of terror’ targeting protesters, 13 December 2019, [url](#); USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 26

²¹⁷ CPJ, One journalist killed, another missing amid protests in Iraq, 9 December 2019, [url](#)

eylemlerinden sorumlu tutulduğunu belirtmiştir.²¹⁸ Bazı kaynaklarda, kaçırma eylemlerinden PMF'ye ait güçlerin sorumlu olduğu²¹⁹ belirtilmiş ve belirli bir vakayla ilgili olarak bir kaynakta, dahil olan birimlerden birinin Kataib Hizbullah²²⁰ olduğu bildirilmiştir.²²¹ UNAMI, 'fidye talebi veya suça yönelik başka bir nedenin bildirilmemesi nedeniyle "sıradan" suç çetelerinin olaylara karışmasının olası olmadığını' belirtmiştir.²²²

3.1.4 Gözaltı ve kötü muamele

Genel gözaltı durumuna atıfta bulunan kaynaklarda, Irak hapishaneleri ve tutukevlerinde kötü muamele ve işkence uygulandığı belirtilmektedir. İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2019 yılı boyunca grubun 'Irak ve KRG güçleri tarafından itiraf alma amacıyla çocuklar dahil olmak üzere yaygın işkence kullanımı raporları aldığını' bildirmiştir.²²³ Benzer şekilde USDOS, KRI ve Irak'ın diğer bölgelerinde devlete ait tesislerde işkence ve kötü muamele uygulandığını ve bunlara özellikle Sünni-Arap tutukluların maruz bırakıldığını belirtmektedir.²²⁴ Ayrıca USDOS, gözaltı koşullarının 'sert olduğunu' ve 'hayati tehlike oluşturduğunu' belirtmekte, ancak durumun genel olarak KRI'de daha iyi olduğunu altını çizmektedir.²²⁵

UNAMI, güvenlik güçleri tarafından tutuklanan ve gözaltına alınan protestocuların dayak ve kötü muameleye maruz bırakıldıklarını ve aileleriyle ya da dış dünyayla iletişim kurmalarına izin verilmediğini bildirmiştir.²²⁶ Reuters, gözaltındakilere uygulanan dayak ve elektrik akımı verme olaylarının 'nadir olmadığını' ve gözaltındakilere serbest bırakılmadan önce protestolara tekrar katılmayacaklarına dair zorla taahhüt imzalatırıldığını iddia eden 'iki Iraklı güvenlik yetkilisine' atıfta bulunmaktadır.²²⁷ Ayrıca diğer kaynaklarda da zorla imzalatılan bu tür taahhütlerden ve dayaklardan söz edilmektedir.²²⁸

Bunlara ek olarak, kaynaklarda kaçırılan protestoculara şiddetli dayak ve elektrik verme dahil olmak üzere kötü muamele ve işkence uygulandığına dair bilgiler yer almaktadır.²²⁹ Bunların genellikle, kaçırılan tarafların protestocuların protestolara katılımı ve siyasi bağlantılarıyla ilgili bilgi almaya çalıştıkları ve daha sonra protestolara katılmayacaklarına dair zorla taahhüt imzalatırılan 'sorgulamalar' sırasında gerçekleştirildiği

²¹⁸ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 6; UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 4; Wing, J., Iraqi Forces Kidnapping Protesters In Intimidation Campaign, Musings on Iraq [Blog], 20 November 2019, [url](#); Euro-Med, Iraqi Protests: An Audacity to Kill and Absent Justice - A report documenting violations against peaceful protesters in Iraq, 22 December 2019, [url](#), p. 8

²¹⁹ Knights, M., Exposing and Sanctioning Human Rights Violations by Iraqi Militias, WINEP, 22 October 2019, [url](#); AI, Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, [url](#)

²²⁰ Kata'ib Hizballah is an Iran-aligned Shia militia that is part of and has a dominant position within the PMF: Knights, M. et. al., Honored not contained. The Future of Iraq's popular mobilization forces, WINEP, March 2020, [url](#)

²²¹ Wing, J., Iraqi Forces Kidnapping Protesters As Part Of Intimidation Campaign, Musings on Iraq [Blog], 9 December 2019, [url](#)

²²² UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 5

²²³ HRW, World Report 2020 – Iraq, 2020, [url](#)

²²⁴ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), pp. 6-7

²²⁵ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), pp. 8-11

²²⁶ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), pp. 2, 5, 6

²²⁷ Reuters, Threats, arrests, targeted killings silence Iraqi dissidents, 29 November 2019, [url](#)

²²⁸ Euro-Med, Iraqi Protests: An Audacity to Kill and Absent Justice - A report documenting violations against peaceful protesters in Iraq, 22 December 2019, [url](#), p. 13; AI, Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, [url](#); USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 6; AI-Amal, and Al-Namaa, Preliminary Report on the Violation Against the Iraq Protest of October 2019, 10 November 2019, [url](#), p. 4

²²⁹ UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 4; Euro-Med, Iraqi Protests: An Audacity to Kill and Absent Justice - A report documenting violations against peaceful protesters in Iraq, 22 December 2019, [url](#), p. 13

belirtilmektedir.²³⁰ Ayrıca bir kaynakta, sorgulamalarda diğer protestocular hakkında bilgi alınmaya çalışıldığı belirtilmektedir.²³¹ Kaçırma eylemleri ve sorgulamalardan kimin sorumlu olduğu her durumda net değildir ancak UNAMI, hayatta kalan ve görüşme yapılan kişilerden hiçbirinin 'kaçırılmalarından doğrudan "resmi" Irak Güvenlik Güçlerinin sorumlu olduğuna inanmadığını' belirtmektedir.²³² Kaynaklar sorumlu taraflar olarak 'milisleri'²³³ ve PMF'nin bir parçası olan güçleri ya da İran bağlantılı güçleri²³⁴ işaret etmektedir.

3.1.5 Kişileri hedef alma

Kaynaklarda, protestolarda merkezi bir rol oynayan aktivistlerin, organizatörlerin ve kişilerin, PMF bünyesindeki yetkilileri veya güçleri eleştiren kişilerin ve gazetecilerin hedef alınarak tehdit, yıldırma, kaçırma, tutuklama ve kötü muameleye maruz bırakıldıkları, bu kişilere karşı suikastlar düzenlendiği ve öldürüldükleri belirtilmektedir.²³⁵ Bazı kaynaklar, insanları protestolara katılmaktan ve/veya protesto düzenlemekten ve eleştirilerini dile getirmekten caydırmak amacıyla sistematik ve örgütlü çalışmaların yapıldığına, hatta örgütlü bir 'kampanya' düzenlendiğine atıfta bulunmaktadır.²³⁶ Ayrıca kaynaklarda, gösteriler sırasında ve sonrasında tıbbi personelin hedef alındığı ifade edilmektedir.²³⁷ Kaynaklar, 2 Ekim'de Basra'da tanınmış bir aktivist çiftin öldürülmesi²³⁸, bir tıbbi hizmet gönüllüsünün evine tehdit mektubu gönderilmesi²³⁹, karşıt grupla bağlantısı olan bir televizyon ağı müdürüne suikast düzenlenmesi²⁴⁰ ve 17 Temmuz 2020'de Basra'da tanınmış bir aktiviste arabadan ateş açılması gibi çok sayıda hedefli saldırı örneğine atıfta bulunmaktadır.²⁴¹ Hayatını kaybeden protestocuların toplam sayısına ilişkin bir bilgi bulunmasa da, Reuters Kasım 2019'un

²³⁰ UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 4; AI, Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, [url](#)

²³¹ Reuters, Threats, arrests, targeted killings silence Iraqi dissidents, 29 November 2019, [url](#)

²³² UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), pp. 4-5

²³³ UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 4; Euro-Med, Iraqi Protests: An Audacity to Kill and Absent Justice - A report documenting violations against peaceful protesters in Iraq, 22 December 2019, [url](#), p. 8

²³⁴ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 6; AI, Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, [url](#); Al-Rubaie, A., Despite Political Turmoil and Coronavirus, Iraq's Protest Movement Continues, WINEP, 23 March 2020, [url](#)

²³⁵ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 8; UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 6; UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 6; UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 3; USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 26; UN OHCHR, Press briefing on Iraq, 20 December 2019, [url](#); EPIC, ISHM: JANUARY 23 – JANUARY 30, 2020, 30 January 2020, [url](#)

²³⁶ AI, Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, [url](#); AI, Iraq: End 'campaign of terror' targeting protesters, 13 December 2019, [url](#); Al-Rubaie, A., Despite Political Turmoil and Coronavirus, Iraq's Protest Movement Continues, WINEP, 23 March 2020, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 5

²³⁷ HRW, Iraq: Security Forces Attack Medics Treating Protesters, 14 November 2019, [url](#); AI, Iraq: Rein in security forces to prevent a bloodbath, 9. November 2019, [url](#)

²³⁸ Washington Post (The), Iraq is under curfew and Internet blackout as government tries to curb protests, 3 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 8

²³⁹ Al-Jazeera, Despite threats, Iraq's medical volunteers keep protests alive, 23 November 2019, [url](#)

²⁴⁰ CPJ, Al-Rasheed TV CEO Nizar Thanoun shot and killed in Baghdad, 12 February 2020, [url](#)

²⁴¹ NINA, إصابة ناشط مدني بنيران مسلحين وسط البصرة [Civil society activist shot and injured by gunmen in central Basra], 17 July 2020, [url](#)

sonlarından itibaren geçtiğimiz yılda en az altı aktivistin öldürüldüğünü belirten kaynakları referans göstermektedir.²⁴² OHCHR, 8 - 14 Aralık 2019 tarihleri arasında üç aktivistin öldürüldüğünü belirtmektedir.²⁴³

Kaynaklarda, saldırıların ve kaçırma eylemlerinin önceden planlandığı ve iyi organize edildiği bilgisine yer verilmektedir. Bazı kaynaklar, istihbarat görevlileri oldukları düşünülen kişilerin ve kimliği belirsiz kişilerin protestolara gelerek protestolara katılan kişilerin fotoğraflarını çektiklerine dair raporları referans göstermektedir.²⁴⁴ Ayrıca kaynaklarda, aranan protestocular için devlet tarafından hazırlanan bir 'kara liste' olduğuna dair söylentilere yer verilmiştir.²⁴⁵ UNAMI raporlarına göre, 'kaçırılanların çoğu kendilerini sorguya çeken kişilerin, kimlikleri ve gösteriyle bağlantılı eylemleri hakkında önemli miktarda bilgiye sahip olduklarını belirtmiştir'.²⁴⁶ Kaynaklarda kaçırma eylemlerinin benzer şekilde gerçekleştirildiği; insanların protesto alanının yakınında veya protesto alanına giderken, evlerinin yakınında ya da düzenli işe gidip gelme sırasında genellikle maskeli ve/veya silahlı kişilerce zorla araca bindirilerek kaçırıldıkları bilgisi yer almaktadır.²⁴⁷ Kaynaklarda failerin kim olduğunun çoğu zaman bilinmediği belirtilse de, insanların hedef alınmasından sorumlu olarak hem Irak güvenlik güçleri hem de PMF bünyesindeki güçler dahil olmak üzere silahlı gruplar işaret edilmektedir.²⁴⁸

3.1.6 Medya ve bilgiye erişim

Kaynaklarda, en az beş gazetecinin protestolarla bağlantılı olarak öldürüldüğü ve çok sayıda gazetecinin de yaralandığı, tutuklandığı, tehdit edildiği, kötü muameleyle maruz bırakıldığı, kaçırıldığı ya da başka şekillerde işlerini yapmalarının engellendiği bilgisine yer verilmektedir.²⁴⁹ Bunların sorumlusu olarak devlet kurumları, güvenlik güçleri ve PMF bünyesindeki güçler gösterilmiştir.²⁵⁰ 5 Ekim 2019'da, silahlı güçler bazı televizyon istasyonlarına baskın düzenleyerek ekipmanları çaldı ve çalışanlara kötü muamelede bulundu.²⁵¹ ABD Dışişleri

²⁴² Reuters, Threats, arrests, targeted killings silence Iraqi dissidents, 29 November 2019, [url](#)

²⁴³ UN OHCHR, Press briefing on Iraq, 20 December 2019, [url](#)

²⁴⁴ Washington Post (The), Fear spreads among Iraqi protesters as government cracks down, keeps death toll secret, 11 November 2019, [url](#); Al-Jazeera, Despite threats, Iraq's medical volunteers keep protests alive, 23 November 2019, [url](#)

²⁴⁵ AI, Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, [url](#); HRW, Iraq: Government Promises Action On Security Force Abuse, 24 October 2019, [url](#)

²⁴⁶ UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 4

²⁴⁷ UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 4; Euro-Med, Iraqi Protests: An Audacity to Kill and Absent Justice - A report documenting violations against peaceful protesters in Iraq, 22 December 2019, [url](#), pp. 8-9; AI, Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, [url](#)

²⁴⁸ HRW, Iraq: Abductions Linked to Baghdad Protests, 2 December 2019, [url](#); AI, Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, [url](#); AI, Iraq: End 'campaign of terror' targeting protesters, 13 December 2019, [url](#); USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 6; UN OHCHR, Press briefing on Iraq, 20 December 2019, [url](#)

²⁴⁹ CPJ, Hisham Fares al-Adhami killed, 4 October 2019, [url](#); UNAMI, Amid ongoing protests and violence, UN urges stepped up efforts to break political deadlock, 30 January 2020, [url](#); CPJ, One journalist killed, another missing amid protests in Iraq, 9 December 2019, [url](#); CPJ, Al-Rasheed TV CEO Nizar Thanoun shot and killed in Baghdad, 12 February 2020, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 7

²⁵⁰ UNAMI, Amid ongoing protests and violence, UN urges stepped up efforts to break political deadlock, 30 January 2020, [url](#); CPJ, One journalist killed, another missing amid protests in Iraq, 9 December 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 7

²⁵¹ CPJ, Unidentified assailants raid 4 broadcasters in Baghdad, assault staffers, 7 October 2019, [url](#); UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 7; USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 27

Bakanlığı, bu olaylara dahil olan güçlerin Saraya talia al-khurasani²⁵² ve Harakat hizballah al-nujaba²⁵³ olduğunu belirledi, ayrıca Asa'ib ahl al-haqq'ı bir sonraki gün gerçekleşen bir televizyon istasyonu saldırısından sorumlu tuttu²⁵⁴. Bunların tamamı PMF'nin birer parçasıdır.²⁵⁵ 24 Ekim'de, yetkililerin Tahrir Meydanı'ndan canlı yayını engellediği bildirildi.²⁵⁶ Iraklı yetkililer 12 Kasım'da, dördü 5 Ekim'de hedef alınan sekiz televizyon istasyonu ve dört radyo istasyonunun kapatılmasını ve diğer beş istasyonun yayınlarını değiştirmelerini emretti.²⁵⁷ Güvenlik güçleri, 26 Kasım'da bu televizyon istasyonlarından birinin ofislerine baskın düzenledi.²⁵⁸ Güvenlik güçleri 28 Ocak 2020'de, Kasım ayında kapatılan istasyonlardan biri olan Dijla TV'nin ofislerine baskın düzenledi.²⁵⁹

Yukarıda bahsedildiği üzere, Iraklı yetkililer birkaç kez internet erişimini engelleyerek ve 50 günden uzun süreyle sosyal medyaya erişimi engellemeye çalışarak protestocuların ve diğer insanların bilgi paylaşımlarını ve bilgiye erişimlerini zorlaştırdı.²⁶⁰

3.2 Diğer protestolara ve KRI'deki protestolara verilen tepkiler

Kaynaklarda, yetkililerin çoğunlukla Sünnilerin yaşadığı bölgelerde protesto düzenleme olanağını kısıtladıkları belirtilmektedir.²⁶¹ İnsan Hakları İzleme Örgütüne göre, insanlar sadece protesto çağrısı yaptıkları için değil, aynı zamanda sadece sosyal medyada başka yerlerde gerçekleşen protestoları desteklediklerini belirttikleri için de tutuklanmıştır.²⁶²

Yukarıda belirttiğimiz gibi, KRI'de yetkililer hem protestoların gerçekleşmesini engellemeye çalışmış hem de yapılan gösterileri durdurmuştur. 16 Mayıs 2020'de, yetkililer çok sayıda aktivist ve gazeteciyi protestolar gerçekleşmeden önce tutuklamıştır.²⁶³ USDOS, 'devlet yetkilileri, STK temsilcileri ve basın raporlarına göre, merkezi hükümet ve KRG güçlerinin kendilerini eleştiren protestocuları ve aktivistleri tutukladığını ve gözaltına aldığını' belirtmiştir.²⁶⁴

²⁵² Saraya talia al-Khurasani is an Iran-aligned Shia militia that is part of the PMF, which also has been deployed in Syria: Knights, M. et. al., Honored not contained. The Future of Iraq's popular mobilization forces, WINEP, March 2020, [url](#), p. 205

²⁵³ Harakat hizballah al-Nujaba is an Iran-aligned Shia militia that is part of the PMF, and which also has been deployed in Syria: Knights, M. et. al., Honored not contained. The Future of Iraq's popular mobilization forces, WINEP, March 2020, [url](#), p. 204; EASO, EASO Country of Origin Information Report - Iraq Targeting of Individuals, March 2019, [url](#), pp. 195-196

²⁵⁴ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 27

²⁵⁵ Knights, M. et. al., Honored not contained. The Future of Iraq's popular mobilization forces, WINEP, March 2020, [url](#), pp. 204-209

²⁵⁶ UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 6

²⁵⁷ CPJ, Iraq media regulator orders closure of 12 broadcast news outlets, 25 November 2019, [url](#); Al-Monitor, Iraq clamps down on media and broadcast networks covering protests, 28 November 2019, [url](#)

²⁵⁸ AP, 27 Iraqi protesters shot dead in 24 hours, violence spirals, 28 November 2019, [url](#)

²⁵⁹ EPIC, ISHM: JANUARY 23 – JANUARY 30, 2020, 30 January 2020, [url](#)

²⁶⁰ Netblocks, Iraq blocks Facebook, Twitter, WhatsApp and Instagram, then shuts down internet amid civil unrest, 2 October 2019, [url](#); Netblocks, Iraq shuts down internet again as protests intensify, 4 November 2019, [url](#); Netblocks, Social media partially unblocked in Iraq after 50 days, 21 November 2019, [url](#)

²⁶¹ Badawi, T., Why Arab Sunnis are disengaged from Iraq's protests, AC, 7 February 2020, [url](#); HRW, Iraq: Arrests for Voicing Protest Solidarity, 4 November 2019, [url](#)

²⁶² HRW, Iraq: Arrests for Voicing Protest Solidarity, 4 November 2019, [url](#)

²⁶³ EPIC, ISHM: MAY 14 – MAY 21, 2020, 21 May 2020, [url](#); CPJ, Security forces in Iraqi Kurdistan detain 8 journalists in Duhok covering protest; charge 4, 18 May 2020, [url](#); Al, Urgent actions: Police arrest teacher and protest organizer, 26 May 2020, [url](#)

²⁶⁴ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 26

4. Hesap verebilirlik ve çözüm önlemlerine erişim

4.1 Aşırı güç kullanımıyla ilgili soruşturmalar

UNAMI'ye göre, Irak hükümetinin sorumluluğu sadece barışçıl protestolara izin vermek değil, aynı zamanda göstericileri, örneğin silahlı grupların saldırılarına karşı korumak için 'yeterli önleyici önlemleri' de almaktır.²⁶⁵ Ayrıca devletin yasa dışı eylemleri soruşturması ve yargılaması gerekmektedir.²⁶⁶

Hükümet 12 Ekim 2019'da, şiddet eylemi faillerinin kimliğini tespit etmek ve bu kişileri adalete teslim etmekle görevli bir soruşturma komitesi kurulacağını duyurdu²⁶⁷ ve komite raporu 22 Ekim 2019'da kamuoyuna açıklandı.²⁶⁸ Raporda güvenlik güçlerinin aşırı güç kullandığı doğrulanmış²⁶⁹ ve yargılanmak üzere 'bir düzine' kıdemli ordu komutanı ve polis teşkilatı amiri belirlenmiştir.²⁷⁰ Ancak İnsan Hakları İzleme Örgütü, raporu ciddi ihlallere ve PMF'nin rolüne değinilmemesi nedeniyle eleştirmiştir.²⁷¹ Benzer şekilde, Büyük Ayetullah el-Sistani de raporu eleştirerek bağımsız bir soruşturma talebinde bulunmuştur.²⁷² Ayrıca kaynaklarda, birçok protestocunun raporu yetersiz gördüğü veya aşırı güç kullanımının neden olduğu ölüm ve yaralanmaların cezasız kalmasından dolayı hayal kırıklığına uğradığı, bunun da 25 Ekim'deki yeni protestolara katkıda bulunduğu belirtilmektedir.²⁷³

Buna ek olarak, kaynaklara göre Irak yetkilileri zaman zaman sorumluluğu üstlenme ya da bilgi paylaşma konusunda isteksiz tutum sergilemiştir: 16 Kasım'da, savunma bakanı protestocuların ölümünden güvenlik güçlerinin değil, 'üçüncü tarafların' sorumlu olduğunu söyledi.²⁷⁴ Irak parlamentosundaki insan hakları daimi komitesi, protestolarla ilgili raporunda, ilgili bakanlıkların ve emniyet kurumlarının komiteyle tam iş birliği yapmadığını belirtmiştir.²⁷⁵ Ayrıca kaynaklara göre, Irak yetkilileri hastaneleri ve morgları protestolar

²⁶⁵ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), pp. 2, 14

²⁶⁶ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 14

²⁶⁷ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 9; Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 13 October 2019, [url](#)

²⁶⁸ Reuters, Iraqi security forces killed 149 protesters, most by shots to head, chest: government inquiry, 22 October 2019, [url](#); New York Times (The), Iraq Will Prosecute Military and Police Leaders Over Protest Shootings, 22 October 2019, [url](#); INA, واع تنشر التقرير النهائي للجنة التحقيق بأحداث التظاهرات [INA publishes the final report on the investigation of what happened during the demonstrations], [url](#)

²⁶⁹ UNAMI, Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, 22 October 2019, [url](#), p. 9; Reuters, Iraqi security forces killed 149 protesters, most by shots to head, chest: government inquiry, 22 October 2019, [url](#)

²⁷⁰ New York Times (The), Iraq Will Prosecute Military and Police Leaders Over Protest Shootings, 22 October 2019, [url](#)

²⁷¹ HRW, Iraq: Government Promises Action On Security Force Abuse, 24 October 2019, [url](#)

²⁷² Al-Karbalai, A., م 2019/ 10/ 25 الموافق 1441 هـ، صفر/ 26 / الكربلائي في الشيخ عبد المهدي الكربلائي [The second sermon of the Friday prayer given by al-Sheikh [honorable religious title] Abdel Mahdi al-Karbalai 25 October 2019], [url](#)

²⁷³ Al-Amal, and Al-Namaa, Preliminary Report on the Violation Against the Iraq Protest of October 2019, 10 November 2019, [url](#), p. 1; UNOCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2019, [url](#), p. 3

²⁷⁴ Rudaw, Protesters being killed by 'third party', not Iraq's security forces: defense minister, 16 November 2019, [url](#)

²⁷⁵ Iraq, Standing Committee on Human Rights – Iraqi Parliamentary Council, العراق [The Report of the Standing Committee on Human Rights on the Demonstrations in Iraq], 17 November 2019, [url](#), p. 4

sırasında ölen ve yaralananların sayısını saklamaya zorlamıştır.²⁷⁶ Benzer şekilde USDOS, IHCHR'nin bir noktada Başbakanlık Ofisinin baskısı nedeniyle 'protestolarla bağlantılı ölümlerin sayısını yayınlamayı kısa süreliğine durdurduğunu' bildirmiştir.²⁷⁷ Ayrıca USDOS, 'hesap verebilirlik sağlama çabalarının sınırlı olduğunu' belirtmiştir.²⁷⁸ 10 Mayıs 2020'de Başbakan el-Kazimi, yeni soruşturma komitesinin kurulacağını duyurarak 'İraklıların öldürülmesine dahil olan kişilerin hesap vereceği' ve adaletin sağlanacağı sözünü verdi.²⁷⁹ 27 Temmuz 2020'de, Bağdat'ta iki protestocunun ölümünün ardından²⁸⁰, Başbakan el-Kazimi hızlı bir soruşturma yapılacağını ve sonuçların 72 saat içinde kendisine sunulacağını söyledi.²⁸¹

4.2 Hesap verebilirlik girişimleri ve pratikte uygulama

Kaynaklarda, protestoculara uygulanan şiddet nedeniyle güvenlik güçleri üyelerinin görevlerinden alındıkları veya tutuklandıkları, suçlandıkları ya da cezalandırıldıkları veya haklarında tutuklama emrinin çıkarıldığı bazı örnekler mevcuttur. 1 Aralık 2019'da, Vasi'teki ceza mahkemesi 'protestocuların öldürülmesine dahil olmaktan' dolayı bir polisi ölüm cezasına, bir diğerini ise yedi yıl hapis cezasına çarptırdı.²⁸² Aynı gün, Dikar'daki güvenlik güçlerinin yakın zamanda görevinden alınan kriz hücresi başkanı için tutuklama emri ve seyahat yasağı çıkarıldığı bildirildi.²⁸³ İnsan Hakları İzleme Örgütü 4 Aralık'ta, yargılanan herhangi bir başka güvenlik görevlisi hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtti.²⁸⁴ USDOS 17 Aralık'ta, 'bir general ve birkaç subayın soruşturma altında olduğunu' bildirdi.²⁸⁵ 9 Haziran 2020'de, Dikar'daki yetkililer protestoculara karşı şiddet olaylarına karışan ve aralarında eski bir polis şefinin de yer aldığı 17 memur ve yetkili hakkında tutuklama emri çıkarıldığını bildirdi.²⁸⁶ 30 Temmuz'da ise İçişleri Bakanı, Başbakan el-Kazimi'nin yukarıda bahsedilen sözü doğrultusunda, Bağdat'ta iki protestocunun öldürülmesiyle bağlantılı olarak üç güvenlik güçleri üyesinin tutuklandığını duyurdu.²⁸⁷ 22 Ekim'deki resmi soruşturmada bu isimlerle ilgili herhangi bir adım atılıp atılmadığı, eğer atıldıysa hangi adımların atıldığı bilinmemektedir.

Protestoculara yönelik şiddete dahil olan diğer silahlı kuvvetlere karşı yapılan işlemlerle ilgili çok az bilgi bulunabilmektedir. 11 Mayıs 2020'de Başbakan el-Kazimi, güvenlik güçlerinin 'Basra'da protestoculara yapılan saldırının arkasındaki isimleri' gözaltına aldıklarını duyurdu.²⁸⁸ Bu isimlerle, İran destekli bir milis gücü olan

²⁷⁶ Washington Post (The), Fear spreads among Iraqi protesters as government cracks down, keeps death toll secret, 11 November 2019, [url](#); AFP, In Iraq protests, counting the dead is a dangerous job, 31 October 2019, [url](#)

²⁷⁷ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 46

²⁷⁸ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 2

²⁷⁹ Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 10 May 2020, [url](#)

²⁸⁰ Reuters, Two protesters die after clashes with police in Baghdad, medics and security sources say, 27 July 2020, [url](#)

²⁸¹ Iraq, PMO (Prime Minister's Office), نص كلمة رئيس مجلس الوزراء السيد مصطفى الكاظمي [The text of the speech of the Prime Minister Mr. Mustafa al-Kadhimi], 27 July 2020, [url](#)

²⁸² UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 5; HRW, Iraq: New Protester Deaths Despite Order Not to Fire, 4 December 2019, [url](#); HRW, Iraq: State Appears Complicit in Massacre of Protesters, 16 December 2019, [url](#)

²⁸³ HRW, Iraq: New Protester Deaths Despite Order Not to Fire, 4 December 2019, [url](#)

²⁸⁴ HRW, Iraq: New Protester Deaths Despite Order Not to Fire, 4 December 2019, [url](#)

²⁸⁵ USDOS, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, [url](#), p. 2

²⁸⁶ EPIC, ISHM: JUNE 4 – JUNE 11, 2020, 11 June 2020, [url](#)

²⁸⁷ Washington Post (The), Iraq's prime minister announces early elections, which will be held next year, 1 August 2020, [url](#); Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 30 July 2020, [url](#); MAKadhimi, [Twitter] posted on: 30 July 2020, [url](#)

²⁸⁸ MAKadhimi, [Twitter], posted on: 11 May 2020, [url](#)

ve 10 Mayıs'ta bir protestocuyu öldüren Thar Allah'ın üyelerine atıfta bulunmaktadır.²⁸⁹ 11 Haziran'da Iraklı yetkililer, başka gerekçelerin yanında 'barışçıl protestocuları bıçaklamak ve öldürmek' nedeniyle bir kişinin tutuklandığını duyurdu.²⁹⁰

Mevcut bilgiler, güvenlik güçlerinin protestolar sırasındaki tutumlarını değiştirdiklerini gösteriyor: UNAMI 4 Kasım'da, 'özellikle Bağdat'ta, güvenlik güçlerinin 25 Ekim - 4 Kasım tarihleri arasındaki gösterilerde gösterdikleri genel tutumda daha fazla kısıtlama ve örgütlü hareket sergilediklerini' belirtmiştir.²⁹¹ Ancak UNAMI 9 Aralık'ta, '25 Ekim - 4 Kasım döneminin aksine, Cumhuriyet Köprüsü'nde daha az ölümcül olduğu söylenen silahlardan kaynaklı ölümlerin ve yaralanmaların önemli ölçüde azaldığını ve biber gazı kapsülleri nedeniyle şiddetli darbe travmasıyla bağlantılı iki ölümün bildirildiğini' belirtti.²⁹²

4.3 Çözüm önlemlerine erişim

4.3.1 Etkili çözüm önlemlerine erişim

Etkili çözüm önlemlerine erişimle ilgili çok az bilgi bulunabilmektedir. UNAMI 23 Mayıs'ta, 'Hükümet kayıp olduğu bildirilen kişileri bulmak için birtakım çabalar göstermiş olsa da (...), UNAMI, kolluk kuvvetleri tarafından kayıp kişileri bulmak ya da sorumluları tespit edip yargılamak üzere yürütülen herhangi bir resmi soruşturma hakkında bilgi sahibi değildir', açıklamasında bulunmuştur.²⁹³ Benzer şekilde İnsan Hakları İzleme Örgütü, aile üyelerinin kayıp kişileri polise bildirdiği ancak herhangi bir yardım alamadıkları çeşitli vakalar bildirmiştir.²⁹⁴ Uluslararası Af Örgütü ve UNAMI'nin raporlarına göre, aile üyeleri veya mağdurun kaçırılma olayını polise bildirdiği, bunun karşılığında ise ailenin tehdit edildiği ve mağdurun aynı grup tarafından tekrar kaçırıldığı vakalar mevcuttur.²⁹⁵ 17 Mayıs'ta Başbakan el-Kazımi'nin 'İçişleri Bakanlığına, kaçırılan ve zorla kaybettirilen Iraklıların akıbetini öğrenmek için "tüm mevcut kaynakları kullanma" talimatı' verdiği bildirilmiştir.²⁹⁶

13 Ekim'de İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün atıfta bulunduğu bir habere göre, hükümet yaralananlara ve öldürülenlerin ailelerine tazminat ödemeye başlamıştır.²⁹⁷ 30 Temmuz 2020'de The Washington Post, öldürülen her protestocunun ailesine tazminat olarak yaklaşık 8.400 \$ ödeneceğini bildirmiştir.²⁹⁸

²⁸⁹ National (The), Iraq police raid office of pro-Iran militia accused of shooting protesters, 11 May 2020, [url](#)

²⁹⁰ National (The), Iraq makes arrest over attacks on anti-government protesters, 11 June 2020, [url](#)

²⁹¹ UNAMI, Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, [url](#), p. 6

²⁹² UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 4

²⁹³ UNAMI, Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, [url](#), p. 5

²⁹⁴ HRW, Iraq: Government Promises Action On Security Force Abuse, 24 October 2019, [url](#)

²⁹⁵ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 6; AI, Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, [url](#)

²⁹⁶ EPIC, ISHM: MAY 14 – MAY 21, 2020, 21 May 2020, [url](#)

²⁹⁷ HRW, Iraq: Government Promises Action On Security Force Abuse, 24 October 2019, [url](#)

²⁹⁸ Washington Post (The), Iraq's prime minister announces early elections, which will be held next year, 1 August 2020, [url](#)

4.3.2 Yer değiştirme ve hedef alınmayı önleyebilme

Birçok kaynakta, Irak'ın diğer bölgelerine taşınan ya da tekrar hedef alınmamak için saklanan aktivistler ve protestoculardan söz edilmektedir.²⁹⁹ En az bir vakada, ülkeden kaçan aktivistler geri döndüklerinde hedef alınmıştır: Türkiye'de gönüllü olarak sürgün hayatı yaşayan, Irak'a döndüklerinde adreslerini değiştiren ve protestolara katılmaya son veren bir aktivist çift, aktivistlerin İran destekli milisler için çalıştıklarına inandıkları, kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından evlerinde vurularak öldürüldü.³⁰⁰ Ayrıca İnsan Hakları İzleme Örgütü, memleketinden kaçan bir adamın erkek kardeşinin, asıl aradıkları kişinin yerini tespit edemeyen, kimliği belirsiz silahlı bir grup tarafından yakalanarak sorguya çekildiği bir vakayı referans göstermektedir.³⁰¹

²⁹⁹ UNAMI, Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, [url](#), p. 6; HRW, Iraq: Government Promises Action On Security Force Abuse, 24 October 2019, [url](#); Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI, 14 October 2019, [url](#)

³⁰⁰ Reuters, Threats, arrests, targeted killings silence Iraqi dissidents, 29 November 2019, [url](#)

³⁰¹ HRW, Iraq: Government Promises Action On Security Force Abuse, 24 October 2019, [url](#)

Ek 1: Kaynakça

Herkes açık kaynaklar

Abdulahdi, R., Iraqi protestors unite behind demands, not sectarian identities, AC (Atlantic Council), 31 October 2019, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/iraqi-protestors-unite-behind-demands-not-sectarian-identities/>, accessed 2 July 2020

Accuweather, Temperature soars to record-breaking 125 in ancient desert city, 28 July 2020, available at: <https://news.yahoo.com/temperature-soars-124-ancient-desert-204217413.html>, accessed 4 August 2020

ACLED (Armed Conflict Event and Location Data Project), ACLED Codebook – 2019, 2019, <https://acleddata.com/download/2827/>, accessed 6 September

AFP (Agence France-Presse), In Iraq protests, counting the dead is a dangerous job, 31 October 2019, available at: https://news.yahoo.com/iraq-protests-counting-dead-dangerous-job-094351518.html?guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xLmNvbS8&gu%2%80%A6, accessed 3 July 2020

AI (Amnesty International), Iraq: Effective investigations needed into death of protesters in Basra, 7 September 2018, <https://www.amnesty.org/en/documents/mde14/9055/2018/en/>, accessed 30 June 2020

AI (Amnesty International), Iraq: Stop security forces from threatening, forcibly disappearing and abusing activists, 18 October 2019, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/10/iraq-stop-security-forces-from-threatening-forcibly-disappearing-and-abusing-activists/>, accessed 7 July 2020

AI (Amnesty International), Iraq: Iranian tear gas grenades among those causing gruesome protester deaths, 31 October 2019, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/10/iraq-gruesome-string-of-fatalities-as-new-tear-gas-grenades-pierce-protesters-skulls/>, accessed 6 July 2020

AI (Amnesty International), Iraq: Rein in security forces to prevent a bloodbath, 9. November 2019, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/11/iraq-rein-in-security-forces-to-prevent-a-bloodbath/>, accessed 6 July 2020

AI (Amnesty International), Iraq: Testimonies emerge of coordinated attacks which killed at least 20 protesters, 7 December 2019, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/12/iraq-testimonies-emerge-of-coordinated-attacks-which-killed-at-least-20-protesters/>, accessed 7 July 2020

AI (Amnesty International), Iraq: End ‘campaign of terror’ targeting protesters, 13 December 2019, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/12/iraq-end-campaign-of-terror-targeting-protesters/>, accessed 7 July 2020

AI (Amnesty International), Iraq: Protest death toll surges as security forces resume brutal repression, 23 January 2020, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/01/iraq-protest-death-toll-surges-as-security-forces-resume-brutal-repression/>, accessed 7 July 2020

AI (Amnesty International), Urgent actions: Police arrest teacher and protest organizer, 26 May 2020, <https://www.amnesty.org.uk/urgent-actions/police-arrests-teacher-and-protest-organizer>, accessed 20 August 2020

Alaaldin, R., The irresistible resiliency of Iraq’s protesters, Brookings, 31 January 2020, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/01/31/the-irresistible-resiliency-of-iraqs-protesters/>, accessed 2 July 2020

Al-Amal (Iraqi al-Amal Association) and Al-Namaa (Center for Human Rights), Preliminary Report on the Violation Against the Iraq Protest of October 2019, 10 November 2019, <https://iraqi-alamal.org/wp-content/uploads/2019/11/AlNamaa-Protest-report.pdf>, accessed 1 July 2020

Al-Arabi al-Jadid, نیظفاحم الةلاقإو نیرهظاظم الةلتق نع فشكلا: نیقارع تاظفاحم 4ب تاچاچت ح [Protests in four Iraqi provinces: disclosure of the killers of protesters and resignation of the governors], 7 June 2020, <https://www.alaraby.co.uk/%D8%AA%D8%AC%D8%AF%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AD%D8%AA%D8%AC%D8%A7%D8%AC%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%83%D8%B4%D9%81-%D8%B9%D9%86-%D9%82%D8%AA%D9%84%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AA%D8%B8%D8%A7%D9%87%D8%B1%D9%8A%D9%86-%D9%88%D8%A5%D9%82%D8%A7%D9%84%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%81%D8%B8%D9%8A%D9%86>, accessed 2 July 2020

Alhassani, M., ECFR The Evolution of Iraq's Protests: Excessive Force Pushes Protesters to Adapt, WINEP (The Washington Institute for Near East Policy), 4 February 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/the-evolution-of-iraqs-protests-excessive-force-pushes-protesters-to-adapt>, accessed 3 July 2020

Ali, Z. and Khalaf, S., In Iraq, demonstrators demand change — and the government fights back, Washington Post (The), 9 October 2019, <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/10/10/iraq-protestors-demand-change-government-is-fighting-back/>, accessed 1 July 2020

Al-Jazeera, Electricity cuts across Iraq make life unbearable in summer heat, 31 July 2018, <https://www.aljazeera.com/news/2018/07/electricity-cuts-iraq-life-unbearable-summer-heat-180731111220743.html>, accessed 30 June 2020

Al-Jazeera, Iraq protests: Thousands of graduates demand jobs from government, 5 September 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/09/iraq-protests-thousands-graduates-demand-jobs-government-190905103347165.html>, accessed 1 July 2020

Al-Jazeera, Several killed as Iraq protests escalate, spread nationwide, 2 October 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/10/iraqi-police-open-fire-day-protests-hit-baghdad-191002120630933.html>, accessed 2 July 2020

Al-Jazeera, قارعل تارهظاظم [The protests in Iraq.. Women at the line of confrontation], 5 October 2019, <https://www.aljazeera.net/news/politics/2019/10/5/%D9%85%D8%B8%D8%A7%D9%87%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%86%D8%B3%D8%A7%D8%A1-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%AE%D8%B7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D8%A7%D8%AC%D9%87%D8%A9>, accessed 3 July 2020

Al-Jazeera, قارعل تارهظاظم [The protests in Iraq.. The reasons behind the expansion and the path to the solution], 10 October 2019, <https://www.aljazeera.net/news/politics/2019/10/10/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%85%D8%B8%D8%A7%D9%87%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D8%A9-%D8%A8%D8%BA%D8%AF%D8%A7%D8%AF>, accessed 3 July 2020

Al-Jazeera, Despite threats, Iraq's medical volunteers keep protests alive, 23 November 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/11/threats-iraq-medical-volunteers-protests-alive-191123150547201.html>, accessed 3 July 2020

Al-Jazeera, Baghdad's commercial hub feels pinch as Iraq protests continue, 27 November 2019, <https://www.aljazeera.com/ajimpact/baghdad-commercial-hub-feels-pinch-iraq-protests-continue-191126120706297.html>, accessed 6 July 2020

Al-Jazeera, Adel Abdul Mahdi, an Iraqi prime minister 'doomed to fail', 1 December 2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/10/adel-abdul-mahdi-iraqi-prime-minister-doomed-fail-191030184440653.html>, accessed 1 July 2020

Al-Jazeera, Hashd deputy Abu Mahdi al-Muhandis: Iran's man in Baghdad, 3 January 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/hashd-deputy-abu-mahdi-al-muhandis-iran-man-baghdad-200103071943304.html>, accessed 25 August 2020

Al-Jazeera, Mohammed Allawi appointed new Iraq PM, protesters reject him, 1 February 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/02/iraq-president-appoints-mohammed-allawi-pm-state-tv-200201150554113.html>, accessed 2 July 2020

Al-Jazeera, New Iraq PM releases protesters; promotes respected general, 10 May 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/05/iraq-al-kadhimi-pledges-release-anti-government-protesters-200510032625751.html>, accessed 6 July 2020

Al-Karbalai, A., في يئال بركل يدهملا دب عخي شلا ةمامب ةعمجل ةالصل ةيناثلا ةبطلخا، 12 رفس/ 11/ 10/ 2019م [The second sermon of the Friday prayer given by al-Sheikh [honorific religious title] Abdel Mahdi al-Karbalai 11 October 2019], available at the official website of the Imam Hussein Holy Shrine, <https://www.imamhussain.org/fridaysermon/27319>, accessed 20 August 2020

Al-Karbalai, A., في يئال بركل يدهملا دب عخي شلا ةمامب ةعمجل ةالصل ةيناثلا ةبطلخا، 1441 رفس/ 25/ 10/ 2019م [The second sermon of the Friday prayer given by al-Sheikh [honorific religious title] Abdel Mahdi al-Karbalai 25 October 2019], available at the official website of the Imam Hussein Holy Shrine, <https://www.imamhussain.org/fridaysermon/27321>, accessed 9 July 2020

Al-Karbalai, A., في يئال بركل يدهملا دب عخي شلا ةمامب ةعمجل ةالصل ةيناثلا ةبطلخا، 1441 رفس/ 6/ 12/ 2019م [The second sermon of the Friday prayer given by al-Sheikh [honorific religious title] Abdel Mahdi al-Karbalai 6 December 2019], available at the official website of the Imam Hussein Holy Shrine, <https://www.imamhussain.org/fridaysermon/27480>, accessed 8 July 2020

Al-Mada Paper, هتلاقإ نم مايأ 3 دعب يونين ظفاحم قحالي ءاضقلا [The Judiciary is pursuing the Governor of Ninweh three days after his dismissal], 27 March 2019, <https://almadapaper.net/view.php?cat=217558>, accessed 1 July 2020

Al-Mada Paper, 50 عمق ببسب دشحل لئاصفو شيجلاو ةموكلحل سيئر قحالت ةيئاضق يوعد [50 Lawsuits against the PM, the army, and the PMF for suppressing the demonstrations], 14 October 2019, <https://almadapaper.net/view.php?cat=222067>, accessed 6 July 2020

Al-Mada Paper, رئاودل او سرامدل قلغت تاظفاحم 9 و رارجلأا رسجىلإ نودوعي نورهاظتم [Demonstrators return to al-Ahrar bridge and 9 provinces close schools and offices], 17 November 2019, <https://almadapaper.net/view.php?cat=222756>, accessed 6 July 2020

Al-Mada Paper, يوالع فيلكت ويراني س رركت ول بازلأا ةأجافل رضحت جاجت حلال تاحاس [The Protest Sites prepare to surprise the parties if they repeat the scenario of Allawi's designation], 10 March 2020, <https://almadapaper.net/view.php?cat=225251>, accessed 6 July 2020

Al-Mada Paper, ةلاق تسالا لىل مهربابجل نيظفاحملا بتاكم نورصاحي نورهاظتم [Protesters surround the offices of Governors to force their resignation], 7 June 2020, <https://almadapaper.net/view.php?cat=227359>, accessed 2 July 2020

Al-Mada Paper, ءابرهكل اعاطقنا لىل عاجت حاهبونجو قارعل طسو يف تارهاظت [Protests in central and south Iraq against blackouts], 26 July 2020, <https://www.almadapaper.net/view.php?cat=228753>, accessed 4 August 2020

Al-Mada Paper, بآزأال نومهدتو وري رحتال ءحاس يرهظاتم عم مهنماضت نونلعي راق يذ ورهظاتم، [The protestors of Dhi Qar declare their solidarity with the protestors of Tahrir square and accuse the corrupt parties of pushing towards chaos], 27 July 2020, <https://www.almadapaper.net/view.php?cat=228772>, accessed 4 August 2020

Al-Monitor, Iraq clamps down on media and broadcast networks covering protests, 28 November 2019, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/11/iraq-protests-media.html>, accessed 7 July 2020

Al-Monitor, Coronavirus curfew fails to clear Iraqi protest squares, 6 April 2020, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/04/iraq-coronavirus-covid-19-protesters.html>, accessed 6 July 2020

Al-Rubaie, A., Despite Political Turmoil and Coronavirus, Iraq's Protest Movement Continues, WINEP (The Washington Institute for Near East Policy), 23 March 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/despite-political-turmoil-and-coronavirus-iraqs-protest-movement-continues>, accessed 2 July 2020

Al-Safi, A., هـ1441/رخآل عيبر 2/ يف يفاصلا دمأ دي سل ءمإمإب ءعمأال ءالصل ءي نائل ءب طخل، [The second sermon of the Friday prayer given by al-Sayyid [honorific religious title] Ahmad al-Safi 29 November 2019], available at the official website of the Imam Hussein Holy Shrine, <https://www.imamhussain.org/fridaysermon/27413>, accessed 9 July 2020

Alshamary, M. and al-Amin, S., Iraqi protesters demand constitutional change. Can they make it happen?, Washington Post (The), 7 November 2019, <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/11/07/iraqi-protesters-demand-constitutional-change-can-they-make-it-happen/>, accessed 18 August 2020

Al-Sumaria, ءموكأ لئكأش يف عارسالاب نوبل اطي لصولم ال يلاها ويدي فلأب، [On video the people of Mosul demand swiftness in efforts to form new government], 14 January 2020, <https://www.alsumaria.tv/news/%D8%A8%D8%A7%D9%84%D9%81%D9%8A%D8%AF%D9%8A%D9%88/331565/%D8%A8%D8%A7%D9%84%D9%81%D9%8A%D8%AF%D9%8A%D9%88-%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D8%B5%D9%84-%D9%8A%D8%B7%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%88%D9%86-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D8%AA%D8%B4%D9%83%D9%8A%D9%84-%D8%AD%D9%83>, accessed 10 July 2020

Al-Sumaria, روس.. نيرهظاتم الم فالال نضتحت ريرحتال ءحاس، [Thousands of demonstrators in Tahrir Square ... Pictures], 10 January 2020, <https://www.alsumaria.tv/news/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D8%A9/331205/%D8%B3%D8%A7%D8%AD%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B1%D9%8A%D8%B1-%D8%AA%D8%AD%D8%AA%D8%B6%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%81-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AA%D8%B8%D8%A7%D9%87%D8%B1%D9%8A%D9%86-%D8%B5%D9%88%D8%B1>, accessed 6 July 2020

Al-Sumaria, ءال برك يف تارهظات.. ءابرهكلأ ببسب، [Because of electricity... protests in Karbala], 27 July 2020, <https://www.alsumaria.tv/news/%D9%85%D8%AD%D9%84%D9%8A%D8%A7%D8%AA/352912/%D8%A8%D8%B3%D8%A8%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D9%83%D9%87%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D8%A1-%D8%AA%D8%B8%D8%A7%D9%87%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%B1%D8%A8%D9%84%D8%A7%D8%A1>, accessed 4 August 2020

AP (Associated Press), Iraqi protesters attack Iran consulate in Karbala, 3 November 2019, <https://apnews.com/7512be9e7f25430cbdbfecf758f3dad7>, accessed 6 July 2020

AP (Associated Press), Anti-government protests cripple major Iraqi port, oil field, 18 November 2019, <https://apnews.com/1f77f93a74e341449c197e344d6b5163>, accessed 6 July 2020

AP (Associated Press), 27 Iraqi protesters shot dead in 24 hours, violence spirals, 28 November 2019, <https://apnews.com/de6d09e824b54091a070d5a815e93a2a>, accessed 6 July 2020

AP (Associated Press), Iraqi prime minister to resign in wake of deadly protests, 29 November 2019, <https://apnews.com/14bcd26984de4de2a2c039cb3505e3f8>, accessed 7 July 2020

Asharq al-Awsat, Coronavirus Brings Abrupt End to Iraq Protest Movement, 22 March 2020, <https://english.aawsat.com/home/article/2193021/coronavirus-brings-abrupt-end-iraq-protest-movement>, accessed 6 July 2020

Badawi, T., Why Arab Sunnis are disengaged from Iraq's protests, AC (Atlantic Council), 7 February 2020, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/why-arab-sunnis-are-disengaged-from-iraqs-protests/>, accessed 30 June 2020

Bas News, مهق طانم نم دشحل تاي شيل يمي جارخب ةبل اطم لل يونين لهس ناكسو يحزانل ةرهاظت [Protest for displaced and inhabitants of Ninewa demanding that the militias of the PMF leave their area], 6 February 2020, <http://www.basnews.com/ar/babat/579687>, accessed 10 July 2020

BBC, Iraqi Sunni protest clashes in Hawija leave many dead, 23 April 2013, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-22261422>, accessed 30 June 2020

BBC, Iraq sweats in near-record heatwave, 22. July 2016, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36867138>, accessed 30 June 2020

BBC, Basra protests: Rioters attack Iran consulate, 7 September 2018, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-45453215>, accessed 30 June 2020

BBC, Iraq protests: Shots fired as demonstrators defy Baghdad curfew, 3 October 2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-49919919>, accessed 3 July 2020

BBC, Iraq protests: Upsurge in violence despite Baghdad curfew, 30 October 2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50225055>, accessed 7 July 2020

BBC, Iraq unrest: Protesters attack Iranian consulate in Karbala, 4 November 2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50287644>, accessed 18 August 2020

BBC, The Iraq protests explained in 100 and 500 words, 2 December 2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50595212>, accessed 2 July 2020

Bobseine, H., Iraqi youth protesters: Who they are, what they want, and what's next, MEI (Middle East Institute), 14 October 2019, <https://www.mei.edu/publications/iraqi-youth-protesters-who-they-are-what-they-want-and-whats-next>, accessed 30 June 2020

Bobseine, H., Iraqis plan to continue protests Friday. Here's what might happen, Washington Post (The), 24 October 2019, <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/10/24/iraqis-plan-continue-protests-friday-heres-what-might-happen/>, accessed 18 August 2020

Boot, M., The Deadly Protests Shaking Iraq: What to Know, CFR (Council on Foreign Relations), 30 October 2019, <https://www.cfr.org/in-brief/deadly-protests-shaking-iraq-what-know>, accessed 3 July 2020

Byman, D.I., Is change likely in Iraq?, Brookings, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/12/20/is-change-likely-in-iraq/>, accessed 2 July 2020

CNN, Iraqi protesters say they have videos of government atrocities. An internet blackout is stopping the world from seeing them, 9 October 2019, <https://edition.cnn.com/2019/10/09/middleeast/iraq-protests-footage-arwa-damon-color-intl/index.html>, accessed 2 July 2020

CPI (Committee to protect journalists), Iraq suspends U.S.-funded broadcaster Al-Hurrah over corruption report, 3 September 2019, <https://cpj.org/2019/09/iraq-suspends-us-funded-broadcaster-al-hurrah-over/>, accessed 7 July 2020

CPJ (Committee to protect journalists), Hisham Fares al-Adhami killed, 4 October 2019, <https://cpj.org/data/people/hisham-fares-al-adhami/>, accessed 7 July 2020

CPJ (Committee to protect journalists), Unidentified assailants raid 4 broadcasters in Baghdad, assault staffers, 7 October 2019, <https://cpj.org/2019/10/four-baghdad-broadcasters-raided-staffers-assault/>, accessed 7 July 2020

CPJ (Committee to protect journalists), Iraq media regulator orders closure of 12 broadcast news outlets, 25 November 2019, <https://cpj.org/2019/11/iraq-media-regulator-orders-closure-of-12-broadcas/>, accessed 7 July 2020

CPJ (Committee to protect journalists), One journalist killed, another missing amid protests in Iraq, 9 December 2019, <https://cpj.org/2019/12/one-journalist-killed-another-missing-amid-protest/>, accessed 7 July 2020

CPJ (Committee to protect journalists), Al-Rasheed TV CEO Nizar Thanoun shot and killed in Baghdad, 12 February 2020, <https://cpj.org/2020/02/al-rasheed-tv-ceo-nizar-thanoun-shot-and-killed-in/>, accessed 7 July 2020

CPJ (Committee to protect journalists), Security forces in Iraqi Kurdistan detain 8 journalists in Duhok covering protest; charge 4, 18 May 2020, <https://cpj.org/2020/05/security-forces-in-iraqi-kurdistan-detain-8-journa/>, accessed 9 July 2020

Czulda, R., Protests challenge Iran's future position in Iraq, AC (Atlantic Council), 2 December 2019, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/protests-challenge-irans-future-position-in-iraq/>, accessed 2 July 2020

Denmark, Danish Immigration Service (DIS) and Norway, Landinfo, Northern Iraq - Security situation and the situation for internally displaced persons (IDPs) in the disputed areas, incl. possibility to enter and access the Kurdistan Region of Iraq (KRI), November 2018, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/11/Northern-Iraq-Security-IDPs-disputedd-areas-Udl%C3%A6ndingestyrelsen-Landinfo-November-2018.pdf>, accessed 19 August 2020

Dodge, T., Corruption Continues to Destabilize Iraq, Chatham House, 1 October 2019, <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/corruption-continues-destabilize-iraq>, accessed 30 June 2020

Dourian, K., Iraq's Electricity Challenges Mount as Oil Revenue Slows to a Trickle, AGSIW (The Arab Gulf States Institute in Washington), 15 May 2020, <https://agsiw.org/iraqs-electricity-challenges-mount-as-oil-revenue-slows-to-a-trickle/>, accessed 30 June 2020

DW (Deutsche Welle), Protests spread from oil-rich Basra across southern Iraq, 15 July 2018, <https://www.dw.com/en/protests-spread-from-oil-rich-basra-across-southern-iraq/a-44678926>, accessed 30 July 2020

DW (Deutsche Welle), Iraq protests: Demonstrators in Basra storm Iran's consulate, 7 September 2018, <https://www.dw.com/en/iraq-protests-demonstrators-in-basra-storm-irans-consulate/a-45405936>, accessed 30 June 2020

DW (Deutsche Welle), What's behind the protests in Iraq?, 5 October 2019, <https://www.dw.com/en/whats-behind-the-protests-in-iraq/a-50712024>, accessed 30 June 2020

EASO (European Asylum Support Office), EASO Country of Origin Information Report - Iraq Targeting of Individuals, March 2019, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/publications/EASO-COI-Report-Iraq-Targeting-Individuals.pdf>, accessed 25 August 2020

EASO (European Asylum Support Office), EASO Country of Origin Information (COI) Report Methodology, June 2019, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/2019_EASO_COI_Report_Methodology.pdf, accessed 29 June 2020.

EASO (European Asylum Support Office), Writing and Referencing Guide for EASO Country of Origin Information (COI) Reports, June 2019, https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/2019_EASO_COI_Writing_and_Referencing_Guide.pdf, accessed 29 June 2020.

Euro-Med (Human Rights Monitor), Iraqi Protests: An Audacity to Kill and Absent Justice - A report documenting violations against peaceful protesters in Iraq, 22 December 2019, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Iraqreport.pdf>, accessed 7 July 2020

Euronews, Is this Iraqi General behind Iraq's wave of protests?, 3 October 2019, <https://www.euronews.com/2019/10/03/is-this-iraqi-general-behind-iraq-s-wave-of-protests>, accessed 1 July 2020

France24, Iraq protesters set up free public services in Baghdad's Tahrir Square, 3 November 2019, <https://www.france24.com/en/20191103-iraq-protesters-set-up-free-public-services-in-baghdad-s-tahrir-square>, accessed 3 July 2020

France24, Still in streets, Iraqis say problem is poverty, 4 December 2019, <https://www.france24.com/en/20191204-still-in-streets-iraqis-say-problem-is-poverty>, accessed 30 June 2020

France24, Iraq parliament approves PM Kadhimi's new cabinet after months of deadlock, 7 May 2019, <https://www.france24.com/en/20200506-iraq-prime-minister-mustafa-al-kadhimi-parliament-cabinet>, accessed 6 July 2020

France24, Iraq's new govt reaches out to October protesters, 9 May 2020, <https://www.france24.com/en/20200509-iraq-s-new-govt-reaches-out-to-october-protesters>, accessed 6 July 2020

Guardian (The), Iraq protests signal growing tension between Sunni and Shia communities, 26 December 2012, <https://www.theguardian.com/world/2012/dec/26/iraq-protests-tension-sunni-shia>, accessed 18 August 2020

Guardian (The), Protesters set fire to Iranian consulate in Basra, 7 September 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/07/protesters-set-fire-to-iranian-consulate-in-basra>, accessed 1 July 2020

Guardian (The), Iraqi president names Adel Abdul-Mahdi as next prime minister, 3 October 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/03/iraqi-president-names-adel-abdul-mahdi-as-next-prime-minister>, accessed 1 July 2020

Guardian (The), Protesters burn down Iranian consulate in southern Iraq, 27 November 2019, <https://www.theguardian.com/world/2019/nov/27/protesters-burn-down-iranian-consulate-in-southern-iraq>, accessed 6 July 2020

Gulf News, After brief pause, Iraq anti-government protests resume, 20 January 2020, <https://gulfnews.com/world/mena/after-brief-pause-iraq-anti-government-protests-resume-1.69126326>, accessed 25 August 2020

Hasan, H., Iraq Is Currently Being Shaken by Violent Protests, Carnegie Middle East Center, 4 October 2019, <https://carnegie-mec.org/diwan/79993>, accessed 30 June 2020

Hasan, H. Iraq Protests: A New Social Movement Is Challenging Sectarian Power, Carnegie Middle East Center, 4 November 2019, <https://carnegie-mec.org/2019/11/04/iraq-protests-new-social-movement-is-challenging-sectarian-power-pub-80256>, accessed 2 July 2020

Haynes, C., Explainer: Iraq's autumn of discontent, AC (Atlantic Council), 18 November 2019, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/explainer-iraqs-autumn-of-discontent/>, accessed 3 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Kurdistan Region of Iraq: Protesters Beaten, Journalists Detained, 15 April 2018, <https://www.hrw.org/news/2018/04/15/kurdistan-region-iraq-protesters-beaten-journalists-detained>, accessed 30 June 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Security Forces Fire on Protesters, 24 July 2018, <https://www.hrw.org/news/2018/07/24/iraq-security-forces-fire-protesters>, accessed 30 June 2020

HRW (Human Rights Watch), World Report 2019 – Iraq, 2019, <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/iraq>, accessed 30 June 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Lethal Force Used Against Protesters, 10 October 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/10/10/iraq-lethal-force-used-against-protesters>, accessed 6 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Government Promises Action On Security Force Abuse, 24 October 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/10/24/iraq-government-promises-action-security-force-abuse>, accessed 7 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Protesters Killed by Teargas Canisters, 27 October 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/10/27/iraq-protesters-killed-teargas-canisters>, accessed 6 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Arrests for Voicing Protest Solidarity, 4 November 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/11/04/iraq-arrests-voicing-protest-solidarity>, accessed 3 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Teargas Cartridges Killing Protesters, 8 November 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/11/08/iraq-teargas-cartridges-killing-protesters>, accessed 6 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Security Forces Attack Medics Treating Protesters, 14 November 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/11/14/iraq-security-forces-attack-medics-treating-protesters>, accessed 8 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Abductions Linked to Baghdad Protests, 2 December 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/12/02/iraq-abductions-linked-baghdad-protests>, accessed 8 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: New Protester Deaths Despite Order Not to Fire, 4 December 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/12/04/iraq-new-protester-deaths-despite-order-not-fire>, accessed 9 July 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: State Appears Complicit in Massacre of Protesters, 16 December 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/12/16/iraq-state-appears-complicit-massacre-protesters>, accessed 7 July 2020

HRW (Human Rights Watch), World Report 2020 – Iraq, 2020, <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/iraq>, accessed 30 June 2020

HRW (Human Rights Watch), Iraq: Authorities Violently Remove Protesters, 31 January 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/01/31/iraq-authorities-violently-remove-protesters>, accessed 2 July 2020

IHCHR (Iraqi High Commission for Human Rights), فتنعلا تال دعم عافت را رشؤت ناسنالا قوقح قوضوفم [IHCHR register an increase in the level of violence in the protests in Baghdad and a number of provinces], 4 December 2019, <http://ihchr.iq/index.php?name=News&file=article&sid=2876>, accessed 7 July 2020

IHCHR (Iraqi High Commission for Human Rights), [Telegram], posted on: 28 December 2019, <https://t.me/ihchr/517>, accessed 7 July 2020

IHCHR (Iraqi High Commission for Human Rights), [Facebook], posted on: 27 October 2019, https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=520532838501662&id=213437619211187, accessed 8 July 2020

IHCHR (Iraqi High Commission for Human Rights), [Facebook], Posted on: 10 March 2020, https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=617965902091688&id=213437619211187, accessed 7 July 2020

INA (Iraqi News Agency), تارهاظتال ئادحأب قيقحتال ةنجلل يئاهنل ريرقتال رشنت عاو [INA publishes the final report on the investigation of what happened during the demonstrations], <https://www.ina.iq/96207/%D9%88%D8%A7%D8%B9-%D8%AA%D9%86%D8%B4%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%82%D8%B1%D9%8A%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%87%D8%A7%D8%A6%D9%8A-%D9%84%D9%84%D8%AC%D9%86%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D9%82%D9%8A%D9%82-%D8%A8%D8%A3%D8%AD%D8%AF%D8%A7%D8%AB-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B8%D8%A7%D9%87%D8%B1%D8%A7%D8%AA>, accessed 7 July 2020

International Crisis Group, Widespread Protests Point to Iraq's Cycle of Social Crisis, 10 October 2019, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/widespread-protests-point-iraqs-cycle-social-crisis>, accessed 1 July 2020

Iraq, Government of Iraq, عدي دجلال عي قارعل ةم و كحل جم انرب رقي باونل سل جم [The Parliament approves the program of the new Iraqi government], 7 May 2020, <https://gds.gov.iq/ar/iraqs-parliament-approves-government-programme/>, accessed 6 July 2020

Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 4 October 2019, <https://twitter.com/IraqiGovt/status/1180107871331196928>, accessed 6 July 2020

Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 13 October 2019, <https://twitter.com/IraqiGovt/status/1183301705401880576>, accessed 8 July 2020

Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 10 May 2020, <https://twitter.com/IraqiGovt/status/1259426482709041153>, accessed 6 July 2020

Iraq, IraqiGovt, [Twitter], posted on: 30 July 2020, <https://twitter.com/IraqiGovt/status/1288892941512200194>, accessed 4 August 2020

Iraq, Iraqi Parliament Council, ةسلجل تاي صوت و تارارق (5) دحال / راذآ 24 / 2019 [Decisions and recommendations from session 5, Sunday 24 March 2019], 24 March 2019, <https://ar.parliament.iq/2019/03/24/%D9%82%D8%B1%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%88%D8%AA%D9%88%D8%B5%D9%8A%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%84%D8%B3%D8%A9-5-%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D8%AD%D8%AF-24-%D8%A2%D8%B0%D8%A7%D8%B1-2019/>, accessed 1 July 2020

Iraq, Iraqi Parliament Council, ةسلجل تاي صوت و تارارق (8) ءاثلثال 8 / لوال نيرشت 2019 [Decisions and recommendations from session 8, Tuesday 8 October 2019], 8 October 2019, <https://ar.parliament.iq/2019/10/08/%D9%82%D8%B1%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%88%D8%AA%D9%88%D8%B5%D9%8A%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%84%D8%B3%D8%A9-8-%D8%A7%D9%84%D8%AB%D9%84%D8%A7%D8%AB%D8%A7%D8%A1-8-%D8%AA%D8%B4%D8%B1%D9%8A/>, accessed 6 July 2020

Iraq, Iraqi Parliament Council, ةسلجل تاي صوت و تارارق (10) نينثال 28 / لوال نيرشت 2019 [Decisions and recommendations from session 10, Tuesday 28 October 2019], 28 October 2019, <https://ar.parliament.iq/2019/10/28/%D9%82%D8%B1%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%88%D8%AA%D9%88%D8%B5%D9%8A%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%84%D8%B3%D8%A9-10-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AB%D9%86%D9%8A%D9%86-28-%D8%AA%D8%B4%D8%B1%D9%8A%D9%86/>, accessed 6 July 2020

Iraq, Iraqi Parliament Council, لجان التالى دى دى دى [The Committee for constitutional review], undated, <https://ar.parliament.iq/%D8%A7%D9%84%D9%84%D8%AC%D8%A7%D9%86/%D9%84%D8%AC%D9%86%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B9%D8%AF%D9%8A%D9%84%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9/>, accessed 6 July 2020

Iraq, Iraqi Parliamentary Council, لجان التالى دى دى دى [The Parliament confers its trust to the government of prime minister al-Kadhimi and 15 ministers], 7 May 2020, <https://ar.parliament.iq/2020/05/07/%d9%85%d8%ac%d9%84%d8%b3-%d8%a7%d9%84%d9%86%d9%88%d8%a7%d8%a8-%d9%8a%d9%85%d9%86%d8%ad-%d8%a7%d9%84%d8%ab%d9%82%d8%a9-%d9%84%d8%ad%d9%83%d9%88%d9%85%d8%a9-%d8%b1%d8%a6%d9%8a%d8%b3-%d9%85%d8%ac%d9%84/>, accessed 6 July 2020

Iraq, IraqiPMO, [Twitter], posted on: 6 October 2019, <https://twitter.com/IraqiPMO/status/1180808431386669058>, accessed 6 July 2020

Iraq, IraqiPMO, [Twitter], posted on: 6 June 2020, <https://twitter.com/IraqiPMO/status/1269163550901252098>, accessed 6 July 2020

Iraq, Iraq's Constitution of 2005, Comparative Constitutions Project, undated, https://www.constituteproject.org/constitution/Iraq_2005.pdf?lang=en, accessed 6 July 2020

Iraq, Penal Code Law No (111) of 1969, July 1969 (Amended 14 March 2010), <https://www.refworld.org/docid/452524304.html>, accessed 6 July 2020

Iraq, PMO (Prime Minister's Office), لجان التالى دى دى دى [The text of the speech of the Prime Minister Mr. Mustafa al-Kadhimi], 27 July 2020, <https://pmo.iq/press2020/27-7-202003.htm>, accessed 4 August 2020

Iraq, Standing Committee on Human Rights – Iraqi Parliamentary Council, لجان التالى دى دى دى [The Report of the Standing Committee on Human Rights on the Demonstrations in Iraq], 17 November 2019, <https://ar.parliament.iq/2019/11/17/%d9%84%d8%ac%d9%86%d8%a9-%d8%ad%d9%82%d9%88%d9%82-%d8%a7%d9%84%d8%a7%d9%86%d8%b3%d8%a7%d9%86-%d8%aa%d8%b5%d8%af%d8%b1-%d8%aa%d9%82%d8%b1%d9%8a%d8%b1%d9%87%d8%a7-%d8%a8%d8%b4%d8%a3%d9%86-%d8%a7%d9%84/>, accessed 1 July 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: MARCH 15-21, 2019, 21 March 2019, <https://enablingpeace.org/ishm199/#Headline3>, accessed 19 August 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: MARCH 22 – 28, 2019, 28 March 2019, <https://enablingpeace.org/ishm200/>, accessed 30 June 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: JANUARY 9 – JANUARY 16, 2020, 16 January 2020, <https://enablingpeace.org/ishm237/>, accessed 2 July 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: JANUARY 23 – JANUARY 30, 2020, 30 January 2020, <https://enablingpeace.org/ishm239/>, accessed 6 July 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: FEBRUARY 13 – FEBRUARY 20, 2020, 20 February 2020, <https://enablingpeace.org/ishm242/>, accessed 6 July 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: MARCH 12 – MARCH 19, 2020, 19 March 2020, <https://enablingpeace.org/ishm246/>, accessed 2 July 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: MAY 14 – MAY 21, 2020, 21 May 2020, <https://enablingpeace.org/ishm255/>, accessed 7 July 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: JUNE 4 – JUNE 11, 2020, 11 June 2020, <https://enablingpeace.org/ishm258/>, accessed 9 July 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: JUNE 11 – JUNE 18, 2020, 18 June 2020, <https://enablingpeace.org/ishm259/>, accessed 10 July 2020

EPIC (Enabling Peace in Iraq Center), ISHM (Iraq Security and Humanitarian Monitor), ISHM: JULY 9 – JULY 16, 2020, 16 July 2020, <https://enablingpeace.org/ishm263/>, accessed 4 August 2020

Jiyad, S., Iraq's unsustainable status quo, ECFR (European Council on Foreign Relations), 27 February 2020, https://www.ecfr.eu/article/iraqs_unsustainable_status_quo, accessed 3 July 2020

Knights, M., Exposing and Sanctioning Human Rights Violations by Iraqi Militias, WINEP (The Washington Institute for Near East Policy), 22 October 2019, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/exposing-and-sanctioning-human-rights-violations-by-iraqi-militias>, accessed 3 July 2020

Knights, M., Malik, H. and al-Tamimi, A. J., Honored not contained. The Future of Iraq's popular mobilization forces, WINEP (The Washington Institute for Near East Policy), March 2020, <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus163-KnightsMalikTamimi-v3.pdf>, accessed 19 August 2020

Kurdistan24, Deadly anti-corruption protests restart in Iraq's Najaf, 16 May 2019, <https://www.kurdistan24.net/en/news/03f7c3b4-6f0c-4a38-95da-fd583285fe3f>, accessed 1 July 2020

MAKadhimi, [Twitter], posted on: 11 May 2020, <https://twitter.com/MAKadhimi/status/1259853700635467783>, accessed 9 July 2020

MAKadhimi, [Twitter] posted on: 30 July 2020, <https://twitter.com/MAKadhimi/status/1288886721451634693>, accessed 4 August 2020

Mansour, R., Cambanis, T., and Hanna, M.W., These Iraqi militias are attacking protesters and getting away with it. Here's why, Washington Post (The), 18 November 2019, <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/11/18/these-iraqi-militias-are-attacking-protesters-getting-away-with-it-heres-why/>, accessed 7 July 2020

MENA Rights Group, Iraq must halt reintroduction of controversial draft laws harmful to fundamental freedoms, 15 July 2019, <https://www.menarights.org/en/articles/iraq-must-halt-reintroduction-controversial-draft-laws-harmful-fundamental-freedoms>, accessed 6 July 2020

Middle East Eye, Thousands of Iraqis protest against potential war between US and Iran, 24 May 2019, <https://www.middleeasteye.net/news/thousands-iraqis-protest-against-potential-war-between-us-and-iran>, accessed 18 August 2020

Middle East Eye, Threats and arrests face Basra activists as they call for jobs, water and electricity, 6 July 2019, <https://www.middleeasteye.net/news/threats-and-arrests-face-basra-activists-they-call-jobs-water-and-electricity>, accessed 1 July 2020

MSF (Médecins sans frontières), Tuk-tuks, the ambulances of the nation, 14 January 2020, <https://www.msf.org/iraqs-tuk-tuk-drivers-are-ambulances-nation>, accessed 3 July 2020

Mu_ AlSadr, [Twitter], posted on: 2 February 2020, https://twitter.com/Mu_AlSadr/status/1223896218784477184, accessed 3 July 2020

Nas News, (ويديف) دادغب طسو وري رحلتا ءحاس نومحتقي نولوهجم نوحلسم [Unknown gunmen storm Tahrir square in the heart of Baghdad (video)], <https://www.nasnews.com/view.php?cat=29152>, accessed 7 July 2020

Nas News, [New scenes of protesters storming a building of the KRI parliament in Sulaimaniyya], 6 July 2020, <https://www.nasnews.com/view.php?cat=34749>, accessed 4 August 2020

National (The), Worries over warnings to Iraqi media covering Basra protests, 4 July 2019, <https://www.thenational.ae/world/mena/worries-over-warnings-to-iraqi-media-covering-basra-protests-1.882962>, accessed 1 July 2020

National (The), Iraq's new prime minister orders protesters released as rallies resume, 10 May 2020, <https://www.thenational.ae/world/mena/iraq-s-new-prime-minister-orders-protesters-released-as-rallies-resume-1.1017431>, accessed 6 July 2020

National (The), Iraq police raid office of pro-Iran militia accused of shooting protesters, 11 May 2020, <https://www.thenational.ae/world/mena/iraq-police-raid-office-of-pro-iran-militia-accused-of-shooting-protesters-1.1017818#8>, accessed 7 July 2020

National (The), Iraq makes arrest over attacks on anti-government protesters, 11 June 2020, <https://www.thenational.ae/world/mena/iraq-makes-arrest-over-attacks-on-anti-government-protesters-1.1032318>, accessed 9 July 2020

National Iraqi News Agency (NINA), [Civil society activist shot and injured by gunmen in central Basra], 17 July 2020, <http://ninanews.com/Website/News/Details?key=844555>, accessed 4 August 2020

Netblocks, Iraq blocks Facebook, Twitter, WhatsApp and Instagram, then shuts down internet amid civil unrest, 2 October 2019, <https://netblocks.org/reports/iraq-blocks-facebook-twitter-whatsapp-and-instagram-amid-civil-unrest-zA4zGlyR>, accessed 3 July 2020

Netblocks, Iraq shuts down internet again as protests intensify, 4 November 2019, <https://netblocks.org/reports/iraq-shuts-down-internet-again-as-protests-intensify-Q8oOWz8n>, accessed 3 July 2020

Netblocks, Social media partially unblocked in Iraq after 50 days, 21 November 2019, <https://netblocks.org/reports/social-media-partially-unblocked-in-iraq-after-50-days-18lJrBa>, accessed 3 July 2020

New Arab (The), Listen to protesters 'before it's too late,' Shia cleric Sistani tells Iraq government, 4 October 2019, <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2019/10/4/top-shia-cleric-sistani-endorses-iraq-protests>, accessed 6 July 2020

New Arab (The), 'We want dignity': Two killed as massive anti-government protests rock Iraq, 25 October 2019, <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2019/10/25/we-want-dignity-massive-anti-government-protests-rock-iraq>, accessed 3 July 2020

New Arab (The), Protesters face live fire after Iraq partially lifts coronavirus lockdown, 22 April 2020, <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2020/4/22/protesters-shot-after-iraq-partially-lifts-coronavirus-lockdown>, accessed 6 July 2020

New York Time (The), Dozens Killed in Battles Across Iraq as Sunnis Escalate Protests Against Government, 23 April 2013, <https://www.nytimes.com/2013/04/24/world/middleeast/clashes-at-sunni-protest-site-in-iraq.html>, accessed 28 July 2020

New York Times (The), Iraq Will Prosecute Military and Police Leaders Over Protest Shootings, 22 October 2019, <https://www.nytimes.com/2019/10/22/world/middleeast/iraq-protests-generals-court.html>, accessed 7 July 2020

New York Times (The), 'All of Them Are Thieves': Iraqis Defy Security Forces to Protest Corruption, 25 October 2019, <https://www.nytimes.com/2019/10/25/world/middleeast/iraq-protests.html>, accessed 3 July 2020

NPR (National Public Radio), Months Of Protests Roil Iraq's Oil Capital Basra, 27 September 2018, <https://www.npr.org/2018/09/27/651508389/months-of-protests-roil-iraqs-oil-capital-basra>, accessed 30 June 2020

NPR (National Public Radio), Iraq's Protests Shook The Government. Now The Movement Is Nearly Crushed, 21 February 2020, <https://www.npr.org/2020/02/21/807725624/iraqs-powerful-protests-forced-political-change-now-they-re-nearly-crushed?t=1592228629976&t=1594108933126>, accessed 7 July 2020

NRT (Nalia Radio and Television), New generation movement leader Abdulwahid joins protests in Sulaimani, reaffirms support for their demands, 2 June 2020, <https://www.nrttv.com/En/News.aspx?id=21673&MapID=1>, accessed 10 July 2020

NRT (Nalia Radio and Television), All shops, businesses to reopen in Sulaimani and Erbil after KRG backtracks on curfew, 2 June 2020, <https://nrttv.com/En/News.aspx?id=21678&MapID=1>, accessed 10 July 2020

NRT (Nalia Radio and Television), Protesters briefly block major road in Sulaimani to demand KRG pay salaries, create job opportunities, 21 June 2020, <https://www.nrttv.com/En/News.aspx?id=22023&MapID=1>, accessed 10 July 2020

Reuters, Protests intensify in Iraqi Kurdistan amid economic crisis, 9 February 2016, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-protests-idUSKCN0VI11X>, accessed 30 June 2020

Reuters, Unrest intensifies in Iraq as Iranian consulate and oil facility stormed, 7 September 2018, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/protesters-in-basra-storm-iranian-consulate-as-deadly-demonstrations-rage-idUSKCN1LN1M9>, accessed 30 June 2020

Reuters, Grief turns to anti-government anger after boat capsizes in Iraq's Mosul, 22 March 2019, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-ferry/grief-turns-to-anti-government-anger-after-boat-capsize-in-iraqs-mosul-idUSKCN1R31RF>, accessed 30 June 2020

Reuters, Iraqi police fire on protesters in new unrest, death toll passes 100, 6 October 2019, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/iraqi-police-fire-on-protesters-in-new-unrest-death-toll-passes-100-idUSKCN1WL06W>, accessed 6 July 2020

Reuters, Iraqi PM announces cabinet reshuffle after week of bloody protests, 9 October 2019, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/iraqi-pm-announces-cabinet-reshuffle-after-week-of-bloody-protests-idUSKBN1WO124>, accessed 6 July 2020

Reuters, Iraqi security forces killed 149 protesters, most by shots to head, chest: government inquiry, 22 October 2019, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/iraqi-security-forces-killed-149-protesters-most-by-shots-to-head-chest-government-inquiry-idUSKBN1X116T>, accessed 7 July 2020

Reuters, Iraqi protesters pack Baghdad square, anti-government movement gains momentum, 29 October 2019, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/iraqi-protesters-pack-baghdad-square-anti-government-movement-gains-momentum-idUSKBN1X80KI>, accessed 3 July 2020

Reuters, Iraqi protesters reject leadership changes, demand systemic overhaul, 31 October 2019, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/iraqi-protesters-reject-leadership-changes-demand-systemic-overhaul-idUSKBN1XA1PU>, accessed 6 July 2020

Reuters, Threats, arrests, targeted killings silence Iraqi dissidents, 29 November 2019, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-dissent-crackdown-insight/threats-arrests-targeted-killings-silence-iraqi-dissidents-idUSKBN1Y326O>, accessed 8 July 2020

Reuters, Iraq passes electoral reforms but deadlock remains, 24 December 2019, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/iraq-passes-electoral-reforms-but-deadlock-remains-idUSKBN1YS157>, accessed 2 July 2020

Reuters, Iraqi security forces raid protest camps after Sadr supporters withdraw, 25 January, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/iraqi-security-forces-raid-protest-camps-after-sadr-supporters-withdraw-idUSKBN1Z00AN>, accessed 3 July 2020

Reuters, Iraqi cleric Sadr tells followers to clear sit-ins after PM appointed, 2 February 2020, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/iraqi-cleric-sadr-tells-followers-to-clear-sit-ins-after-pm-appointed-idUSKBN1ZW0DW>, accessed 2 July 2020

Reuters, Iraq lifts suspension of Reuters licence, 19 April 2020, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-reuters/iraq-lifts-suspension-of-reuters-licence-idUSKBN2210LB>, accessed 7 July 2020

Reuters, Two protesters die after clashes with police in Baghdad, medics and security sources say, 27 July 2020, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/two-protesters-die-after-clashes-with-police-in-baghdad-medics-security-sources-idUSKCN24S1FA>, accessed 4 August 2020

Rudaw, People protest lack of services, water across Iraq, 19 July 2019, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/190720191>, accessed 1 July 2020

Rudaw, Iraqi PM assures eventual Hashd al-Shaabi withdrawal from Nineveh Plains, 10 August 2019, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/10082019>, accessed 1 July 2020

Rudaw, Protesters being killed by 'third party', not Iraq's security forces: defense minister, 16 November 2019, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/16112019>, accessed 8 July 2020

Rudaw, Iraq protester death toll climbs to 528: IHCHR, 20 February 2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/20022020>, accessed 6 July 2020

Salam, D., Will protests herald a new era in Iraqi politics?, AC (Atlantic Council), 31 October 2019, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/%ef%bb%bfbwill-protests-herald-a-new-era-in-iraqi-politics/>, accessed 3 July 2020

Shafaaq News, [Protesters injured by live bullets while setting fire to a government building in Najaf], <https://www.shafaaq.com/ar/%D8%A3%D9%85%D9%80%D9%86/%D8%A5%D8%B5%D8%A7%D8%A8%D8%A9-%D9%85%D8%A%D8%B8%D8%A7%D9%87%D8%B1%D9%8A%D9%86-%D8%A8%D8%B1%D8%B5%D8%A7%D8%B5-%D8%AD%D9%8A-%D8%AE%D9%84%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D8%B4%D8%B9%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%A7%D8%B1-%D8%A8%D9%85%D8%A8%D9%86%D9%89-%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%AC%D9%81/>, accessed 7 July 2020

Sky News Arabia, [Rapid developments in southern Iraq... Calls to confront the 'Blue Hats'], 4 February 2020, <https://www.skynewsarabia.com/middle-east/1318140-%D8%AA%D8%B7%D9%88%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D8%AA%D8%B3%D8%A7%D8%B1%D8%B9%D8%A9-%D8%A8%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%88%D8%AF%D8%B9%D9%88%D8%A9-%D9%84%D9%85%D9%88%D8%A7%D8%AC%D9%87%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A8%D8%B9%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%B2%D8%B1%D9%82%D8%A7%D8%A1>, accessed 6 July 2020

Slim, R., Iraq: Sadr withdraws support for protests in a political power play, MEI (Middle East Institute), 27 January 2020, <https://www.mei.edu/blog/iraq-sadr-withdraws-support-protests-political-power-play>, accessed 3 July 2020

Stake, R.E., Qualitative Case Studies, in: Denzin, N.K. and Lincoln, Y.S. (ed.), The Sage Handbook of Qualitative Research Third Edition, Sage Publications, London, 2005, pp. 443-467.

Sweden, Lifos (Lifos, Center för landinformation och landanalys inom migrationsområdet), Lägesanalys: Demonstrationerna i Irak – evolution eller revolution? [Situation analysis: The demonstrations in Iraq – evolution or revolution?], 2 December 2019, <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentAttachmentId=47331>, accessed 1 July 2020

TI (Transparency International), Country Data – Iraq, undated, <https://www.transparency.org/en/countries/iraq>, accessed 30 June 2020

Time, Over 300 Killed as Hundreds of Thousands Take Part in Iraqi Protests. What's Behind the Violent Demonstrations?, 13 November 2019, <https://time.com/5723831/iraq-protests/>, accessed 2 July 2020

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), UN Special Representative meets protesters, calls for calm and stresses the importance of a direct dialogue, 2 October 2019, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNAMI%20PR%2002%20Oct%20protesters%20meeting%20EN.pdf>, accessed 2 July 2020

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), Demonstrations in Iraq 1- 9 October 2019, Human Rights Special Report, 22 October 2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNAMI%20Special%20Report%20on%20Demonstrations%20in%20Iraq_22%20October%202019.pdf, accessed 1 July 2020

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), Demonstrations in Iraq: update, 5 November 2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2nd%20UNAMI%20Special%20Report%20on%20Human%20Rights%20in%20Iraq%20Demonstrations_5%20November%202019.pdf, accessed 2 July 2020

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), Demonstrations in Iraq – 2nd update, 11 December 2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/3rd%20UNAMI%20report_Human%20Rights%20and%20Demonstrations_9%20Dec%202019.pdf, accessed 2 July 2020

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), Amid ongoing protests and violence, UN urges stepped up efforts to break political deadlock, 30 January 2020, <https://reliefweb.int/report/iraq/amid-ongoing-protests-and-violence-un-urges-stepped-efforts-break-political-deadlock>, accessed 7 July 2020

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), Briefing to the Security Council by Jeanine Hennis-Plasschaert 3 March 2020 (as delivered), 3 March 2020, http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=11936:briefing-to-the-security-council-by-jeanine-hennis-plasschaert-3-march-2020-as-delivered&Itemid=728&lang=en, accessed 3 July 2020

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), For Iraq – The United Nations in Iraq 2019, 31 March 2020, http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&ask=category&id=154&Itemid=608&lang=en&limitstart=42, accessed 1 July 2020

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq), Demonstrations in Iraq: 3rd update, 23 May 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/3rd%20Update%20on%20Demonstrations%20-%20Abductions_23%20May%202020.pdf, accessed 7 July 2020

UNOCHA (UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/humanitarian_bulletin_october_2019.pdf, accessed 3 July 2020

UN OHCHR (UN Office of the High Commissioner for Human Rights), Press briefing note on Iraq, 8 November 2019, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25263&LangID=E>, accessed 7 July 2020

UN OHCHR (UN Office of the High Commissioner for Human Rights), Press briefing on Iraq, 20 December 2019, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25446&LangID=E>, accessed 8 July 2020

United Nations (UN) Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 22 November 2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/S_2019_903_E.pdf, accessed 3 July 2020

United Nations (UN) Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 21 February 2020, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Implementation%20of%20resolution%202470%20%282019%29%20-%20Report%20of%20the%20Secretary-General%20%28S2020140%29%20%5BENAR%5D.pdf>, accessed 2 July 2020

United Nations (UN) Security Council, Implementation of resolution 2470 (2019) - Report of the Secretary-General, 6 May 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/S_2020_363_E.pdf, accessed 6 July 2020

US, CRS (Congressional Research Service), Iraq: Protests and the Future of U.S. Partnership, 12 November 2019, <https://fas.org/sgp/crs/mideast/IN11195.pdf>, accessed 2 July 2020

USDOS (US Department of State), On Attacks Against Protesters in Iraq, PRESS STATEMENT MICHAEL R. POMPEO, SECRETARY OF STATE, 6 February 2020, <https://www.state.gov/on-attacks-against-protesters-in-iraq/>, accessed 7 July 2020

USDOS (US Department of State), Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 11 March 2020, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/03/IRAQ-2019-HUMAN-RIGHTS-REPORT-1.pdf>, accessed 29 June 2020

USDOT (US Department of the Treasury), Treasury Sanctions Iran-Backed Militia Leaders Who Killed Innocent Demonstrators in Iraq, 6 December 2019, <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm847>, accessed 7 July 2020

VOA (Voice of America), Controversy Grips Iraq After Removal of Top Commander, 28 September 2019, <https://www.voanews.com/middle-east/controversy-grips-iraq-after-removal-top-commander>, accessed 1 July 2020

VOA (Voice of America), Firebrand Cleric Green-Lights Fresh Protests in Iraq, 20 October 2019, <https://www.voanews.com/middle-east/firebrand-cleric-green-lights-fresh-protests-iraq>, accessed 3 July 2020

Vox, The violent protests in Iraq, explained, 8 September 2018, <https://www.vox.com/world/2018/9/7/17831526/iraq-protests-basra-burning-government-buildings-iran-consulate-water>, accessed 30 June 2020

Washington Post (The), With Iraq on edge, prime minister's resignation sets up political crisis, 1 December 2019, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraqs-prime-minister-steps-down-with-country-on-edge/2019/12/01/8c2d1480-137b-11ea-924c-b34d09bbc948_story.html, accessed 1 July 2020

Washington Post (The), Hundreds wounded in Iraq as police fire tear gas, bullets at protesters, 2 October 2019, https://www.washingtonpost.com/world/hundreds-wounded-in-iraq-as-police-fire-tear-gas-bullets-at-protesters/2019/10/01/f546d54e-e466-11e9-b0a6-3d03721b85ef_story.html, accessed 2 July 2020

Washington Post (The), Iraq is under curfew and Internet blackout as government tries to curb protests, 3 October 2019, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraq-under-curfew-and-news-blackout-as-government-wrestles-to-halt-protests/2019/10/03/dbf89288-e5a8-11e9-b7da-053c79b03db8_story.html, accessed 8 July 2020

Washington Post (The), Iraqi security forces open fire on anti-government protesters as top cleric backs demands, 4 October 2019, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraqs-top-shiite-cleric-backs-protesters-demands-security-forces-arrest-wounded-civilians-from-hospitals/2019/10/04/d4bb60f4-e625-11e9-b0a6-3d03721b85ef_story.html, accessed 3 July 2020

Washington Post (The), Iraqi protests broaden; violent crackdown spirals, 6 October 2019, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraqi-protests-broaden-violent-crackdown-spirals/2019/10/06/ded1113a-e6eb-11e9-b0a6-3d03721b85ef_story.html, accessed 2 July 2020

Washington Post (The), Iraqi military admits to 'excessive force' in crackdown against protesters, 7 October 2019, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraqi-military-admits-to-excessive-force-in-crackdown-against-protesters/2019/10/07/2fb11db6-e908-11e9-a329-7378bfa1b63_story.html, accessed 7 July 2020

Washington Post (The), An uprising in Iraq is the broadest in decades. It's posing an alarming threat to Baghdad and Tehran, 7 November 2019, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/an-uprising-in-iraq-is-the-broadest-in-decades-its-posing-an-alarming-threat-to-baghdad-and-tehran/2019/11/06/82c695a8-ff38-11e9-8341-cc3dce52e7de_story.html, accessed 7 July 2020

Washington Post (The), Fear spreads among Iraqi protesters as government cracks down, keeps death toll secret, 11 November 2019, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/fear-spreads-among-iraqi-protesters-as-government-cracks-down-keeps-death-toll-secret/2019/11/11/be210a28-03f9-11ea-9118-25d6bd37dfb1_story.html, accessed 7 July 2020

Washington Post (The), Iraqi prime minister says he will submit resignation to head off further bloodshed, 29 November 2019, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraqi-prime-minister-says-he-will-submit-resignation-to-head-off-further-bloodshed/2019/11/29/69fe282a-12a6-11ea-9cd7-a1becbc82f5e_story.html, accessed 6 July 2020

Washington Post (The), Iraq's Sistani condemns protesters' lynching of teenage boy in Baghdad, 13 December 2019, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraqs-sistani-condemns-protesters-lynching-of-teenage-boy-in-baghdad/2019/12/13/16941970-1db3-11ea-9ddd-3e0321c180e7_story.html, accessed 8 July 2020

Washington Post (The), Iraq's prime minister announces early elections, which will be held next year, 1 August 2020, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraqs-prime-minister-announces-early-elections-which-will-be-held-next-year/2020/07/31/7075a272-d34a-11ea-826b-cc394d824e35_story.html, accessed 4 August 2020

WB (World Bank), Iraq Economic Monitor : Toward Reconstruction, Economic Recovery and Fostering Social Cohesion, 2018, <http://documents1.worldbank.org/curated/en/980021539372476570/pdf/130798-WP-P164676-Iraq-EcoMonitor-Fall-2018-10-12-18-web.pdf>, accessed 30 June 2020

WB (World Bank), Jobs in Iraq : A Primer on Job Creation in the Short-Term, 2018, <http://documents1.worldbank.org/curated/en/25511529495871846/pdf/Jobs-in-Iraq-a-primer-on-job-creation-in-the-short-term.pdf>, accessed 30 June 2020

Wing, J., Iraq Protests Get Huge Boost As Students And Professional Groups Join In, Musings on Iraq [Blog], 29 October 2019, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2019/10/iraq-protests-get-huge-boost-as.html>, accessed 3 July 2020

Wing, J., Najaf and Tehran Pick Sides In Protests, Musings on Iraq [Blog], 2 November 2019, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2019/11/najaf-and-tehran-pick-sides-in-protests.html>, accessed 6 July 2020

Wing, J., New Confrontations Between Protesters And Iraqi Security Forces, Musings on Iraq [Blog], 5 November 2019, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2019/11/new-confrontations-between-protesters.html>, accessed 7 July 2020

Wing, J., Iraqi Forces Kidnapping Protesters In Intimidation Campaign, Musings on Iraq [Blog], 20 November 2019, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2019/11/iraqi-forces-kidnapping-protesters-in.html>, accessed 7 July 2020

Wing, J., One Of The Deadliest Days Of Protests At Least 25 Killed In Nasiriya, Musings on Iraq [Blog], 29 November 2019, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2019/11/one-of-deadliest-days-of-protests-at.html>, accessed 6 July 2020

Wing, J., Iraqi Forces Kidnapping Protesters As Part Of Intimidation Campaign, Musings on Iraq [Blog], 9 December 2019, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2019/12/iraqi-forces-kidnapping-protesters-as.html>, accessed 7 July 2020

Wing, J., Protests Return To Iraq Can New Govt Respond To Their Demands?, 14 May 2020, <http://musingsoniraq.blogspot.com/2020/05/protests-return-to-iraq-can-new-govt.html>, accessed 6 July 2020

Ek 2: Yetki Tanımı

Irak'taki protesto hareketleri ve protestoculara/aktivistlere yapılan muamele

Referans dönem Ocak 2019 ila 31 Temmuz 2020'yi kapsamaktadır.

Raporun amacı, protesto hareketlerini ve genel anlamda protestoculara, ayrıca protestoların düzenlenmesine daha aktif olarak dahil olanlara yönelik muameleyi ele almak olmalıdır. Rapor, uygun olan durumlarda KRI dahil olmak üzere tüm Irak'ı kapsamalıdır. Aşağıdaki **araştırma konularının** ele alınması da hedeflenmelidir:

- ☐ Arka plan/bağlam
 - Siyasi arka plan ve protestoların ortaya çıkma nedenleri
 - İlgili dönemde ve ana konumlarda/önemli noktalarda meydana gelen başlıca protestolar
 - Protestolara kimler katılıyor (protestoların düzenlenmesine daha aktif olarak dahil olan kişiler)?
 - Protestolar nasıl ve kimler tarafından (ör. kişiler, gruplar, STK'lar, belirli sektörler) düzenleniyor?
 - Siyasi tepki: girişimler ve pratikte uygulama
- ☐ Protestoculara yapılan muamele

Bu bölümde, hükümetin/diğer ilgili aktörlerin protestolara nasıl tepki verdiği ele alınmalı ve protestolarla ilgili mevzuattan (toplanma özgürlüğü, ceza kanununun ilgili hükümleri) bahsedilmelidir.

Ayrıca olaylar sırasında ve sonrasında protestolara/gösterilere katılan kişilere yönelik muamele ele alınmalıdır:

- Protestolar sırasındaki tepkiler (ör. şiddet, tutuklamalar, ölümler) ve kimlerin hedef alındığı
- İleri aşamada, protestolara katılma/protestoları düzenleme nedeniyle muamele (ör. gözaltı, tutuklama, kötü muamele/ayrımcılık, kaybettirmeler, öldürme)
- Kimler hedef alınıyor?
- Gözaltı koşulları, yargılama, hükümler ve protestocular veya protestoları düzenleyen kişilere karşı ceza uygulaması

Son olarak, protestocuların kötü muameleden kaçınmalarına ve çözüm önlemi aramalarına yönelik olanaklar ele alınmalıdır:

- Protestolar/siyasi faaliyetler sırasında zarar gören protestocuların veya aktivistlerin polise veya adli makamlara şikayette bulunup bulunmadıkları dahil olmak üzere etkili çözüm önlemlerine erişim ve şikayette bulunmanın ne kadar etkili olduğu
- Kişinin hedef alınmaktan kaçınmak/kaçmak için başka bir bölgeye taşınmasının mümkün olup olmadığı

Publications Office
of the European Union